This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Scan
6720
31

WIDENER
HN NAV2 K

HENRIK PONTOPPIDAN

SKYER

Digitized by Google

Digitized by Google

HENRIK PONTOPPIDAN

Digitized by Google

Digitized by Google

HENRIK PONTOPPIDAN

SKYER

FORTÆLLINGER
FRA PROVISORIERNES DAGE

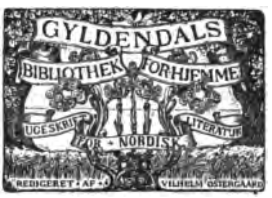

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1906

Digitized by Google

Scan 6750.11

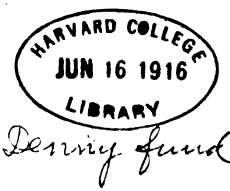

Efter „Fortællinger", II Bind (2det Oplag 1903), og „Skyer", Originaludgaven (1890).

Fr. Bagges Kgl. Hof-Bogtrykkeri. København.

Digitized by Google

INDHOLD

	Side
Ilum Galgebakke. En Prolog	1
To Venner	23
To Gange mødt	57
Den første Gendarm	77
Tro til Døden	89
I Kongens Kjole	113
Et Offer	133

Digitized by Google

Digitized by Google

ILUM GALGEBAKKE

EN PROLOG

Digitized by Google

Digitized by Google

Tæt udenfor Landsbyen Ilum ligger den saakaldte Galgebakke.

Man kommer derop ad en smal Sti, der snor sig mellem Pløjemarker og unge Plantninger af Gran og Fyr. For hvert Skridt, man stiger tilvejrs, vider Synskredsen sig ud omkring en; og har man tilsidst naaet Højens skaldede Top, ligger hele Herredet milevidt udbredt for ens Øjne — til de tre Sider omgivet af Landets gamle Vogter, det gendarmblaa Hav.

Der hviler en egen, fredelig Hverdagsstemning over det tætbefolkede Landskab. Ingen dristigt svungne Linjer, ingen himmelstormende Tinder eller svimlende Afgrunde. I tunge, fede Muldbølger skyder Landet sig frem fra Stranden og bærer smaa Skove, Landsbyer, Kirker og Møller paa sin brede Ryg, eller det reder trygge Lejer for trægt flydende Bække og sindige Aaløb.

Kommer man herop en stille Sommeraften, naar den synkende Sol lægger et Skær som af smeltet Smør over hver lille Vandpyt; naar Kirkerne rundt om paa Bakkerne begynder at kagle som Høns, der lægger Æg, og naar rund-

Digitized by Google

kindede Piger gaar syngende henad Markstierne med Malkeaaget over de kraftige Skuldre; naar rødhovede Karle lunter ud fra Landsbyerne paa Ryggen af tunge Heste, med Træskoen lystigt dinglende ude paa Storetaaen; naar Moserne begynder at brygge, og Engene at spinde, og Frøerne at dreje deres Kværn — — kan man tro sig hensat til selve Slaraffenland, hvor alt aander Fred og evigvarende Lykke.

Lige under en ligger Ilum Sø dybt gemt mellem de afrundede Bakker, lunt og hyggeligt som Smørhullet i et Fad Grød. I Søens østlige Ende spejler Ilum By sine hvide Gavllænger, og over Straatagene kigger Kirketaarnets røde Nissehue op. Bagved strækker sig en lang Alle af ærværdige Ege hen til „Ilumgaarden", Byens gamle Arvefjende, de Juul'ers mosbegroede Herresæde, der ligesom med ond Samvittighed skjuler sig i en mørk Lund af Bøg og Gran. Kun en blank Metalkugle af Slottets Taarnspir rager op over de høje Trækroner ligesom et vagtsomt Øje.

I Aarhundreder har Bondeby og Herregaard ligget saaledes over for hinanden, og næsten altid i Krig. Snart var det lejede Landsknægte fra Herregaarden, der drog ned gennem Alleen med Sværd og lange Landser for at svinebinde Bønderne. Snart var det disse, der ved Nattetid satte over Borggraven med Køller og tunge Økser for at give Herremanden et Tak for sidst.

Thi de allerældste Ilum Bønder var et stridslystent Folkefærd; de levede deres halve Liv som Fiskere ude paa Havet, hvorfra de var vant til at brydes, snart med Bølgerne, snart med fremmede Strandhuggere, undertiden ogsaa med

Digitized by Google

hinanden indbyrdes. Og Trangen til at kæmpe for deres Uafhængighed tabte sig ikke, naar de kom paa Landjorden. De havde den Gang hverken „Grundlovsværneforeninger" eller Økse-Klubber og heller ingen omrejsende Agitatorer til at holde deres Friheds-Begejstring varm. De fandt ganske af sig selv paa at sparke fra sig, naar nogen traadte dem for haardt paa Foden. Dyrets Frihedsinstinkt var endnu vaagent hos dem. To Gange sved de Ilumgaarden af, saa kun de sværtede Mure stod tilbage, og trak Herremanden herop paa Galgebakken, hvor han selv havde ladet tappe saa meget Blod. Her klædte de ham først nøgen, rev saa Tungen ud af Halsen paa ham, sprættede derpaa Maven op, saa de rygende Indvolde hang ham ned over Knæene, og klyngede sluttelig under vilde Jubelraab hans højadelige Krop op i Galgens højeste Top til Føde for de sulte Ravne.

Men disse barbariske Tider er forlængst forbi!

Nu holder de Ilum Bønder sig i enhver Henseende til Jorden, og Kampen for deres Uafhængighed har antaget civiliserede Former. Nu bygger de Forsamlingshuse, opretter Skoler, stifter Foreninger, danner uafhængige Laanekasser, Brandkasser og endnu flere Kasser — alt til Frihedens Bevarelse. Men først og sidst afholder de Møder. Overalt og ved alle Lejligheder holder de Taler. I store Skarer drager de i bevægede Tider herop paa den minderige Galgebakke og rejser her det moderne Skafot, Talerstolen, hvor deres Ordførere under Jubelraab fremstiller Modstanderne i deres hele Nøgenhed, hudfletter dem med Sprogets hvasseste Ord, lemlæster deres Fortolkninger og uden

Digitized by Google

Skaansel giver deres politiske Navn og Ære til Pris for forslugne Bladreferenter.

Og er da saaledes Hævntørsten stillet, opløfter Lærer Zachariasen sin almægtige Haand — og fra begejstrede Struber runger Tonerne af det gamle Bjarkemaal ned over Dalen:

„Vaagner, vaagner, danske Helte!
Springer op og spænder Belte!"

Det var oppe paa Ilum Galgebakke, at jeg saae ham sidste Gang — denne besynderlige, gaadefulde Fremmede, der havde sat den hele By i en saa ualmindelig Bevægelse. Alene hans Udseende var ejendommeligt; han var en lille, koboldagtig Skikkelse, bredskuldret og tyndbenet, med stridt, graat Haar, et stort, gulblegt, skægløst Ansigt og store, runde Briller, hvorigennem hans Øjne, naar Solen lyste paa dem, viste sig som to lodrette Streger, der mindede snart om en Natugle, snart om en Tiger.

For nogle Aar siden var han en Sommeraften kommen vandrende her til Byen med en Voksdugstaske paa Ryggen, højt opsmøgede Benklæder og en tyk Knortestav i Haanden, skrækkelig tilstøvet og forbrændt af Solen, som havde han vandret dagevis uden Rast. Først indlogerede han sig i Kroen, men lejede snart efter en Stue hos et Par Husmandsfolk i Udkanten af Byen, hvor han siden boede. Han kaldte sig „pensioneret Skolelærer" og fortalte, at han

Digitized by Google

opholdt sig her for at studere Egnens Historie, da han agtede at forfatte en Beskrivelse af den.

Dette lød ret naturligt, fordi han virkelig altid færdedes ude omkring i Landet. Fra Morgen til Aften gennemstrejfede han Egnen og gav sig i Snak med alle Vejfarende, slog sig ned hos Høstarbejdere, hos Grøftegravere og Vogterdrenge — altid rastløs, munter og meddelsom. Bedst som man gik i sine egne Tanker paa Landevejen, kunde han rejse sig fra Grøftekanten og bede om Tilladelse til at gøre Følgeskab. Saa trippede han afsted ved ens Side med smaa, hurtige Skridt — ustandseligt snakkende og spørgende, fortællende eller frittende, mens han mellem hveranden Sætning rømmede sig og spyttede tørt ud til Siden.

I Begyndelsen drejede Samtalen sig om Vejr og Vind; men det varede aldrig længe, før han gled over til sit Yndlingsemne: Historien. Kom man saa op paa en Bakkekam, hvorfra man kunde overskue en Del af Egnen, standsede han og gav sig til med Stokken at pege forklarende rundt i Terrænet. Han kendte Stedet for enhver af de Kampe, der i sin Tid var bleven ført her mellem Herregaarden og de gamle Ilum Bønder, og fortalte derom med en ejendommelig malende Kraft, saa de blodige Billeder blev som levende igen for ens Øje.

Han var i det hele en mærkelig Mand. Han syntes at have set og oplevet mere end andre dødelige. Han havde været i Berlin under Tumulterne otteogfyrre, i Paris under Kommunen enoghalvfjers. Han havde set Vendômesøjlen falde og Tuilerierne brænde og kunde aldrig blive træt af

Digitized by Google

at fortælle om hine Rædselsdages Vildskab, om de brølende Folkemasser, de fremstormende Soldater, Barrikaderne paa Gaderne og Plyndringerne af Kirker og Klostre. Og altid var der noget ejendommeligt tændende ved hans Fremstilling af disse Oplevelser. Naar man forlod ham, havde man en Fornemmelse af, at ens eget Blod flammede. Man følte sig opfyldt af en heftig Trang til Daad, et ukueligt Mod til at kæmpe og ofre sig for en stor og hellig Sag, for Frihed, Ret og Broderskab.

Nu herskede der just paa den Tid en uhyre Ophidselse i Landet, fordi Kongens Regering med Overklassens Bistand havde kuldkastet Forfatningen og egenmægtig taget Styret. Alle var draget med ind i den politiske Stormhvirvel, der syntes for bestandig at skulle oprive og splitte det hidtil saa fredeligt levende Folk.

Blandt Ilums Demokrater var „Mandslingen" — som man kaldte den gamle Særling — straks kommen til at indtage en fremskudt Plads. Skønt fremmed for Egnen og — paa Grund af sin Person — uden Evne til virkningsfuld Optræden i Forsamlingerne var han altid bleven behandlet med særlig fin Opmærksomhed. Man satte en Ære i at have i sin Midte en Mand, der alene paa Grund af sin Alder, sin Lærdom og sine sjældne Oplevelser maatte indgyde Modstanderne Respekt.

Men lidt efter lidt havde Stemningen vendt sig imod ham. Man begyndte at frygte for, at der var bleven vist ham for stor Tillid, idet man mente at have mærket, at hans muntre

Digitized by Google

og tilsyneladende saa aabne Væsen skjulte et falskt og upaalideligt Sind.

Han havde unægtelig ogsaa efterhaanden faaet en underlig spydig Maade at spidse Munden paa, naar nogen talte til ham om det store Frigørelsesværk, som nu skulde indledes. Der paakom ham ofte overfor Egnens ledende Mænd nogle besynderlige, pludselige Hosteanfald, saasnart Talen faldt paa det Aag, som Bondens brede Ryg nu skulde bryde. Undertiden rejste han sig endog op i Forsamlingerne og afbrød Foredragsholderne med en eller anden kaad Bemærkning, der øjensynlig alene havde til Hensigt at ødelægge Stemningen og svække Alvoren og Begejstringen hos Tilhørerne.

Han havde ved denne snart tvetydige, snart aabenlyst spottende Adfærd tilsidst opnaaet at gøre sig grundigt forhadt af de fleste i Byen. Navnlig Skolelærer Zachariasen, Egnens politiske Fører, hadede ham af sin inderste Sjæl, og det kom Gang efter Gang til de heftige Sammenstød imellem dem.

Saaledes en Dag ved et stort Møde i Forsamlingshuset, hvor Mænd og Kvinder fra hele Sognet var forsamlet for at træffe Aftale om en energisk Protest mod det nye Enevoldsregimente. Det var Meningen at vedtage en Adresse. Den skulde stiles til Kongen og overbringes denne af fire valgte Mænd fra Sognet. Den store, flagsmykkede Sal var propfuld af Folk, og efter at den sædvanlige Slagsang — Bjarkemaalet — var afsunget, traadte Skolelærer Zachariasen frem paa Talerstolen.

Digitized by Google

Han var en kraftig og smuk Skikkelse, der med sit lange, sorte Skæg og dybt alvorlige Blik mindede om Profeterne i de gamle Billedbibler. En Stund stod han ganske stille og stirrede frem for sig med et Udtryk, som om han kun ved smertelig Opbydelse af al sin Viljestyrke formaaede at beherske den Storm af mægtige Følelser, der rasede i hans Indre. Først da alt var bleven dødsstille omkring ham, og han mærkede alles Blikke rettet i Spænding mod hans Læber, begyndte han at tale.

Lige nedenfor Talerstolen saaes „Mandslingen". Han sad foroverbøjet og suttede paa Knappen af sin Stok. Hans Øjne var tillukkede bag Uglebrillerne, men om hans Mund spillede et sarkastisk Smil.

Da Zachariasen havde endt sit Indledningsforedrag, drak han to Glas Vand og gik over til Oplæsningen af Adressen. Denne var holdt i en pompøs Stil, broderet med digteriske Billeder, der røbede Zachariasens Forfatterskab. Den begyndte med et vidtløftigt historisk Tilbageblik, der gav en Oversigt over Danmarks Historie fra Frode Fredegods Dage indtil Nutiden og skulde vise, hvorledes Folkets Kærlighed bestandig havde været Kongernes sande Styrke. Derefter gik den over til at omtale den forhaandenværende Strid og Gæringen i Folket. Idet den gentog de gamle Kampord om „Fortvivlelsens Selvhjælp" o. s. v. fremmanede den i blomstrende Udtryk en Broderkrigs Rædsler og endte omsider med at anraabe Kongen om at lytte til Folkets Røst, „inden det blev forsilde".

Efter Oplæsningen lød der fra Mændene et betænksomt

Digitized by Google

„Hør". Kvinderne nikkede bifaldende, hvorpaa Adressen enstemmigt vedtoges.

Efter forudgaaende Aftale foreslog dernæst en af de Tilstedeværende at vælge Zachariasen og tre bekendte Bønder der fra Sognet til at overrække Kongen Adressen. Herom skulde man just til at afstemme, da „Mandslingen" til almindelig Forfærdelse rejste sig og bad om Ordet.

Han vilde blot tillade sig, sagde han, i Stedet for de tre anførte Bønder at foreslaa tre andre Mænd fra Sognet til det omtalte Hverv, nemlig Jordemodermand Nielsen, Natvægter Ole Madsen og Rokkedrejer Søren Piper. Hr. Skolelærer Zachariasen fandt han derimod som skabt til den foreslaaede Tillidspost som Ordfører.

Der gik en misbilligende Mumlen gennem Forsamlingen. Man forstod vel ikke helt, hvad Meningen var; men man havde paa Fornemmelsen, at der skjulte sig Spot i hans Ord.

„Ingen Spektakler her!" raabte tilsidst en.

„Her er ikke Plads til Grinet! Vi er alvorlige Mænd!" tilføjede en anden.

„Netop, hvad jeg vilde sige," vedblev Mandslingen uforstyrret. „Vi bør betænke denne Sags Alvorlighed. Jeg haaber derfor, at den nu vedtagne Adresse vil faa en passende kaligrafisk Udstyrelse og blive indbunden i et smukt Saffiansbind, forinden den overrækkes i Majestætens Hænder. Mulig havde det været allerbedst, om hele Adressen var bleven forfattet paa smukke Vers, og jeg tvivler ikke om, at man vilde kunne formaa Hr. Skolelærer Zachariasen til at paatage sig dette Arbejde. At Hr. Zachariasen som De-

Digitized by Google

putationens Ordfører i hvert Fald vil optræde med den Værdighed, som Situationen kræver, og i hvidt Slips, tør vel betragtes som en Selvfølge."

Den misbilligende Mumlen i Forsamlingen steg til en truende Knurren. Man begyndte nu at forstaa. Og man vilde tvinge den uforskammede til at standse.

Men han vedblev:

„Der synes mig i det hele at være noget stort og opløftende i, at Folket saaledes aabent henvender sig til sin Konge for at forberede ham paa en Revolution. Der er næppe nogen Tvivl om, at Hs. Majestæt vil vide at paaskønne denne Hensynsfuldhed. Det forekommer mig, at vi i Samklang hermed ikke kan skride til Værket paa en mere passende Maade end ved her at udbringe et Leve for vor ophøjede Monark. Jeg tillader mig altsaa — —"

Men han fik ikke Lov til at tale ud. Der rejser sig fra hele Salen en harmfuld Protest.

„Kast ham ud! Han er en Overløber! Ned med ham!" raabtes der.

Der var et Øjeblik ikke til at høre Ørenlyd.

Imidlertid var Skolelærer Zachariasen atter kommen frem paa Talerstolen. Dirrende af hellig Harme opløftede han sin Haand — og i samme Nu var alt stille i Salen.

Saa talte han.

Neden for Talerstolen sad imidlertid „Mandslingen" — foroverbøjet, med Hagen støttet paa sin Stokkeknap. Hans Øjne var paany tillukkede bag Brillerne; men Smilet spil-

Digitized by Google

lede ikke længer om hans Mund. Hans Ansigt var blegt og ubevægeligt som en Dødsmaske.

Det var — som sagt — oppe paa Ilum Galgebakke, at jeg traf ham sidste Gang. Det var en Dag ud paa Efteraaret, hen imod Aften. Jeg kom gaaende op ad den bugtede Sti mellem de nyvendte Pløjemarker, der glinsede fedtet af Væde. Oppe paa Bakketoppen standsede jeg og saae ud over det fredelige Landskab. Dobbelt fredeligt syntes det mig nu, da Befolkningens heftige politiske Opbrusning var ifærd med at lægge sig, og den vante Tillidsfuldhed og Ro atter havde fæstet Bo i Sindene.

En tung Skyhimmel hang ubevægelig over Egnen. Langs Horisonten i Vest laa en milelang Glød fra den synkende Sol, og over Moser og Enge bølgede blege Taager — Dagen laa paa sit Dødsleje.

Idet jeg vendte mig om, havde jeg af Forskrækkelse nær udstødt et Skrig. Thi lige foran mig sad han — den gamle — paa en Sten og stirrede mig imøde gennem sine store, runde Uglebriller.

Jeg havde ikke set ham siden hint Optrin i Forsamlingshuset. Han havde efter denne Dag levet meget tilbagetrukkent, og jeg kunde næsten ikke kende ham igen, saa gusten og sammenfalden syntes han mig at være bleven.

Jeg fik pludselig Medlidenhed med ham. Han bar sin gamle Voksdugstaske paa Ryggen, havde sin Stok i Haan-

Digitized by Google

den og Benklæderne højt opsmøgede over Støvlerne — ganske som hin Dag for Aar tilbage, da han uventet kom hertil.

„De er rejseklædt," sagde jeg. „Vil De tage fra os?"

Han nikkede.

„For bestandig?"

„Ja — det bliver det vel."

Jeg saae en Stund tavs ned paa ham. Han syntes at kæmpe med en stærk Bevægelse.

„Jeg forstaar nok —" sagde jeg endelig med et stille Nik — „De er bleven skuffet . . . De har ikke befundet Dem vel hos os?"

„Aa nej — siden De selv siger det — her er mig for kvalmt, for tyk Luft — saadan for Lungerne, mener jeg." Han hostede.

„Ja vist! Ja vist! Men De kan tro — det er blot et foreløbigt Vindstille. Det vil snart blive bedre! Vent blot!"

Han rystede paa Hovedet og smilte mismodigt.

„Her er vist ikke noget at vente efter," sagde han saa.

„Aa, blot man ikke taber Modet! Der kan ske noget afgørende, før man aner det!"

„Hvad kalder De for afgørende?"

„En ny Rejsning for Eksempel! . . . Hvem veed? . . . Det bæres mig for, at vi gaar nye og store Tider imøde."

„Hm! Ja, nye Tider har man ingen Mangel paa i vore Dage. De indvarsles saadan omtrent ved hvert Kvartalskifte . . . Men det batter ikke, min unge Ven . . . det batter ikke!"

„Nu? Hvad forlanger De da mere?"

„Et splinternyt Folk, min kære!"

Digitized by Google

„Aa, De gør os Uret. Ulykken denne Gang var, at Førerne svigtede."

„Ja, saadan undskylder man sig altid, naar man selv taber Hovedet. Læg Mærke til — et Folks Førere er dog altid det paalideligste Udtryk for Folket selv. Hvorledes blev de vel ellers Førere? Døm din Høvding — og du dømmer dig selv."

„Nu, selv om dette er rigtigt — hvad siger det saa egentlig? Vi bukkede under i denne Omgang, det er sandt. Men derfor kan vi vel rejse os og sejre i den næste. Vi taber ikke Modet saa let hertillands! Der er Krummer endnu i Folket. Husk — der springer Løver i det danske Skjold!"

„De danske Løver! Hm! Hører de ikke til den Art, der bræger?"

„Ja, nu spotter De igen. Hvortil skal det nytte? . . . Vil De maaske sige mig, hvad der var at gøre? Hvad kunde der udrettes denne Gang? Regeringen var forberedt, Folket ikke. Regeringen sad inde med alle Magtmidlerne, Folket var endnu tomhændet. Spillet var ulige — og der er intet nedværdigende i at bukke under for Overmagten."

„Overmagten!" udbrød han og løftede pludselig Hovedet. „Siger De Overmagten? — — Aa," vedblev han og pegede ned over Dalen. „Gør mig den Tjeneste og se, hvad der kommer der. Et ejendommeligt Syn, ikke sandt?"

Jeg vendte mig om.

Nede paa Landevejen kom en Ekvipage rullende i jævnt Luntetrav. Under den halvt nedslaaede Kalesche sad to Herrer mageligt henslængte hver i sit Hjørne med Cigarer i

Digitized by Google

Munden. I den fremrykkede Skumring skimtedes kun Omridsene af deres runde Legemer, Gløden af Cigarerne og de brede Guldgaloner paa deres Kasketter. Det var Herredsfogden og hans Fuldmægtig, der vendte tilbage fra Udpantning hos Egnens Skattenægtere. Paa Bukken ved Siden af Kusken sad Egnens Politibetjent, og bag efter Vognen fulgte to Gendarmer til Hest.

„Hvad siger De?" — sagde Mandslingen. — „Saadan ser den Overmagt ud, De talte om. Synes De egentlig, at den gør et saa skrækindjagende Indtryk? Der ruller disse firefem Kavalerer og en Kusk nok saa hyggeligt ved Nattetid gennem Landsby efter Landsby, hvor der boer Hundreder af haandfaste Karle — og der er ikke een, der tænker paa at krumme et Haar paa deres Hoveder. Ja, jeg er overbevist om, at ifald en af de Herrers Cigarer tilfældigt skulde gaa ud, vilde de roligt lade standse foran det første, det bedste Hus i Byen og bede om en Svovlstik. — — Kære Ven, skal vi være enige om ikke at tale om Overmagt?"

„I det hele," — vedblev han, da jeg ikke svarede — „se Dem dog om, unge Mand! Kast et Blik ud over dette gudsvelsignede lille Smørland! Træd indenfor hos disse Folk, der sidder bag lune Døre, mellem velfyldte Lader, med Frihed til daglig at spise sig mætte, til aarlig at sætte et Barn i Verden, til hver Aften at besøge Naboer, spille Kort, tale, synge, danse, drikke . . . og spørg dem om, hvor det egentlig er, at Træskoen trykker. Jeg holder for, at de alle som een bliver Svaret skyldigt. Der mangler de rette Elementer her i Landet — det er Sagen!"

Digitized by Google

„De rette Elementer? Hvad mener De med de rette Elementer?"

„Jeg mener . . . Nu, jeg mener saadanne, for hvem Friheden ikke er et højtideligt Evangelium; saadanne, hos hvem Frihedstrangen endnu er dyrisk, instinktmæssig og derfor uovervindelig."

„Bestandig taler De halvt i Gaader. Kunde De ikke for en Gangs Skyld uden Omsvøb sige, hvad De tænker paa. Er det Dem meget imod?"

Han smilte lidt og missede med Øjnene.

Bag ham bredte Solnedgangens Blodskyer sig videre og videre op over Himmelranden, og hans sammenbøjede Skikkelse tegnede sig imod dem som en Silhouet af en Kæmpetudse.

„Saa hør da!" sagde han. „Men sig mig først — har De nogensinde været i Paris? — Ikke? — I London? Berlin? — Heller ikke? — Det er Skade. Det vilde De have haft godt af. Men i København har De været. Sig mig, har De ikke der ved enkelte, sjældne Lejligheder . . . naar der saadan var noget ualmindeligt paafærde, et natligt Folkeopløb, en stor Ildebrand — f. Eks. den Aften nu nylig, da Kristiansborg Slot brændte . . . har De da ikke lagt Mærke til nogle underlig lyssky Væsner, som De ikke er vant til at se paa Gaderne . . . Individer næsten uden Klæder paa Kroppen, der sniger sig om mellem Folk ligesom fortumlede af det hele Røre, paa een Gang frækt grinende og frygtsomt skulende, med Klude viklede om Fødderne i Stedet for Sko, og med lange Halse, der stikker ganske nøgne op af Frakke-

Digitized by Google

pjalterne. De kommer inde fra Smuthuller i Kældere og bag Skur, som ingen andre kender. Kun om Natten lusker de ud for at samle gamle, mugne Brødskorper, Hvidkaalsblade og Kartoffelskrællinger fra Skarnbøtterne i Gaarden. Ud paa Gaden vover de sig under rolige Forhold slet ikke, fordi de hellere lider al menneskelig Elendighed i deres mørke Huler, end de udsætter sig for at berøves Friheden under det offentliges Varetægt . . . nu ja, hvad er det, man kalder den Slags Folk?"

„Bærmen . . . Krapylet!"

„Rigtig! Der er Ordet!" sagde han og lukkede et Par Sekunder Øjnene bag Brillerne, mens han drømmende gentog: „Krapylet! Krapylet, ja! . . . Ser De, hertillands, i vore smaa Forhold, der saa let kan overskues, og hvor den offentlige Orden saa sjælden brydes . . . her findes dette Krapyl — et fortræffeligt Ord, ikke sandt? — her findes det naturligt kun i forsvindende Grad. I de store Lande derimod, og i de store Byer, jeg nys nævnede, ser man disse Vilddyr vrimle frem overalt, selv ved højlys Dag. Og tro mig, det er ikke altid hyggeligt at møde dem. Er man ene, bevæger man sig uvilkaarlig i en forsigtig Bue udenom dem og knytter Haanden fast om sin Stok. Men hvilken Utaknemlighed er det egentlig ikke? Burde man ikke i Stedet for tage sin Hat dybt af og sige: Jeg takker dig, Broder, for alt, hvad du daglig er for mig og mine. Din Sult, dine Lidelser, dit uovervindelige Menneskehad skylder jeg den Smule Frihed, der er mig levnet. For — ikke sandt? — dette Krapyl er dog Frihedens egentlige Livvagt, Retfærdighedens

Digitized by Google

udkaarne Adelsgarde, den altid beredte, selvopofrende Hær, som ved et Vink, et eneste tændende Ord kan manes frem til Død for Undertrykkerne . . . Hvor denne Garde fattes i et Land; hvor der ikke hænger et saadant evigt truende Sværd over Magthavernes Hoved, d e r vil Folket altid blive et viljeløst Redskab i Hænderne paa den frækkeste . . . enten denne saa er en salvet Konge eller en Skolelærer."

„Efter hvad jeg kan forstaa, maa det altsaa være vor Opgave her i Landet at fremelske en saadan Nobelgarde. Er det Meningen?"

„De smiler, unge Mand! Jeg kender det Smil. Og jeg veed ogsaa godt, hvad De videre vil sige. Jeg har hørt det før af Profeten Zachariasens Mund. De vil sige, at det er Danmarks Opgave at fremelske en Ungdom med en ubøjelig Tro paa Frihedens Goder, med en ærlig og kraftig Vilje o. s. v., o. s. v. Men jeg siger Dem — tro ikke derpaa! Friheden er en kostbar Vare. Den købes ikke for saadanne Lapperier."

„Hvormed købes den da?"

„Med det dyreste — det allerdyreste, min Ven!"

„De mener — med Livet. Og om vi unge nu var beredt til det Offer?"

„Det er endda ikke nok. Det blev kun Galgenfrist!"

„Ikke nok? Hvad kan man da ofre mere end sit Liv?"

„Sig mig — ikke sandt? — De har en Søn."

„Alf!"

„Hedder han Alf? Hm! Naa, lige meget — Alf, Peter, Kristian . . . Hvor gammel er han, den Alf?"

„Fem Aar."

Digitized by Google

„Fem Aar, godt! Naturligvis et lille Mirakel af en Dreng, hva'? Røde Kinder, blaa Øjne, gult krøllet Haar — en rigtig lille Lysalf, ikke sandt? Fa'ers og Mo'ers Øjesten, Onklers og Tanters Kæledægge, velopdragen, godt Nemme, begynder at lære Bogstaver, spiller kanske paa Klaver — naturligvis! Naar han bliver større, skal han i Skole, i den bedste Skole; han skal have pæne Klæder, som han ikke maa grise til; han skal lære at være lydig og dydig og paapasselig, for at han kan gøre sin Lykke her i Verden, vinde Folks Agtelse og Tillid, faa en smuk Stilling, en betrygget Fremtid, gøre et godt Parti og faa et hyggeligt, velanset Hjem, en sød Kone og tilsidst selv en lille Lysalf med røde Kinder og krøllet Haar. Er det ikke dette, der er Deres Drøm? — Og saa tror De virkelig endnu paa en Revolution hertillands! . . . Ja, nu smiler De igen. Men jeg siger Dem, at h e r staar Valget. Her er Ofret! . . . Spark Ungerne nøgne ud af Rederne, saa snart de er store nok til at stjæle. Lær dem at sulte, at fryse og lide al menneskelig Elendighed. Fyld deres Hjærter med Had og Bespottelse! Lad dem vokse op i Drukkenskab og liderligt Levnet. Lad dem søge deres Fader i Fængslerne, deres Moder mellem Skøgerne . . . Det er Prisen, siger jeg! Her er Kravet! Alt andet er Mundsvejr og tomme Trusler. Lad dem høre op en Gang! . . . Leve Krapylet!"

Han havde rejst sig.

Han var dødbleg . . . og hele hans Legeme sitrede af en Sindsbevægelse, hvis Heftighed forfærdede mig. Bag ham hang nu hele den tunge Solnedgangshimmel som en rygende

Digitized by Google

Verdensbrand, der kastede et uhyggeligt Blodskær hen over hans Brilleglas.

Uvilkaarlig traadte jeg et Skridt tilbage.

Da greb han sig i sit Sindsoprør, tvang sig endog til at smile et Øjeblik — ligesom undskyldende.

Saa rakte han mig sin ligkolde Haand.

„Jeg maa gaa," sagde han tonløst. „Det er Aften, og jeg har lang Vej. Farvel! . . . Vi ses vel næppe mere."

Saa nikkede han igen — mildt og næsten fredeligt — og gik stille ned ad Højen.

Men ved Højens Fod vendte han sig endnu en Gang om imod mig og vinkede tre Gange op med Haanden — som om han atter i Begejstring tilraabte mig:

„Leve . . . leve Krapylet!"

Digitized by Google

Digitized by Google

TO VENNER

Digitized by Google

Digitized by Google

Det var Paaskelørdag 1885 i en lille jysk Købstad. Kirkeuret havde netop slaaet ti. Paa denne Tid plejede Torvet nedenunder at være et bølgende og larmende Hav af Bønder med al Slags Torvføring — en broget Stimmel af Æggehandlere, Grøntkoner, Smørprangere og Hønsekræmmere, hvorigennem købslaaende Fruer og kurvebelæssede Tjenestepiger med Møje trængte sig frem. Men endnu fandtes der paa hele Pladsen ikke andet end et Par Landslagtere og nogle Gartnervogne fra de omliggende Herregaarde. Og i hele Byen saaes næppe en eneste af de sædvanlige, tykmavede Vadmels-Skikkelser med Tobakspiben i den ene Haand og Smørbrikken i den anden. Købmændene stod i deres aabne Butiksdøre og kastede lange Blikke op og ned ad Gaden; men der viste sig den hele Dag slet ingen af de sværtbelæssede Vogne, der ellers om Lørdagen fra alle Sider rumlede ind i Byen.

Det var tydeligt nok — denne Udeblivelse var Bøndernes foreløbige Svar paa det Statskup, som Købstæderne saa villigt havde hjulpet Ministeriet med at sætte i Værk.

Inde i Byens fine Barberstue (i hvis Vindue der altid om Lørdagen til Underretning for Bønderne blev ophængt et

Digitized by Google

Skilt med Ordene: „Kun velklædte Personer betjenes her") sad paa denne Tid to af Byens Bedsteborgere vel indsæbede, med Servietter under Hagen, og blev behandlede af Barberen og hans Dreng. En tredje, der saae ud som en ældre, velstaaende Haandværksmester, havde taget Plads henne ved Vinduet, hvor han med dyb, eftertænksom Mine læste en Avis gennem et Par Briller, der hang ham helt ude paa Næsespidsen.

Den ene af de indsæbede var en lille blussende Tyksak, hvis Ben var saa korte, at han maatte have en Skammel under Fødderne for at støtte dem. Med Hænderne foldede over sin Hængemave, Øjnene tillukkede, og et Par Hornbriller skubbet op paa sin skaldede Isse, hengav han sig med synligt Velbehag til Barberdrengens Behandling, idet han af og til udstødte korte Grynt, der tilkendegav snart hans Tilfredshed, snart hans Mishag med de første Strøg af Kniven.

Den anden var en høj, anselig Skikkelse med et bredt Ansigt og svære graa Bakkenbarter. Hele hans Mine og den krybende Maade, hvorpaa Barberen betjente ham, røbede straks, at man her havde en af Byens Matadorer for sig. I stor Ophidselse stirrede han hen paa den læsende Mand ved Vinduet, hvis vekslende Ansigtsudtryk han med spændt Opmærksomhed fulgte; og ikke saa saare løftede Haandværksmesterens Øjne sig fra Bladet, før han udbrød:

„Naa! . . . Hvad siger De saa til det, Hansen! Saa gammel De nu er, har De vist ikke set saadan noget paa Tryk før. Det kan man kalde rene Ord for Pengene, hva'? Og

Digitized by Google

det af en af Ministeriets egne Embedsmænd, — ja oven i Købet en Præst!"

Den tiltalte lagde betænksomt Avisen sammen og vendte Hovedet bort.

„Ja, hvad skal man sige —" mumlede han derpaa undvigende.

„Hvad man skal sige? Man skal Fanden gale mig sige, Hansen, at det er den stiveste, der endnu er leveret. Men det er netop, hvad jeg for længe siden har spaaet. Lige fra den første Gang, jeg saae vor gode Pastor Hornung, har jeg sagt, at han var en fordækt Venstremand. Nu har vi faaet Syn for Sagen! Men vi skulde have taget vore Forholdsregler i Tide! Der gik jo allerede Snak nok om ham fra hans forrige Kald. Laa han ikke der i evige Spektakler med Provster og Kirkesyn, ja med Bispen selv, saa han en Gang var nær ved at blive sat fra Embedet for sin beskidte Mund. Jeg siger det rent ud — han er en fræk Karl!"

„Et Bondebæst!" gryntede Tyksakken.

„Bravo! Netop Ordet, Hr. Overlærer! . . . Men kan De forklare mig, hvordan det er gaaet til, at vi har faaet en saadan Person her til Byen. Man snakker om, at han derude paa Landet var ved at sulte ihjel med sin Redefuld af Unger — men hvad kommer det os ved? Skal vi derfor have hans Spektakler her? Det er en Skandale for hele Byen. — — — Gør mig kun færdig, Raff!"

De sidste Ord var henvendt til den lille blegfede Barber, der straks, saasnart hans ansete Kunde begyndte at tale, havde trukket sig tilbage med sin Kniv.

Digitized by Google

„Det er sandt, Raff!" vedblev han derpaa roligere, idet han atter lagde sig tilbage i Stolen. „Har Hr. Berthelsen været her i Dag?"

„Nej, Hr. Konsul! — endnu ikke. Men han maa bestemt være her om et Øjeblik."

„Er det sikkert?"

„Ganske sikkert, Hr. Konsul! Hr. Berthelsen er saa regelmæssig som Solen. Man kunde saamænd gærne stille Kirkeuret efter ham — he!"

„Godt. Saa kan man da forhaabentlig faa Rede paa, hvordan det forholder sig . . . For De har vel hørt det, Hr. Overlærer, at der skal have været svære Optøjer ovre i Kjøbenhavn i Nat. Der fortaltes nede paa Toldkammeret, at der var kommet Telegrammer derom til Bladene. Det er nok ude paa Nørrebro — De veed, Socialisternes Valgkres — og Soldaterne skal have skudt."

„Skudt!" udbrød pludselig Manden henne ved Vinduet og skiftede Farve. „Ja — men det kan de da ikke ha'e Lov til."

„Ikke ha'e Lov til!" gentog Konsulen og førte atter Barberen bort med Haanden for at kunne rejse Overkroppen og tale med mere Eftertryk. „Hvem Pokker skulde forbyde dem det, Hansen? Imod Oprørere og Tumultuanter! Det manglede sgu bare! . . . Hvad siger De, Hr. Overlærer?"

„Øf!" lød det henne fra den anden Stol, hvilket skulde udlægges: „Naturligvis".

„God Morgen, mine Herrer!" sagde i det samme en Stemme henne fra Døren.

Digitized by Google

Det var den ventede Hr. Berthelsen, Redaktøren af Byens Stiftsavis, en utrolig lang Herre med en pergamentgul Hudfarve, graa Paryk, ganske lyse Benklæder og et rødt Lommetørklæde hængende ud af Baglommen.

„Naa!" udbrød straks Konsulen, (endog Overlæreren spærrede Øjnene op og saae med Forventning paa den indtrædende). — „Naa! Hvad nyt? Er der hændt noget? Er det sandt, at Socialisterne har gjort Optøjer i Nat, og at Soldaterne har skudt? Eller er det en af Toldbodrotternes sædvanlige Krøniker? Der fortælles, at De har faaet Telegram. Hvordan forholder det sig? De har jo ikke udsendt Løbesedler?"

Redaktøren trak omstændeligt sine Bomuldshandsker af og puttede dem i Baglommen med den uigennemtrængelige Mine, som han altid paatog sig, naar han ingenting vidste.

„Nu?" raabte Konsulen utaalmodig.

„Jeg beder Dem, Hr. Konsul —" sagde Redaktøren endelig og løftede afværgende sin ene, kæmpestore Haand.

„Aa Snak, Berthelsen! Hvad skal det Hemmelighedskræmmeri til her? Lad os høre! Er der skudt?"

„Vigtigpraas!" mumlede Overlæreren og lukkede igen Øjnene, medens Manden henne ved Vinduet blev ved at stirre paa Redaktøren med alle Tegn paa den heftigste Beklemmelse.

Men trods Konsulens vedvarende Anmasselser og Fordring paa „klar Besked" bevarede Hr. Berthelsen sin diplomatiske Tavshed.

„Hr. Konsulen maa pardonnere mig," sagde han, idet han

Digitized by Google

med en uhyggelig Knagen i Fingerleddene gned sine tørre Hænder. „De Meddelelser, der er kommet mig i Hænde, er foreløbig af fortrolig Karakter. Hr. Konsulen kan være overbevist om, at Stiftstidenden øjeblikkelig vil bringe til sine Abonnenters Kundskab, hvad der faktisk er passeret. Af Gaarsdagens Løbeseddel vil De saaledes allerede have erfaret, at Tropperne siden i Torsdags har været konsigneret i Kasernerne, at der er uddelt Patroner til Mandskabet, og at der er opkørt Batterier uden for Slottene. Jeg tror at kunne tilføje, uden at gøre mig skyldig i nogen Indiskretion, at Autoriteterne — de militære saa vel som de civile — i det hele er fuldt beredte paa uden Skaansel at kvæle ethvert Revolteforsøg i Fødslen."

„Bravo!" raabte Konsulen og rejste sig, idet han strøg sig med Servietten om Hagen. (Barberen havde med et Skrabud tilkendegivet, at han var færdig.) — „Ja, Gud ske Lov, vi har endelig faaet en Regering, der ikke er bange for at vise sin Magt. Naar den nu bare vil blive ved at gøre Brug af den, saa skal vi snart faa Fred her i Landet for det Rak og Pak, der har faaet Lov til at skyde til Vejrs."

„Ja, lad dem bare plaffe dygtigt løs paa dem," snøftede Overlæreren, der ligeledes havde rejst sig og stod og tørrede sig foran Spejlet. „Det er noget, de har Respekt for. Men lad dem ikke glemme Førerne! De Karle er saamænd ikke for gode til Kanonføde."

I dette Øjeblik rejste Manden ved Vinduet sig op og listede hen imod Døren.

Digitized by Google

„Gaar De, Hr. Hansen?" spurgte Barberen forundret. „Jeg troede, at De skulde rages."

„Nej Tak — jeg har ikke Tid længer," svarede han og var i det samme ude af Stuen.

De Tilbageblevne saae paa hinanden i største Forbavselse.

„For Pokker!" — udbrød tilsidst Konsulen. „Hvad gik der af Hansen? Jeg tror, ved Gud, at han fik ondt! Han var jo ganske bleg! . . . Eller — han skulde da vel ikke — jeg kan da ikke tænke mig, at — —"

„Hr. Hansen holder „Morgenbladet", Hr. Konsul!" hviskede Barberen, idet han indsmigrende nærmede sig med Haanden for Munden. „Jeg veed det ganske bestemt . . . Det er en af hans Svende, der abonnerer paa Bladet for ham og bringer ham det hver Aften. Jeg har det fra min Brodersøn, der kender Svenden."

„Hansen!" raabte Konsulen og slog Hænderne sammen. „Men — du himmelske Gud og Skaber! — er Folk da bleven ravruskende gale? . . . Og det var Hansen, som for ikke mere end otte Dage siden fik den store Bestilling fra Havneudvalget!"

Henne ved Vinduet udbrød i det samme Barberdrengen:

„Der kommer Pastor Hornung!"

Som trukne af en Snor vendte alle sig ved disse Ord mod Gaden.

Og virkelig! Ovre paa det modsatte Fortov kom Præstens høje, magre Skikkelse gaaende med Skridt, der larmede, som om han gik paa Træsaaler. Han var en Mand

Digitized by Google

paa henimod de treds, tarveligt, næsten fattigt klædt, med et rynket, skægløst Ansigt, der paa Grund af, at Underlæben skød sig stærkt frem, og at Øjnene kneb sig sammen for Lyset, fik et frastødende Udtryk af Selvfølelse. Dette Udtryk understregedes yderligere af hans Holdning og af hans taktfaste, næsten soldatermæssige Gang. Den ene, ubehandskede Haand holdt han knyttet bag paa Ryggen; i den anden havde han en stor Bomuldsparaply, som han for hvert Skridt stødte med Kraft ned mod Brostenene.

„Storsnudede Bonde!" snerrede Overlæreren foragteligt henne fra Spejlet.

„Ja, var det ikke for hans forsultne Ungers Skyld" — istemte Konsulen — „kunde man ønske, at der maatte blive lettet lidt alvorligt ved ham efter denne Historie. Og det bliver der vel ogsaa nok! . . . Det bliver der saamænd nok!" endte han fortrøstningsfuldt.

Pastor Hornung fortsatte sin Gang hen ad Gaden, hvor han overalt var Genstand for den samme lidet smigrende Opmærksomhed. Folk stak Hovedet ud af Vinduerne for at kigge efter ham; og naar Butiksfolkene saae ham komme, trak de sig tilbage fra deres Døre for ikke at være nødt til at hilse ham, naar andre saae det. Idet han gik over det lille Torv foran Raadhuset, traadte Byens Politimester netop ud herfra med en Protokol under Armen. Det var en lille rund, glatraget Mand, der lignede Overlæreren fra Barberstuen næsten som en Tvillingbroder.

Pastor Hornung løftede Haanden op til sin bredskyggede

Digitized by Google

Hat for som sædvanligt at hilse; men istedetfor en Genhilsen tilkastede Politimesteren ham et saa uforskammet og hadefuldt Blik, at Blodet skød op i Præstens Kinder. Dog beherskede han sig og fortsatte roligt sin Vej.

Da han kom hjem i sin Studerestue, aabnede han Døren til den øvrige Lejlighed og raabte ind over et halvtomt Forværelse, om Posten var kommen. Et Kor af Barnestemmer svarede langt borte fra: Nej!

Henne paa en gammel Mahognipult ved Vinduet laa Begyndelsen af Manuskriptet til hans Paaskeprædiken og ventede paa Fortsættelse. Men han kunde ikke faa sig selv til at beskæftige sig dermed. Hans Hoved var for opfyldt af bekymringsfulde Tanker, der laa Opstandelses-Evangeliet fjærnt. Han tænkte paa de Rygter, der ogsaa var kommen ham for Øre denne Morgenstund — Rygterne om Opstandsforsøg i København og Vaabenmagtens Indskriden. Han kunde ikke faa sig selv til at tro, at det virkelig var sandt. Han havde saa inderlig haabet paa, at Befolkningen dog ikke vilde lade sig henrive til Voldshandlinger. Men maaske havde Gæringen alligevel været for stærk!

Det ringede stærkt ude paa Forstuedøren.

Endelig! —

Et Minut efter stod Pastor Hornung ved Vinduet med Byens „Folkeblad" og gennemløb i Hast Telegrammerne fra København. Men han fandt intet, hverken om Opløb eller Militærets Udrykning. Han greb da „Stiftstidenden", der undertiden havde Specialtelegrammer. Men heller ikke

Digitized by Google

her saae han noget derom. „Alt roligt", „Befolkningen rolig", stod der overalt.

„Herren være lovet!" udbrød han ganske højt. Og i Tankerne fortsatte han: Gud er med os! Det veed jeg nu forvist, at han vil lade den danske Folkesag sejre!

Saa satte han sig ned ved Bordet for at gennemse den øvrige Post.

Først var der to Breve fra selve Byen, af hvilke det ene var skrevet med fordrejet Haandskrift og kun indeholdt de fire Ord: „De er en —" (Paa Tankestregens Plads fandtes et Udtryk, som Velanstændigheden forbyder at gentage her). Med Foragt krammede Hornung Brevet sammen og kastede det i sin Papirskurv. Han havde før deltaget i en offentlig Debat, og det var derfor ikke første Gang, at han fik den Slags Stinkpotter kastet ind ad Døren.

Det andet indenbyes Brev, der var skrevet med stilfuld Forretningshaand paa et stort Stykke rudret Papir, indeholdt følgende:

„Hr. Pastor F. Hornung
hersteds.

Begrundet paa Omstændigheder tillader jeg mig at underrette Hr. Pastoren, at min Datter Angelica, som sidstforløbne Uge tilmeldtes Hr. Pastorens Konfirmationsforberedelse, efter nøjere Overvejelse herved anmodes atter udmeldt, formedelst da det saavel er min Datters som min Hustrus og eget Ønske, at hun fremtidig skal overgaa til Hr. Pastor Bohses Vejledning.

Jeg undlader ikke at tilføje, at dette Skridt er begrun-

Digitized by Google

det paa den Artikel, som det igaar Aftes udkomne Ekstranummer af „Folkebladet" indeholdt af Hr. Pastoren.

Samtidig tillader jeg mig at præsentere medfølgende specificerede Regning paa Manufakturvarer, som Fru Pastorinden i det forløbne Kvartal har modtaget gennem min Forretning, og vilde det meget glæde mig at faa Beløbet tilstillet inden den 15de d. M.

Imødeseende Deres ærede, tegner

med Agtelse

P. C. Hansen,
Manufakturhandler.

Ogsaa overfor denne Skrivelse havde Pastor Hornung i første Øjeblik kun et Skuldertræk tilovers. Men idet han anden Gang gennemlæste den, formørkedes hans Ansigt. Med et sorgfuldt Udtryk lagde han Haanden op paa sit endnu kraftige, graasprængte Haar, lænede sig med lukkede Øjne tilbage i Stolen og sagde hen for sig med et Suk:

„Hvor det ofte er svært at være ærlig i dette Land!"

Saa gav han sig ifærd med den øvrige Post.

Der var de sædvanlige officielle Skrivelser i store blaa Konvolutter, et Brev fra en fjærntboende Mand, der ønskede en Udskrift af Kirkebogen, en Ansøgning om en Legatportion o. s. v. Nederst laa et almindeligt aabent Brevkort, som Hornung slet ikke havde bemærket og derfor greb med en vis Ivrighed. Og næppe havde han kastet et Blik paa Skriften, før han med Udbrudet: „Men — er det muligt!" foer op af Stolen og ilede ud af Stuen. Han skridtede gennem

Digitized by Google

det tomme Forværelse og slog med stort Spektakel Døren op til den tarveligt udstyrede Dagligstue, hvor seks af hans yngste Børn sad og legede.

„Hvor er Mo'er?" raabte han. „Anna, Peter, lille Line ... skaf mig i en Fart fat i Mo'er. Men sig hende, at hun maa skynde sig — det haster!"

De lyslokkede Smaa paa Stole, Skamler og Forhøjning kom i travl Bevægelse; men i det samme traadte Fru Hornung gennem en Tapetdør ind fra Køkkenet. Hun var en lille, endnu køn og buttet Kone med mørkladent Haar, Kappe og stort Smækkeforklæde.

„Her er jeg! Hvad er der, Hornung?" spurgte hun og betragtede straks sin Mand med urolig Mine — som var hun altid forberedt paa at modtage onde Tidender.

„Nyheder! Store Nyheder, min Ven!" svarede han og rakte Brevkortet i Vejret. „Kan du tænke dig — d e r sidder jeg inde og læser saa meget dumt Tøj, og saa faar jeg her fat i ... ja, nu skal du høre! (Pastor Hornung fik næsten Taarer i Øjnene, idet han atter læste Kortets Ord) „„Kære gamle Ven! Jeg kommer imorgen, Lørdag, Eftermiddag med Toget $3._{12}$. Glæder mig til at se dig. Din hengivne — —"" Ja, gæt nu, Kirstine!"

„Det er da ikke Krøger?"

„Jo — hvem ellers! Er det ikke mageløst! Han er naturligvis paa en af sine sædvanlige Inspektionsrejser. Sandelig — han kommer som han var kaldet, den kære Dreng! Jeg har tænkt saa meget paa ham i den senere Tid. Og hvor har jeg længtes efter igen at faa en rigtig lang Passiar med

Digitized by Google

ham! ... Jeg gad dog vide, om ikke de sidste Dages Begivenheder endelig skulde have skudt Bresche i hans standhaftige Højrehjærte. Du kan tro, Kirstine! Han har haft den samme Længsel, som jeg. Og nu kommer han, forat vi kan tale os ud for hinanden, den kære, gode Dreng! ... Men hør, Kirstine! Nu maa vi sandelig ogsaa vise ham, at han er velkommen. Han skal blive modtaget som en Fyrste! Middagen maa vi naturligvis udsætte, til han kommer, f. Eks. til Klokken fire — eller bedre fem! Jeg veed, han plejer at spise paa den Tid. Og — lad mig se — kan du ikke skaffe en god Ret Karudser, Kirstine? Kan du huske, hvor henrykt han blev over dine Karudser, da han sidst besøgte os i Vejrløse ... aa, han er en Lækkermund, den gamle Knægt!"

„Men Hornung — hvor skulde jeg skaffe Karudser fra her?"

„Nu, ja — men en Ret Fisk maa vi ha'e. Det er hans Livspise, veed du! Han er saa forliebt i Fiskemad, den gamle Libertiner, som en Mus i grøn Ost. Og en god Flaske Vin skal han sandelig heller ikke undvære ... Hør du, Peter, spring straks hen til Schneider og køb en Flaske Bourgogne til halvanden Krone — men skynd dig, min Gut! ... Aa, vent lidt — spring med det samme indenfor hos Callisen og faa seks Cigarer til femogtredive — men af de fine, skal du sige! ... Og I, Smaapiger d e r — Karen, Hanne, lille Line — lad mig se, I rydder godt op her og hjælper Mo'er med at gøre det rigtig pænt til Fa'ers gamle Ven kommer! Saadan — det er flinkt! — I er mine kære, velsignede Børn!"

Pastor Hornung var bleven som genfødt af Henrykkelse.

Digitized by Google

Tilsidst gik han hen og lagde sine store Hænder omkring sin Hustrus Hoved og kyssede hende ømt paa Panden.

„Min lille Kirstine! Jeg veed det — du har været urolig og bekymret i disse Dage. Men du skal se — med Guds Hjælp vender alt sig til det bedste!"

Pastor Hornungs og Postrevisor Krøgers Bekendtskab stammede fra Studenterdagene. Tilfældigt var de i hin Tid bleven Kontubernaler paa Regensen og havde her stiftet et sjælden inderligt Venskab, der aldrig siden var bleven brudt. Der var bleven sagt om dette Venskab, at det blev knyttet ved Modsætningernes Tiltrækning; og vanskeligt skulde man ogsaa finde to Mennesker, der i Sind som i Skind var hinanden mere ulige. Marius Krøger var netop saa lille og undersætsig, som Frederik Hornung var lang og ranglet; netop saa samvittighedsfuld og pertentlig, som Hornung var egenraadig og skødesløs; netop saa godmodig og eftergivende, som Hornung var opfarende og stridslysten. Blandt Kammeraterne paa Regensen kaldtes de derfor ogsaa „Supplementerne", der tilsammen dannede „det fuldkomne Menneske".

I det daglige Samliv erstattede nu virkelig den enes Fortrin meget heldigt den andens Mangler, saa deres lille Ungkarlehusholdning blev et Mønster for den hele Studentergaard. Mens Hornung, naar Maanedens Midte var naaet, aldrig havde en Skilling i Lommen og aldrig kunde begribe,

Digitized by Google

hvor hans Penge var bleven af, forstod Krøger, skønt uden Paaholdenhed, at forvalte sine ikke store Indkomster paa en Maade, saa de nogenlunde forslog til dem begge. Til Gengæld var det Hornung, der var det oplivende og befrugtende Element. Alle Øjeblikkets brændende Spørgsmaal satte ham i Fyr og Flamme; han slugte alle Aviser og hørte alle Slags Foredrag. Ofte sad de to Venner sammen til langt ud paa Natten og talte om Tidens teologiske eller literære Stridigheder, men først og fremmest om Politik, om den vaagnende Frihedsaand, om Orla Lehmann, Hall og Ploug, dér var deres Guder og Helte. Mens Hornung skridtede op og ned ad det lille Gulv i en laset Slobrok og med en halvtredje Alen lang Tobakspibe i Haanden, pulsende Rummet fuldt af en uigennemskuelig Damp og bestandig talende og gestikulerende, sad Krøger stille henne i Hjørnet af Sofaen og fulgte ham med et varmt beundrende Blik. Egenlig var det mindre Tingene selv, end Hornungs Begejstring for dem, der interesserede Krøger. I sin egen Ligegladhed henrykkedes han dobbelt over Vennens Optagethed; og mens han selv var mere ængstelig end en gammel Jomfru i Overvejelsen af sine Ord, lo han, saa det klukkede, naar Hornung i sin hidsige Iver for at betegne den enevældige Regerings Lumpenhed hentede Udtryk og Lignelser fra det laveste Gadesprog. Flere Gange optraadte Hornung ogsaa som Taler ved Studenterforsamlinger, hvor han imidlertid regelmæssig blev udhysset under stort Spektakel. Kun Krøger sad stille henne i en Krog af Salen og stirrede næsten forelsket paa sin uforfærdede Ven, der havde Mod til saaledes at stille sin Person til Skue, ja

Digitized by Google

optræde som Anklager og Dommer. Hans Hjærte svulmede af Stolthed over Hornung, naar han fra sit Skjul saae ham med løftet Hoved stige op paa Talerstolens Trappe, kaste sit Haar tilbage fra Panden og lade sit faste Blik glide hen over Forsamlingen — uden med en Mine at røbe Usikkerhed endsige Angst trods de vilde Hyl og Brøl, hvormed hans kendte Skikkelse øjeblikkelig modtoges.

Efter seks Aars Studium tog Hornung sin Eksamen med bedste Karakter; og da han allerede havde forlovet sig som Student, søgte han hurtigst muligt et Embede som Præst og Skolelærer paa en af vore afsidesliggende Smaaøer. Krøger derimod opgav sine juridiske Studier og gik over til Postvæsenet, i hvis Tjeneste han paa Grund af sin medfødte Punktlighed temmelig hurtigt steg til en betroet Plads ved Revisionen i København.

De to Venner skiltes saaledes.

Men, skønt der ofte gik Aar hen, uden at de saae hinanden, og ogsaa ofte lange Tider, uden at de skrev til hinanden, bevarede de Ungdomsvenskabet med uforanderlig Trofasthed. For Krøgers Vedkommende havde dette noget sin Grund i, at han ikke giftede sig. Det glade, hyggelige Regensliv kom derved til at staa for ham som hans Livs Solskinsdage, paa hvilke han altid tænkte tilbage med dyb Taknemlighed. Hornung glemte aldrig sin gamle Ven, fordi hans ejendommelige og for Fremmede ofte stødende Væsen gjorde ham det vanskeligt at skaffe sig nye Venner. Tillige følte han en vis Tilfredsstillelse ved den Beundring, som Krøger — skønt Tiden og Forholdene snarere havde uddybet end udvisket Forskellighederne i deres Karakterer —

Digitized by Google

vedblev at nære for ham. Det interesserede saaledes højlig den fredsommelige Kontormand at følge de Skærmydsler, hvori Hornung idelig laa — snart med Amtsraad, snart med Præster, ja med de højeste Avtoriteter. Mens han selv var et Mønster paa Subordination og hellere led enhver Forurettelse, end han udsatte sig for at krænke nogens Overbevisning, kunde han gnide sig i Hænderne af Henrykkelse, naar han hørte om den Uforfærdethed, hvormed hans gamle Ven sagde baade Bisp og Skoleraad Sandheden lige i Øjnene.

„Min tapre Frederik!" kunde han begynde de omhyggeligt udarbejdede Skrivelser, hvormed han besvarede Hornungs hurtigt og livfuldt henjaskede Breve. „Du har særdeles fornøjet mig med din humoristiske Beskrivelse af din Holmgang med en vis Hr. Peder, om hvem Sagaen jo forøvrigt forhen har berettet. Ihvorvel jeg ikke tør driste mig til at have nogen selvstændig Mening om Stridens Æble, in casu den omtalte Fattiglovsbestemmelse, er jeg paa Forhaand overbevist om, at du har Ret til at benævne den baade „forældet" og „umenneskelig". Ja, rusk kun dygtigt i de gamle Parykker! Her trænges sikkerlig til en alvorlig Udluftning i Administrationen, og jeg for mit Vedkommende skulde ikke have noget imod, at der kom en rigtig Orkan, der kunde ryste os ud af vor gamle Slendrian."

Krøger havde da ogsaa hidtil været den eneste, til hvem Hornung havde betroet den voksende Harme, som Regeringens mere og mere aabenlyse Forberedelser til en Statsomvæltning i de sidste Aar havde fremkaldt hos ham. Men for første Gang var den stive Kontormand her bleven betænke-

Digitized by Google

lig ved Vennens Tilstaaelser. Han svarede ham tilbage, at han paa det indstændigste vilde bede ham om at være forsigtig og ikke at røbe sine kætterske Anskuelser for andre, da dette let vilde kunne faa til Følge, at han i den almindelige Bevidsthed blev slaaet sammen med Folk, til hvis Selskab han dog sikkert ikke selv ønskede at blive henregnet. Endnu for to Maaneder siden havde Krøger skrevet til ham:

„Du synes, kære gamle Ven, stadig at leve i den Anskuelse, at det er vort nuværende Ministeriums skjulte Hensigt at undlive den gode Grundlov. Det forekommer mig at være uberettiget at nære en saadan Mistanke mod en Regering, om hvis Beskaffenhed der dog ikke kan rejses Tvivl, og som alene har til Hensigt ved alle til Raadighed staaende lovlige Midler at værge vort kære Land mod Anarkiets Hydra. Sammenlign dog ikke den løftende Kamp under Ideens Fane, hvori vi i vor Ungdom selv tog Del, med den nuværende uhyggelige Strid om Magten. Jeg vil i hvert Fald høre det af din egen Mund, før jeg tror paa, at min gamle Frederik Hornung har fundet sin Plads mellem Materialismens Forkæmpere."

Dette Krøgers sidste Brev havde Hornung ikke glemt; men han følte sig overbevist om, at de sidste Dages Begivenheder endelig havde aabnet Krøgers ærlige Øjne for det forargelige Rænkespil, der var bleven ført. I hvert Fald kendte han sin kære, mildttænkende Marius godt nok til at vide, at han ikke vilde mistyde hans Skridt, men forstaa, at det var Samvittigheden, der nu havde krævet, at han gav sin Harme Luft.

Digitized by Google

Paa Slaget tre var Præstegaarden beredt til at modtage sin Hædersgæst. Alle Fløjdørene i den ret anselige Lejlighed var slaaet op som til Fest. Med larmende Skridt og Armene korslagte paa Ryggen gik Hornung frem og tilbage gennem Stuerne, — søndagspyntet, d. v. s. med rent, hvidt Halstørklæde og iført sort, tilknappet Klædesfrakke istedetfor den grove graa, der udgjorde hans sædvanlige Hjemmedragt.

Af betænksom Hensynsfuldhed mod sin Ven havde han bestemt sig til ikke at modtage ham paa Banegaarden. Han var kommen til at tænke paa, at Krøger under de nuværende Forhold maaske kunde ønske, at hans Besøg gik saa ubemærket hen som muligt, fordi det let vilde kunne skade ham, om hans Navn i disse Dage blev sat i for nøje Forbindelse med den oprørske Præsts. Desuden yndede han ikke selv disse tvungne Modtagelsesscener for alle Folks Øjne, — det vidste Krøger ogsaa godt, og han vilde derfor næppe blive forundret over ikke at finde ham paa Perronen.

Inde i Dagligstuen puslede Fru Hornung lidt beklemt omkring og lagde den sidste Haand paa Værelsets Udpyntning. Hun havde haft et besværligt Arbejde med saa vidt muligt at dække over Tapetets Mangler og Bohavets Brøst, med at lægge de hæklede Stykker over Stolene saaledes, at Hullerne paa Betrækket ikke saaes, og ordne Gardinernes Folder paa en Maade, saa Stopningerne skjultes. Hun havde købt et Par Blomster til Opsatsen paa Bordet, og de hæklede Stykker var ihast blevne baade vaskede og strøgne. Men idet hun nu lod Blikket glide rundt i Stuen, syntes hun ogsaa selv, at der saae baade pynteligt og hyggeligt ud.

Digitized by Google

Henne omkring en Forhøjning under det ene Vindue sad og stod alle Børnene, pænt kæmmede og renvaskede — ganske tavse af højtidelig Forventning. Det hændte nemlig saare sjælden, at der kom fremmede til Præstegaarden; endog Byens Folk betraadte den kun i Forretningsanliggender. Og disse ualmindelige Forberedelser i Stue og Køkken, Vinflasken med den røde Lak, der stod bag Kakkelovnen, Blomsterne paa Bordet, Moderens Granatbroche, som de yngste aldrig havde set hende bære, Faderens Oprømthed og deres eget rene Søndagsforklæde og friserede Haar, — alt fyldte dem med en Spænding, saa de næppe turde røre sig.

Inde fra sin Studerestue kom Præsten atter vandrende med stærke Skridt.

„Naa!" udbrød han ved Synet af Børnene. „Er I her nu allesammen, Smaavenner?"

„Ja!" svaredes der stille i Kor.

„Godt! ... Lad mig nu se, at I opfører jer pænt og roligt, naar Fa'ers gamle Ven kommer. Kan I det, Børnlille?"

„Ja!" svarede de igen alle.

„Naa, det var Ret! ... Kan I saa sige mig, Smaa!" — vedblev han, idet han nu indskrænkede sin Vandring til Dagligstuens Gulv — „Hvad er det saa, Fa'ers gamle Ven hedder?"

„Krøger!"

„Rigtigt! — Rigtigt, Børn! ... Og hvor er det, han bor?"

„I Københavnl!"

Digitized by Google

„Prægtigt! ... I er flinke Børn! Men kan I nu ogsaa huske, hvad det er, han er? Hvad er hans Bestilling?"

Her tav Flokken beskæmmet.

Tilsidst sagde den ældste, forstandige Louise prøvende: „Revisor."

„Bravo, lille Lisemo'r! Du er jo flink! ... Men kan du nu ogsaa forklare mig, min Ven, hvad det Ord Revisor betyder? Revisor? ... Re-visor ... Hvad betyder det? ... Nu, tal kun dristigt!"

Den lille blonde Pige stod med sine lyseblaa Øjne dybsindigt fæstet paa et Punkt oppe i Loftet og bevægede Læberne, mens hun foredrog noget for sig selv og samtidigt fingrede ved et lille Ravkors, som hun bar i et Baand omkring Halsen. Endelig begyndte hun med en Stemme fuld af Overvejelse og uden at tage Øjnene fra Loftet:

„En Revisor er en Mand, som — —"

Idetsamme udbrød en af Drengene: „Fa'er! Der staar en Mand ude paa Gaden og kigger herind."

„Hvad er det, du siger, Dreng!" raabte Præsten og skyndte sig hen til Vinduet. „Staar der nogen og kigger herind!"

Ja, virkelig! Ovre paa det modsatte Fortov stod en Person og stirrede op og ned ad Præstegaardsbygningen. Det var en lille, sirligt paaklædt Herre med et venligt Ansigt, smaa graa Bakkenbarter og firkantede Nikkelbriller. Han bar en brun Rejsehue, lyse Gamascher og en Plaid over Armen.

„Men det er jo ham! Nik dog, Børn! — nik!" raabte Præsten og ilede ud af Stuen.

Digitized by Google

Den fremmede havde imidlertid bemærket og genkendt Børnene og skraaede nu over Gaden. I Forstuedøren mødtes de to Venner. Med et højt: „Velkommen, du kære Dreng!" omfavnede Hornung sin gamle Kontubernal og kyssede ham paa begge Kinderne. Og uden at give ham Tid hverken til at lægge Plaid eller Hat slog han Armen om hans Skulder og førte ham i Triumf ind i Dagligstuen.

„Her er han, Kirstine!" raabte han. „Og her, min Ven, ser du hele Flokken samlet for at modtage dig. De lange Drenge har vi jo ude af Huset nu, og de store, kære Pigebørn er ogsaa borte ... vi har jo, som du veed, akkurat Dusinet fuldt nu!"

„Velkommen, Krøger!" sagde Fru Hornung og rakte hjærteligt Haanden til den lille Mand, der under synlig Forlegenhed modtog disse mange uforbeholdne Ytringer af Gensynsglæde.

„Sæt dig nu her i Sofaen, Marius!" vedblev Præsten, da den fremmede endelig var bleven befriet for Ydertøj, Plaid og Paraply. „Du kan være træt efter Rejsen: Og — sandelig! — jeg længes efter at faa en Passiar med dig igen. Nu slaar du dig vel lidt til Ro hos os — ikke sandt?"

„Tak ... mange Tak," svarede Krøger, idet han med en vanemæssig Bevægelse løftede de flade Hænder op imod Brillernes Nikkelstænger, saaledes at Fingerspidserne netop berørte dem. „Det ser jeg mig destoværre ikke i Stand til. — Mit Ophold bliver denne Gang af grumme kort Varighed."

„Hvad er det, du siger, Ven? Du spøger, haaber jeg! ... Sæt dig dog, og lad os høre!"

Digitized by Google

Mens Krøger forsigtig skilte sine Frakkeskøder og tog Plads i Sofahjørnet bag Bordet med Blomsteropsatsen, kastede Hornung sig i en Lænestol og saae med et skuffet Udtryk over paa sin Ven. Først nu fik han rigtig set paa ham og studsede over hans mærkelig forandrede Udseende.

„Men du gør mig ganske forskrækket!" udbrød han. „Det er da ikke Rejsen, der har overanstrængt dig? ... Du ser virkelig ikke rask ud."

„Tak — jeg befinder mig meget vel," svarede Krøger og saae bort, mens han gav sig til at trække i sine rødbrune Handsker, som han endnu ikke havde faaet af Hænderne. „Naturligvis — lidt forkommen bliver man let — især i denne Foraarsluft — —"

„Men hvorfor da dette Hastværk, kære?"

„Ja, jeg haaber, at det ikke er af Frygt for at gøre Ulejlighed," faldt nu ogsaa Fru Hornung ind. „Jeg vil sige Dem, at vi har god Plads, Krøger, — og jeg har med egen Haand gjort et Værelse istand til Dem, saa jeg vil blive meget vred, dersom De ikke vil tage til Takke med det."

„Jeg er Dem meget forbunden, Frue, — jeg har aldrig haft Grund til andet end at være i højeste Grad taknemlig for Deres elskværdige Gæstfrihed. Men jeg maa virkelig denne Gang renoncere ... Jeg beklager meget at have voldt Dem saa megen Ulejlighed, Frue, men jeg har allerede været for længe borte fra mit Kontor og tør destoværre ikke, især under de nuværende urolige Forhold, opsætte min Tilbagevenden yderligere."

Krøgers vedvarende alvorlige Tone og hele afmaalte Væ-

Digitized by Google

sen aabnede endelig Hornungs Øjne. Der fløj et Smil over hans Ansigt. Og idet han udstrakte Haanden, raabte han:

„Du har læst min Artikel, Marius! Tilstaa det kun! Jeg kender din Stemme, naar du er vred. Naa — skænd da paa mig, om du virkelig synes, at jeg fortjener Skænd!"

„Jeg indrømmer," svarede Krøger og saae over Brillerne hen paa sin Ven med et bedrøvet og bebrejdende Blik, — „jeg indrømmer, at jeg har læst en Avisartikel, hvorunder jeg fandt dit Navn. Nogle Herrer, med hvilke jeg rejste i Kupe, begyndte at tale om den; og da den ene af dem netop havde Bladet i Lommen, anmodede jeg ham om at laane mig det. Jeg vil ikke lægge Skjul paa, at det var ikke med Glæde, jeg læste din Bekendelse, Frederik!"

„Nu — ja, kære Ven!" sagde Hornung lidt forlegen. „Overraskede det dig egenlig? Du maatte jo dog være forberedt?"

„Nej, det var jeg ikke ... det var jeg ikke, Frederik! Jeg var saa overbevist om, at de sidste Tiders Begivenheder maatte have bragt dig til Erkendelse af, at du denne Gang var gaaet for vidt. Misforstaa mig ikke ... jeg bebrejder dig ikke din Aabenhjærtighed, kære Ven ... men jeg tror ikke, at du veed, hvad du i dette Tilfælde har styrtet dig ud i."

„Ja, ja — lad det nu være godt!" afbrød Hornung utaalmodigt. „Vi har altsaa forskellige Meninger om den Sag — derved er ikke noget at gøre. Og Emnet maa vel desuden betragtes som uddebatteret mellem os to."

„Saa, det er altsaa virkelig dit Alvor ... det er altsaa virkelig ikke en Misforstaaelse ... en Mystifikation?"

Digitized by Google

„Hvad mener du?"

„Ja, ærlig talt —" svarede Krøger med aabenbart kun vanskeligt tilkæmpet Fatning. „Jeg vilde dog høre det af din egen Mund, før jeg vilde tro paa, at du havde sluttet Forbund med Oprørere mod Lov og Orden, — med Personer, der hverken agter Fædreland, Moral eller Religion; der systematisk søger at undergrave Befolkningens Tillid til enhver Autoritet; der ..."

„Hvad er det, du siger!"

„Kun, hvad der er Sandhed, kære Frederik, ... kun, hvad enhver, der ikke er forblindet af Partilidenskab, vil og maa sige. Men jeg er ogsaa overbevist om, at du ikke har vidst, hvad du har gjort. Du kender ikke de Folk, hvis Sag du støtter med dit Navn. For gjorde du det, vilde din Retsindighed bringe dig til at indse, at den nuværende Regering — langt fra at fortjene din Anklage — tværtimod fortjener alle fædrelandskærlige Mænds Tak, fordi den endelig har sat en Stopper for disse Folkeforføreres tøjlesløse Færd, der i den sidste Tid er gaaet over alle Grænser. Jeg forstaar dig ikke ... jeg forstaar dig ikke, Frederik! Hvor er det muligt, at du med din retskafne Karakter — — —"

Pastor Hornung sad som himmelfalden.

Det var mindre Vennens Ordstrøm, end Synet af hans blege, ophidsede Ansigt og stift stirrende Øjne, der gjorde ham maalløs. Var det muligt? ... Var det virkelig hans blide, tavse, sagtmodige Marius, som sad d e r foran ham, dirrende af Had og Lidenskab?

„Krøger!" udbrød han tilsidst og rejste sig, næsten for-

Digitized by Google

færdet. „Hvad er der dog i Vejen med dig, gamle Ven! Hvad er det, du beskylder mig for? ... Man skulde sandelig tro, at du endnu ikke havde hørt, hvad der i disse Dage er sket her i Landet! Eller veed du virkelig ikke, at den Regering, du saa højt lovpriser, har begaaet en vanærende Handling — en Handling, hvis Skamløshed skriger til Himlen? Hvad kalder du maaske dette Provisorium, der har kuldkastet Rigets gamle Grundlov, tilsidesat Folkets helligste Krav og Ret, og — —"

„Det har det ikke! Det har det i k k e, Frederik! Der staar intet ... ikke et Ord i Grundloven om Folkets ubetingede Ret —"

„Staar det der ikke?"

„Nej, det gør ikke. Hvor maaske? ... Derimod staar der tydeligt og klart i Paragraf 25 — —"

„Det veed jeg meget godt. Det behøver du slet ikke at fortælle mig. Men det har aldrig — a l d r i g, siger jeg — været den grundlovgivende Forsamlings Mening, at denne Paragraf skulde — —"

„Jo, jo — Frederik! Det har netop været Meningen, at den Paragraf skulde være Forfatningens Sikkerhedsventil, der værnede den mod en Sprængning. Det har Venstre i sin Tid ogsaa indrømmet. Og det har alle Jurister altid været enige om —"

„Det er Løgn!" tordnede med eet Hornung kridhvid i Ansigtet og bøjede sig helt frem over Bordet, idet han med de udspilede Hænder støttede sig paa Pladen. „Det er det forbandede Opspind, som du har læst dig til i din Smuds-

Digitized by Google

presse, hvis Fraser og Løgnehistorier jeg skal høre igen af din Mund! Det er de forargelige Prokuratorkneb, hvormed man søger at fravriste Folket dets Ret, og hvis Nederdrægtighed kun overgaas af den Frækhed, hvormed dit ryggesløse Parti søger at dække over dem —"

„Nej, dette er for galt!" raabte nu ogsaa Krøger ganske ude af sig selv, idet han rejste sig. „Dette vil jeg ikke høre paa!"

„Jo, nu s k a l du netop høre! Nu vil ogsaa jeg tale! Du s k a l dog ikke have Lov til saaledes at smæde og forhaane et helt Folks udkaarne Mænd. Hvad er maaske han — din egen Minister — som du er saa begejstret over? En tarvelig Landmaaler! En Junker Ingenting! En Lykkejæger, der af Forfængelighed og Herskesyge — —"

„For Gud i Himlens Skyld! — Hornung! — Hornung! ... Styr dig dog!" raabte Fruen, der forfærdet var ilet til inde fra det andet Værelse. „Hold dog op begge to! Min Gud, — se paa Børnene! Aa, den ulykkelige Politik!"

Fruens Mellemkomst og navnlig Henvisningen til Børnene, der med vidtopspilede Øjne havde betragtet dette Optrin, bragte øjeblikkelig de to ophidsede Mænd til Tavshed. Krøger satte sig skamfuld tilbage i Sofaen og saae med et bekymret Blik paa Fruen, der var sunken grædende ned paa en Stol, medens Hornung søgte hen i den anden Ende af Stuen, hvor han en Tid gik tavs frem og tilbage for at bringe sit Sind i Ligevægt.

Endelig vendte han tilbage til Bordet og sagde:

„Lad os glemme denne Samtale, Marius. Kirstine har Ret

Digitized by Google

i, at disse Dages Uhygge ikke bør trænge ind mellem gamle Venner. Har jeg saaret dig med mine Udtalelser, beder jeg dig om Tilgivelse. Vi er nu engang af forskellige Anskuelser paa dette Punkt — og det nytter sikkert ikke, at vi taler mere derom. Lad os derfor lade den Sag ligge, — og lad os glæde os med hinanden i den korte Tid, vi her kan være sammen, som om den ulykkelige Strid ikke eksisterede for os."

„Jeg er ganske af din Mening, Frederik! Jeg ønsker intet hellere end at bevare det gode Forhold imellem os. Jeg beder derfor om Undskyldning, dersom det var mig, der bragte denne Sag paa Bane ... det var mindst af alt min Hensigt at vække Misstemning."

Alligevel var der mindre af Tilgivelse end af Bedrøvelse og Bitterhed i det Blik, hvormed de to gamle Venner i dette Øjeblik saae paa hinanden. —

Lidt efter gik de ind i Studereværelset for at tilbringe Tiden d e r, mens Fruen forberedte Middagen.

„Vil du ryge?" spurgte Hornung med et Forsøg paa igen at anslaa den kammeratlige Tone.

„Ja, Tak skal du have ... lidt Tobak var maaske ..."

„Vil du have Pibe eller Cigar? Jeg har gode Cigarer."

„Ja — saa maaske en Cigar — tak!"

De søgte hver sin Ende af Stuen. Krøger anbragte sig i en gammel Voksdugssofa, mens Hornung kastede sig i en lang Kurvestol, der stod inde i et mørkt Hjørne. Begges Ansigter bar endnu tydelige Spor af den forrige Ophidselse, og de undgik hele Tiden at se paa hinanden.

Digitized by Google

Der gik en lang Tid hen i Tavshed.

„Du har det ellers godt!“ spurgte saa Hornung og sendte svære Røgskyer fra sin Pibe ud i Luften, som om han bestræbte sig for yderligere at usynliggøre sig i sin Krog.

„Ja, Tak — og du befinder dig ogsaa vel her i dit nye Kald?“

„Ja, det kan jeg just egenlig ikke sige — —“

„Saa-aa — hvorledes?“ spurgte Krøger og saae paa Ilden i sin Cigar. „Er det ikke en brav Befolkning? Det forekommer mig, at jeg altid har hørt Byen saa vel omtale.“

„Aa, ja saamænd ... men Tiderne er jo vanskelige ... Og naar man ikke netop samstemmer med de ledende, saa — —“

Tavshed.

„Det var et uhyggeligt Vejr, vi havde fornylig,“ begyndte derpaa Krøger. „Ja, — I har vel ogsaa mærket det her?“

„Ja vist! Landmændene klager allerede.“

„Saa-aa! ... Der er vel ellers gennemgaaende gode Jorder heromkring?“

„Ja, her er et meget stort og frugtbart Opland. Det var i sin Tid nogle af Landets rigeste Bønder, der levede her.“

„Naa — men nu er Rigdommen maaske forbi?“

„Jeg tror i hvert Fald, at den er svunden. Tiderne har jo været Landmændene imod, veed du!“

„Ja, der findes vel i det hele ikke længer den Soliditet og Paapasselighed blandt vore Bønder som i gamle Dage?“

„Ja, hvorfor mener du egenlig?“

„Aa, — jeg mente ikke af nogen bestemt Grund — jeg mente blot saadan ganske i sin Almindelighed — —“

Digitized by Google

Tavshed.

„Der blev vel høstet jævnt godt her paa Egnen sidste Aar?" begyndte igen Krøger.

„Aa jo — en Middelhøst, tænker jeg."

„Ja, det blev det vel til de fleste Steder?"

„Ja, hvor de ikke fik Midsommerregnen, var det vel snarere under."

Tavshed.

Henne i Kurvestolen havde Hornung holdt op at ryge. Han sad sammensunken og saae med et mørkt Blik hen paa sin fordums Ven, som bestandig ikke løftede Øjnene fra Ilden i sin Cigar.

„Men Kornpriserne er til Gengæld nok ret gode," optog atter Krøger Samtalen. „Og dog havde man vist høstet godt i Udlandet, saa vidt jeg erindrer. Ja, du har vel ogsaa kunnet mærke det paa Kapitelstaksten i Aar?"

Men i Stedet for at svare rejste Hornung sig nu op, gik langsomt hen til Krøger, og berørte hans Skulder med sin Haand.

„Marius!" sagde han. „Skal vi ikke afbryde denne Samtale? ... Jeg synes, at vort Venskab er baade for gammelt og for godt til denne Forstillelse. Lad os se Sandheden lige i Øjnene. Vi kan ikke længere være i samme Stue. Derved er nu intet at gøre ... Men lad os i det mindste skilles uden Maske."

„Du har Ret," svarede Krøger og rejste sig hurtigt. „Det er bedst for os begge, at jeg tager bort. Jeg vilde gærne,

Digitized by Google

Frederik, — men jeg k a n ikke forstaa, at du ... hvordan du ..."

„Nu ikke mere, Ven!" afbrød Hornung. „Lad os tage Afsked i Fred!"

Tavse gav de hinanden Haanden.

„Farvel saa længe, Marius! ... For vi mødes nok engang igen! Derom er jeg overbevist! ... Og vi bliver vel næppe de eneste gamle Venner, hvem disse tunge Tider adskiller."

Krøger saae op. Der hang to store Taarer i hans ærlige Øjne.

Saa bøjede han Hovedet.

„Hils din Hustru! — Farvel!" — —

Da Fru Hornung kort efter aabnede Døren for at melde, at der var rettet an, fandt hun sin Mand siddende i dybe Tanker i Stolen.

„Hvad er det?" spurgte hun og saae sig forundret om. „Er du alene?"

„Ja, Kirstine — nu er vi alene!"

Digitized by Google

Digitized by Google

TO GANGE MØDT

Digitized by Google

Digitized by Google

Han gik deroppe paa de norske Fjælde — en lang, besynderlig Fyr i en luvslidt Dragt og med et stillestaaende Smil i sit magre Ansigt. Ingen havde rigtig Rede paa, hvorfra han skrev sig — hvorfra han kom, og hvorhen han gik. Men naar den „lange Dansker", som han kaldtes, regelmæssig Vaar og Høst skridtede gennem Dalen med sin tynde Voksdugsransel over Ryggen og sin stumpede Shagpibe under Næsetippen, kunde mange af dem, hos hvem han bankede paa for at bede om en Kop Vand eller en Svovlstik, aldrig modstaa Fristelsen til at byde ham indenfor i Stuen — for at more sig over hans mange Løgnehistorier og hele snurrige Figur.

At møde ham paa ensom Sti i Lierne eller Skovene skøttede man derimod ikke synderligt om. Man fandt, at der var noget uhyggeligt i den Maade, hvorpaa hans smaa, mørke Øjne plirede bag Brillerne. Smilet var heller ikke fuldt troværdigt; og Haaret hang som en vild Manke ned over Ører og Nakke. Jenterne paa Sæteren „skrek" højt af Skræk, naar han stak sin lange, lidt anløbne Næse ind til dem gennem Dørklemmen.

Nu var det, sandt nok, heller ikke let at begribe, hvorfor

Digitized by Google

i Alverden han drev om her i fremmed Land for Lud og koldt Vand, da han dog et eller andet Sted maatte have et Fædrenehjem, der vilde omslutte ham med blidere Arme. De fleste tænkte, at han var lidt af „en Tulling". Andre mente, han kunde være rømt fra Hjemmet for en eller anden Udaads Skyld — kanske endog for Mord. Han saae ud til allehaande, den Karl! Men udspurgte man ham selv, svarede han smilende paa sit besynderlige Sprog, at der var saa „myket, myket gillere i Norje".

En Gang ved et Gildelag, hvortil Folkene havde budt ham ind fra Landevejen, havde man endelig faaet listet ud af ham, at han virkelig var fra Danmark, endog Københavner! Men da man derpaa spurgte ham, om han da aldrig længtes hjem eller tænkte paa at vende tilbage til sit Fødeland, havde der lagt sig en ejendommelig dyb Rødme over hans skarpe Kindben; og efter i nogle Øjeblikke at have stirret tavs op mod Loftet havde han svaret: „Jo, — naar der bli'er Brug for mig."

Han var en Gaade. —

Mod Vinteren, naar Sne og Kulde drev ham ned fra Fjældene, søgte han ind til Kristiania, hvor han tog Arbejde i sin Profession: Bogbinderiet. Herinde kunde man da hver Aften se ham sidde nede i en tarvelig Kælderbeværtning, altid i en og samme afsides Krog og uforstyrrelig bøjet over en Avis, som han studerede fra Ende til anden, mens han indhyllede sig i en bestandig tættere Damp fra den lille, sortbrændte Shagpibe, som overhovedet saare sjældent forlod hans Mundkrog. Men saasnart de første Vaartegn viste sig,

Digitized by Google

vaagnede atter Eventyrlængslen ubetvingelig i hans Bryst. Han spændte sin Voksdugsransel og drog over Fjældene.

Nu sidstforløbne Sommer mødte han igen paa de sædvanlige Steder, hvor man efterhaanden var bleven saa vant til hans Komme, at man næsten syntes, han hørte med til Vaaren paa samme Maade som Stæren og Storken. Men der var denne Gang foregaaet nogen Forandring med hans Udseende. Den lange Krops Magerhed havde nærmet sig til det skeletagtige, og Blikket fra de smaa, mørke Øjne flakkede adspredt og aandsfraværende omkring, som om hans Tanker altid befandt sig langt borte i fremmede Egne. Paafaldende var ogsaa den Utrættelighed, hvormed han overalt udspurgte Folk, om de ikke havde hørt Nyt fra Danmark, og den febrilske Iver, hvormed han skottede til enhver Avis, der kom indenfor hans Synskres, og bad om Forlov til at læse den. Men begyndte man at tale til ham om Politik, om de fortvivlede Forhold derhjemme i hans Fædreland, om Statskupet, Kongen og Muligheden for en Revolution, tav han pludselig og blev ganske sort omkring Øjnene.

Da var det, den kom ... hin Oktoberdag med det alarmerende Budskab fra København: Mordattentat! Skudt paa Ministeren! Det var en Efterretning, der rystede op selv mellem de norske Bønderhjem. Nu gaar det løs! tænkte man. Nu er Maalet endelig fuldt! Og med Spænding og Uro tog man hver Dag Aviserne i Haand og tænkte med Deltagelse paa det gamle Broderland.

Men hvor var med eet den „lange Dansker" bleven af?

Digitized by Google

Sporløst var han forsvunden for Hallingdølernes Øjne — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Han var, straks ved det første Rygte om Revolverskudet, taget over Fjældene for ad korteste Vej at naa til Havet. Uden at hvile hverken Nat eller Dag havde han skridtet gennem Dale og Byer, gennem Skove og Heder i et ukendt Landskab, indtil han efter tre Døgns møjsommelig Vandring ved Aftenstid naaede en lille Kystby paa Vestlandet. I en af de mange Sømandskipper, som laa langs den mørke Havnebrygge, fandt han her en tysk Skipper, der netop laa med Skuden lastet for Riga, og som efter en Del Indvendinger tilsidst gik ind paa at tage ham med som Passager til Københavns Red.

Allerede den næste Morgen tidlig lettedes Ankeret. —

Det var en diset Novembereftermiddag, at Skibet stod Sundet ind under en svag Nordvest. Reinald — saadan hed han, Danskeren — stod under Masten paa det vaade og slibrige Dæk, blaa af Kulde, med de valne Hænder stukket ind i Ærmerne paa den stramt knappede Frakke og med Hatten trykket ned over det svære Haar, hvorunder de smaa, febermatte Øjne ligesom blussede op, hver Gang han gennem Taagen kunde skimte et Stykke af den hjemlige, efteraarsbrune Kyst.

I omtrent selvsamme Stilling og paa samme Plet havde han tilbragt det meste af Tiden paa den langvarige Overfart. Nu og da havde han taget sig en lille Motion frem og tilbage paa det lille Stykke Vej mellem Masten og Lønningen;

Digitized by Google

men naar hans Utaalmodighed og Uro overvældede ham, havde han sat sig paa en Rulle Ankertov og trykket Ansigtet ned i sine Hænder. Om Natten sov han nede i Forlukaf'et mellem en Matros og en Junggut, der havde taget sig et ordentligt Grin af denne ubegribelige Passager, der kastede sig i Køjen som en fangen Fisk og skreg højt i Søvne.

Der havde forøvrigt ikke været megen Lejlighed til at stifte Bekendtskab. Det havde været et Hundevejr med Storm og Regn over Nordsøen og Taage i Kattegat. I to Døgn havde de maattet ligge ganske stille udfor Hesseløen og uafbrudt ringe med Skibsklokken; og da Taagen endelig lettede saa meget, at de turde sætte Sejl, maatte de atter standse under Kullen for at faa Lods. Først højt op paa Formiddagen var de sluppen indenfor Kronborg, — og nu laa Sundet omkring dem som en blygraa, tungt vuggende Masse, hvorover Skibet langsomt sneglede sig frem.

Det blev næsten Aften, før København dukkede op af Disen forude.

Der gik et Ryk gennem Reinalds knoklede Legeme, da han saae de første Spir tegne sig som spinkle Naale paa Horisontens graa Slør. Uvilkaarlig gjorde han med Haanden en Bevægelse hen imod Lænden — for at forvisse sig om, at hans spidst og skarpt slebne Tollekniv endnu sad i Læderskeden under Frakkeskødet. Hele hans Legeme kom til at skælve af Utaalmodighed, efterhaanden som Byen traadte frem af Taagen: Vor Frelsers slanke Sneglehorn, St. Pauls Murstenskegle og Marmorkirkens svulmende Kuppel;

Digitized by Google

— og senere: Børsen, Frue Kórs, Holmens gamle Mur-Kran og Svineslagteriernes snehvide Tage.

I samfulde tolv Aar havde han ikke set sin Fødeby, — ikke siden hine bevægede Dage i Begyndelsen af Halvfjerserne, da han som et ganske ungt Menneske havde kastet sig ud i den socialistiske Klassekamp, — sikker paa, at Timen nu var kommen for det store Opgør, for de lidendes, de undertryktes og forurettedes dyre Hævn. Derinde mellem St. Petri og Vor Frue, højt oppe paa en lille, fattig Kvist, havde han i tyve Aar boet sammen med sin stakkels bedragne og forladte Moder, hvis eneste Fejltrin han skyldte Livet. Derinde havde hendes graa, sørgmodige Øjne daglig dryppet ham det bitre Had i Sjælen, der havde faaet hans Kinder til at flamme, hans Hjærne til at gløde. Og herindefra var det, at han stormede ud til de store Fælledmøder, hvor han under selve Førernes Øjne holdt sine flammende Taler til de lyttende Tusinder.

Og saa var han rejst bort; — skuffet, knækket, fuld af Lede, mærket af samtlige Papmagermestres sorte Kridt, fulgt af svigefulde Kammeraters triumferende Grin og Politiets aarvaagne Øjne. Kort Tid efter var hans Moder død og hermed det sidste Baand bristet, der bandt ham til det forhadte Hjem.

Og dog ... hvor hans Fod end siden færdedes, i Tyskland, i Amerika og tilsidst blandt Norges Fjælde, — altid havde han haft sit ene, vagtsomme Øre vendt imod de gamle Steder og biet paa, at den Tid skulde komme, da Taalmodigheden brast. Og nu var det endelig bleven Alvor! Signalet

Digitized by Google

havde lydt! ... V a r maaske det store, det uudsigelige allerede hændt? Var Dommen afsagt? Straffen fuldbyrdet? ... Der syntes ham at hvile en sælsom, betydningsfuld Stilhed over Byen, saaledes som den der lidt efter lidt aabenbarede sig for ham med sine blege Lygterader under Fabriksskorstenenes tavse Silhouetter.

Skulde ... s k u l d e det være sket?

Præcis paa Slaget seks kastedes Ankeret paa Indrereden. Det var nu fuldkomment mørkt. Hundreder af Skibslanterner vuggedes derude paa begge Sider af Trekroners gennemtrængende Lys. En Sunddamper kom plaskende ud fra Havnen med sit ilder-røde og katte-grønne Øje under en uafbrudt Hvæsen og Piben. Inde fra den illuminerede By lød et dumpt, fjærnt Røre.

Vaklende som i en Rus steg Reinald ned i Jollen, der straks førte ham iland.

Det første Menneske, han traf paa sin Vej, var et Bybud, der stod under en Lygte ved Toldbodtrappen og studerede en Avis. Men det blaa, opdunsede Ansigt røbede intet, og Reinald havde ikke Mod til at spørge. Ikke heller Toldbetjenten, en lille mut Fyr, der tavs undersøgte hans Ransel, bragte ham nogensomhelst Oplysning. Men idet han nu hastig traadte ud paa den øde, taagede Gade, hvor hist og her en enlig Skikkelse strøg ham forbi under Lygternes matte Skin med Frakkekraven om Ørene, blev han paany slaaet af den besynderlige Tavshed, der hvilede over Byen.

I det samme fik han gennem Taagen Øje paa en Række store Plakater, der var slaaet op paa et Plankeværk noget

Digitized by Google

derfra. Det foer igennem ham. Borgeropraab! — tænkte han og ilede derhen med lange Skridt. Men ved det usikre Lysskær fra en fjærntstaaende Lygte læste han:

Fru Popper Menter! Sidste Koncert! — Teater! Variété! Ekvilibristen Tschjung-Tchang! Overordentlige Produktioner i højere Luftgymnastik! Musse kommer!!! Væggetøj fordrives! ...

Der lød en tør Hoste et Stykke fra ham. Han saae sig omkring og skimtede en Politihjælm, der langsomt nærmede sig inde fra Grønningen. Hurtigt gik han om Hjørnet og kom ind i Store Kongensgade. Her var der fuldt af Lys og Folk. Drosker og Arbejdskøretøjer rullede gennem Gaden. Butiksklokker ringede, Drengene fløjtede „den glade Kobbersmed". Paa et Hjørne stod en tyk Betjent og gabede.

Reinald studsede. Han saa paa disse mange Herrer, der strøg ham forbi i nye Spaserepelse, paa disse statelige Damer, der duftede af Parfume og lod deres blanke Øjne spille bag de kirsebærrøde Slør. Han saae paa Fattig-Børnene, der stod fredeligt foran de oplyste Butiksvinduer og „ønskede"; paa de roligt hjemvandrende Arbejdere, paa Madammer og Svende, der stod i Døre og Porte og passiarede med deres Naboer og røg Tobak. Og han skottede ned til Kælderbeværtningerne, hvor Folk sad i tætte Masser og drak og lo.

Han forstod det ikke. Hvad betød denne Lystighed? Var den et Skjul, hvorunder Kuglerne støbtes?

Hvor skulde han faa Oplysninger? Hvem turde han spørge?

Han drejede ind i en af Sidegaderne, og med eet vaktes

Digitized by Google

hans Opmærksomhed af et Lysskær, der strømmede ud over Gaden fra et stort Hus noget borte. En Skare Mennesker var stimlet sammen paa begge Sider af den overbyggede Indgang, og den ene Ekvipage efter den anden rullede derind og standsede.

„Hvad er det?" spurgte Reinald en Skomagerdreng, efter at han en Stund forbavset havde betragtet de balklædte Damer og hvidslipsede Herrer, der fra Vognene hoppede ind i den festlig smykkede Vestibule.

„Det er de liberale."

„De liberale? Hvem er det?"

„De liberale! Naada! ... Maa vi bare være her!"

„Der er Faneindvielse," indskød nu en gammel Mo'erlille i Kyse og lang Saloppe og nikkede højtideligt op til ham.

Reinald stirrede ned paa hendes runkne, mimrende Mund, som om han ikke vilde tro sine egne Øren. Faneindvielse! Men var der da vundet nogen Sejr?

Han følte sig ganske fortumlet. Sanseløst drev han en Stund rundt i nogle mørke Gader, næsten uden at vide, at han gik. Tilsidst standsede han udenfor en dyb Kælderbeværtning. Og da han derved kom til at tænke paa, at han den hele Dag intet havde spist, tog han sig sammen og gik derned.

Det var et lille smudsigt Rum med et overspyttet Gulv, i Øjeblikket ganske tomt for Gæster. Midt under det sorte Loft hang en døsigt brændende Petroleumslampe uden Skærm, og i Krogen foran Skænken sad den tykke Vært i Skjorteærmer og sov. Lyden af Dørklokken vækkede ham

Digitized by Google

dog, og med søvnig Forundring stirrede han paa den fremmede. Reinald satte sig ved et Bord tæt ved Døren og bestilte en Portion Smørrebrød og en Flaske Øl. Med stort Besvær og under lydelige Veklager kom den tykke op af Stolen og slæbte sig over Gulvet hen til en Glug i Væggen, hvor han blev staaende, indtil det forlangte blev stukket ind.

„Sløje Tider — hva'?" gispede han derpaa, idet han lod sig synke ned paa en Stol lige over for sin Gæst og halvt i Søvne bed tre Tommer af en Skraa, som han hentede frem af sin Bukselomme.

Bøjet over sit Smørrebrød nikkede Reinald bifaldende.

„Ingen Skub i nogen Ting. Bare Strikker og Fallitter og Ulykker og Elendigheder paa alle Kanter ... Og altsammen barestens for den Politiks Skyld! Ja, er det ikke mageløst?"

Ved Ordet „Politik" spidsede Reinald Øren.

Men ogsaa den tykke blev pludselig helt vaagen og skottede til sin Gæst med et mønstrende Blik.

„Ja, — hvad mener egentlig De om denne hersens Politik?" spurgte han.

Reinald svarede, at han først den samme Aften var kommen her til Byen fra Udlandet og derfor ingenting kendte. Men han vilde gærne vide Besked; — han havde hørt saa mange Rygter.

„Har De ogsaa hørt om de nye Provisoriummer?"

„Nej!"

„Om Gendarmerne? Og Politiet?"

Digitized by Google

„Nej! ... Er der ... er der da hændt noget? Jeg mener — saadan noget alvorligt?" spurgte Reinald stammende.

„Ih, Vorherre fri og bevar' os!" skreg den tykke op i en forfærdet Tone. „Hvad skulde der vel ske mere. Er det ikke gefærligt nok i Forvejen? ... Jeg befatter mig, Gud Herren være lovet, ikke med Politik og de Dele. Jeg mener nu, at baade Højre og Venstre saamænd kan være lige gode hver for sig, naar de bare kunde enes. Det skulde de dog tænke paa, disse hersens derinde paa Rigsdagen, at det er vos næringsdrivende, som det gaar ud over. For — vil De sige mig — hvad skal alle de her Anstalter hjælpe til? Her har jeg i forrige Dage kunnet skænke baade en halv og en hel Tønde Bajer paa en eneste Aften alene til Arbejdsfolk og Smaahaandværkere. Men nu holder Folk sig borte fra de offentlige Steder for ikke at komme i Forlegenhed for deres Mund. Der kan jo saa let slippe et eller andet lille Ord ud, naar Næbet er fugtet, som saa en Spionerer kan snappe op og bringe En i Fortræd for. Og derfor bliver Folk hjemme hos dem selv, eller kanske de laver hemmelige Selskaber og gedulgte Foreninger ... Og skal det maaske være bedre! De skal se, inden vi veed et Ord af det, saa har vi det ligesom derovre i Rusland med disseherre Nillehister og Dynamitter."

„Tror De?" spurgte Reinald livlig.

Værten undersøgte atter sin Gæst med et forsigtigt Blik. Derpaa klippede han et Par Gange med det ene Øjelaag og sagde i hemmelighedsfuld Tone:

Digitized by Google

„Man skal ingenting forsværge i disseherre Tider. Kanske spørges der nyt, før nogen tænker det."

„Hvad mener De?"

„Hm! ... Jeg si'er ingenting," sagde han og saae ud i Stuen.

Men lidt efter vendte han sig alligevel over mod Reinald og lagde Haanden fortroligt paa hans Arm.

„De kan vel tie?"

„Jeg? ... Ja vist."

„Saa skal De høre. Her oppe paa anden Sal bor en af Førerne ... for Oppositionen, forstaar sig — —"

„Her i Huset?"

„Paa anden Sal, ja ... De kan være overforvisset om, at der er noget i Gære deroppe. Der har været et Rend op og ner ad Trapperne i den sidste Tid! Og de har tisket og hvisket og stukket Hovederne sammen, saasnart de kom ud paa Gaden. Forleden — men ikke mine Ord igen! — forleden var der et helt Møde, vist en hel Snes, — Damer ogsaa — naturligvis! De kan være stødt paa, d e r har Tingene været til Bedrøftelse! For d e r har Politiet pænt maattet holde Næsen hjemme i Futteralet; ikke sandt? ... Naa! Jeg siger bare, dem om det! jeg blander mig aldrig i de Dele, som ikke kommer mig ved. For jeg er nu hverken Nillehist eller Nilleher og mener som saa, at baade den ene og den anden kan være lige gode hver for sig med de Meninger, som de nu engang har, — ikke sandt? Har jeg ikke Ret ... Skal det være en Bajer til?"

„Nej Tak," sagde Reinald og rejste sig.

Digitized by Google

„En lille Knude?"

„Nej Tak! ... Hvor meget har jeg at betale?"

„Toogfyrre Øre."

Han talte Pengene op — hans magre Fingre skælvede — bød Farvel og forlod Kælderen.

Da han stod ude paa Gaden, saae han sig først forsigtigt omkring. Derpaa gik han ind gennem Porten og steg hurtigt op ad Trapperne. Paa anden Sal fandt han en stor Navneplade af Messing paa Døren. Han genkendte Navnet, som han ofte havde set i Aviserne, og ringede sagte paa. En Pige lukkede op og saae mistænksomt op og ned ad ham.

Om Herren var hjemme?

Nej — jo — men han var ikke til at faa i Tale i Dag. Han skulde bort og var ved at klæde sig paa. Men i Morgen Formiddag var han at træffe paa sit Kontor.

Ja — men han vilde meget gærne tale med ham endnu i Aften.

Om det da ikke var noget, som hun kunde sige ham, — for i Øjeblikket var han optaget.

Nej, han maatte nødvendigvis tale med ham selv.

Hun satte et fortrædeligt Ansigt op og gik bort efter forinden at have kastet et Blik op paa Frakkerne og Kaaberne, der hang paa Knagerækken.

Da hun kom tilbage, bad hun ham myndigt om at tørre sig godt af paa Maatten, hvorpaa hun viste ham ind i et stort, smukt og fint møbleret Værelse med Tæpper, Fløjlslænestole, Kobbere og kostbare Malerier — alt hvilende i et

Digitized by Google

dæmpet Skær fra en rødt besløret Maaneskinslampe, der hang under Loftet. I den ene Væg var der en Portière, og gennem denne indtraadte en midaldrende, blond og fyldig Herre med en stor Knebelsbart, sort Kjole, hvidt Atlaskes Slips, crêmegule Handsker og en stor Rose i Knaphullet.

„De ønsker at tale med mig?"

„Ja."

„Ah! ... Nu ser jeg! Det er angaaende disse Kotillons. Naa — har De saa faaet Buketter og Sløjfer lidt smagfuldt arrangeret?"

„Nej — jeg er rejsende."

„Hvorledes?" — den blonde Herre fik sin Lorgnet frem. — „Tør jeg da bede Dem være af den Venlighed at fatte Dem i Korthed. Min Vogn holder i Porten, og jeg maa nødvendigvis bort."

Reinald, der var bleg af Spænding, gav sig med naiv Omstændelighed til at gøre Rede for sin Nærværelse. Han begyndte med sit Ungdomsliv, med Fælledmøderne og Bortrejsen, fortalte om, hvorledes han først denne Aften var kommen herned fra Norge, hvor han de sidste Aar havde opholdt sig, hvorledes han deroppefra havde fulgt Stridens Gang og nu var kommen herned for at tilbyde „Sagen" sin Tjeneste.

Der lagde sig et opklarende Smil under den store blonde Knebelsbart og i de lyse Øjne, der i Begyndelsen havde hvilet utaalmodigt paa den besynderlig udseende Fremmede og mistænksomt betragtet ham lige fra den store, viltre Haarmanke og ned til de udtraadte, tilsølede Sko. Reinalds Be-

Digitized by Google

retning bevægede ham, og han gik hen imod ham og rakte ham ganske rørt sin Haand.

„Hvad De her fortæller mig, fornøjer mig mere, end jeg kan sige Dem, — fornøjer mig mere, end De maaske vil kunne forstaa. Jeg ønsker Dem hjærtelig velkommen! Tro mig, det gør os alle godt og styrker os i vore Bestræbelser at møde et saa smukt Bevis paa sand og opofrende Friheds-kærlighed ... Morsomt nok gik jeg netop i samme Øjeblik, som De kom, og søgte en passende Begyndelse til den Tale, som man har vist mig den Ære at anmode mig om at holde i Aften. I Sandhed — dersom De vil give mig Tilladelse til at omtale Deres heltemodige Ankomst hertil, er jeg overbevist om, at det vil vække almindelig Tilslutning. Thi — sandelig! — det er, som De siger, vi har Krig her i Landet — Krig paa Kniven! Men netop derfor er det smukt, ja stolt af hver den, der uden Tøven møder under Fanen i Farens Stund ... Endnu engang: Hjærtelig velkommen. Vær forvisset om, at vi ikke skatter Deres Deltagelse ringe."

Han rystede atter hans Haand med oprigtig Varme.

Men Reinald, som herved fik Mod, saae sig nu omkring og spurgte hviskende:

„Der er vel ingen, der kan høre os her?"

„Høre os? ... Nej, det tror jeg ikke. Men hvorfor ...?"

„Jo ... jeg vilde nemlig ... vilde gærne endnu i Aften vide, hvortil De vil bruge mig."

„Bruge Dem? ... Ja, hvorledes mener De egenlig, kære Ven? Saadan bestemtere at angive ..."

„De kan ganske byde over mig. Jeg er parat til alt!"

Digitized by Google

„Parat? Hvorledes? ... Jeg forstaar Dem ikke rigtigt."

„De kan trygt forlade Dem paa mig, Herre. De kan stole paa min Mund. Jeg veed det godt ... De har haft et Møde heroppe ... forleden Dag ..."

„Ja, ganske rigtigt — Arrangements-Komiteen var samlet hos mig i Anledning af Festen i Aften ... Men hvorledes — i hvilken Forbindelse havde De tænkt Dem, at De — —?"

„De behøver ikke at være bange for mig. Som jeg sa'e Dem, Herre: Jeg har tiet før i Dag. Sæt mig til hvilken Post, De vil. Jeg ta'er enhver som helst paa mig, om det saa er — ham selv. Jeg har en gammel Regning at afgøre her, skal jeg nemlig sige Dem."

„Men hvad er det, den Mand staar d e r og siger?" udbrød med eet den blonde og veg uvilkaarlig et Skridt tilbage mod Skrivebordet. Stiv af Forfærdelse stirrede han paa denne blege, dirrende Skikkelse, paa disse to smaa kulsorte Øjne, der glødede ham imøde over de mørke Skægstubbe. „Hvad er det, De siger? Hvad er det, De vil? ... Er De fra Sans og Samling, Mand? Vil De ...? Kommer De her for ...?"

„Nej, nej, nej, undskyld! —" afbrød han sig selv med en lille stakaandet Latter og udstrakte beroligende Haanden ved at se den forbløffende Virkning, hans Udbrud havde haft paa den fremmede. „Jeg blev virkelig ganske ... Jeg troede, ved Gud, et Øjeblik, at De ... Naa, tilgiv mig. Sagen er den ... i disse Tider, hvor stærke Tanker saa naturligt indfinder sig ..."

Og da han nu igen var kommen i Ligevægt, gav han sig

Digitized by Google

til at spasere talende frem og tilbage over Gulvtæppet med livfulde Haandbevægelser, som om han øvede sig paa et Foredrag:

„Som sagt, — vi vil altid sætte megen Pris paa at vide Dem i vore Rækker. I Tider som disse har Landet Brug for enhver af sine grundlovstro Sønner. Og nu maa alle sandhedskærlige Mænd for Alvor slutte sig ubrydeligt sammen, alle de, der ved dyrebare Baand — Fædrelandskærlighedens og Frihedsideernes Baand — uløseligt hører sammen. Situationen er jo givet. Vi lever for Øjeblikket paa bar Bund. Der er begaaet et Grundlovsbrud — et klart og utvetydigt Grundlovsbrud! Men vi ville føre Kampen med Lovlighedens Vaaben, der vil, der maa, der s k a l sejre. Vi staar paa vor hellige Ret og paa Sandhedens Grund. Og i denne Kamp gør vi alle vor Pligt til det yderste. Ogsaa De — kære Ven! — vil med Ære udfylde Deres Plads i vore Rækker. Støt os efter bedste Ævne i vor Stræben paa den faste Grund. Meld Dem ind i vor Vælgerforening, støt vore Blade, stil flittig til Møderne, giv Deres — om end nok saa ringe — Skærv til vore Fonds ... og De skal se: Sejren bliver dog engang vor!" —

Lidt efter tøflede Reinald ned ad Trapperne. Da han stod nede paa Gaden, rullede en Ekvipage ud af Porten.

Han saae længe efter den, og smilte smerteligt. —

Digitized by Google

Digitized by Google

DEN FØRSTE GENDARM

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Det var en stille, sollys Dag i Foraarets Begyndelse, at den første Gendarm holdt sit Indtog i Lillelunde By.

Budskabet om hans Komme bragtes af en kørende Humlepranger, der paa sin Vej fra Købstaden havde set ham sidde inde i en Kro knap en halv Mil fra Landsbyen. Hans opsadlede Hest havde staaet bunden i Rejsestalden, og i Kælderstuen var der bleven sagt, at han agtede sig denne Vej.

Han kunde altsaa ventes, hvad Øjeblik det skulde være.

Denne Efterretning kom nu ingenlunde helt uventet for de gode Lillelunder. Allerede for flere Uger siden havde den stedlige Politibetjent ladet et Ord falde om, at de snart kunde vente „et Par Blaamænd" her til Egnen. Paa sin sædvanlige tvetydige Maade havde han endog anmodet dem om „at tage rigtig godt imod dem" ; og der havde fra den Dag hersket en Uro og Spænding i hele Byen, som om der virkelig i Hemmelighed forberedtes noget afgørende.

Endog Børnene havde haft paa Fornemmelsen, at der var noget utrygt i Luften. De gjorde sig de æventyrligste Fore-

Digitized by Google

stillinger om, hvad disse bestandig omtalte Gendarmer egentlig var for Væsner, og hvad der vilde ske, naar de endelig ankom. De saa' dem for sig om Natten i urolige Drømme som et Slags Trold-Uhyrer med rullende Øjne og frygtelige Hugtænder; thi hver Gang de kom hjem fra deres Leg om Gadekæret med en tilsnavset Trøje eller et forrevet Skørt, opløftede de gamle Bedstemødre bag Spinderokkene truende deres runkne Finger og sagde:

„Ja, bi du blot, til Gendarmerne kommer — saa vil de nok æde dig, dit Utyske."

Men de gamle Bedstemødre var selv ikke meget klogere. De gik skælvende omkring og forputtede i Smug deres Ejendele under Sengedyner og i hemmelige Gemmer, som om Fjenden virkelig var i Landet og hvert Øjeblik kunde ventes udenfor Byen. De talte om Gendarmerne i samme Tone som i gamle Dage om Tyskerne og Engelskmændene og fordybede sig bestandig i gruopvækkende Skildringer fra „den forrige Gang, vi var i Krig".

Ja — om man turde tro den diplomatiske Politibetjent, skulde selv Herredsfogden, der var ny dér paa Egnen, have været betænkelig ved det forestaaende Sammentræf og ved Henvendelse til højere vedkommende søgt at forhindre de nye Ordenshaandhæveres Ankomst.

Thi de krigerske Lillelunder havde ikke lagt Skjul paa deres Sindelag. Højlydt havde de tilsidst erklæret, at den første Gendarm, der viste sig i deres By, skulde ikke komme helskindet igennem den.

Digitized by Google

Man forstaar da det Røre, som fremkaldtes her, da Humleprangeren indtraf med sit Budskab.

Skønt det var lige i Middagstiden, befolkedes i et Nu Bakken bag Smedjen af den Sværm gamle Stoddere og sladrende Husmandskællinger med Pattebørn eller Strikkestrømper, der altid først kom paa Benene, naar der var noget paa Færde. Men ogsaa inde fra Gaardene kom Folk hastig ilende og søgte op paa Digerne eller andre højtliggende Punkter, hvorfra der var Udsigt ned over Dalen.

Paa Stenflisen foran sin Butiksdør stod den lille fruentimmeragtige Købmand med en stor Taftes Kasket nede om Ørene og gned under synlig Beklemmelse sine Hænder mod hinanden, — som om han i Stilhed bad Gud om dog at afvende Blodsudgydelser.

Paa den anden Side af Gaden smækkede Skolelæreren et Vindue op og spurgte, hvad der var paa Færde.

Men i Stedet for at svare pegede Købmanden blot hen imod Gadekæret, hvor endnu en Flok af Mænd og Karle stod sammenstimlede omkring Humleprangerens Vogn, — hævede derpaa Hænderne haabløst over Hovedet og gik ind.

Et Par Minuter efter blev det første Hold af Skolebørnene sluppet løs, og snart var hver Høj og hvert Gærde i hele Byen tæt besat med Skarer af voxne og Børn, der ubevægelige, med Hænderne skyggende over Øjnene, stirrede ud imod Nord.

Digitized by Google

II.

Det varede da heller ikke længe, før man langt borte paa den hvide Vej, der bugtede sig gennem Dalstrøget, opdagede en lille Støvsky, der nærmede sig. Over Støvskyen viste sig først et mørkt, nikkende Hestehoved og derpaa — en lyseblaa Skikkelse.

Det var ham!

... Langsomt, Skridt for Skridt, med Haanden krigerisk støttet paa Laaret og Solen lynende fra de blanke Knapper og Vaaben, red han frem gennem det store, fredelige Landskab, hvor Køer og Faar saa' op fra deres Græs, maalløse af Forbavselse.

En intet anende Bondemand, der kom rullende med et Møllelæs fra en Sidevej og pludselig saa' denne Rytter foran sig, drejede i Forfærdelse Heste og Vogn ud til Vejkanten med et Ryk, saa han var paa Nippet til at vælte lige ned i Grøften. Og længe efter blev han ved at stirre tilbage med en Mine, som var det Fanden selv, han havde set skride sig forbi paa Hesteryg.

Imidlertid havde en Del af Byens Karle samlet sig inde i

Digitized by Google

en aaben Port ud mod Gadekæret, hvor de havde indtaget en udfordrende Holdning med Kasketterne hængende ned over Ørene og lange Tobakspiber i Munden. Rundt om i de halvaabne Stalddøre saas Bøndernes brede Skikkelser som en Art Reserve, der hvert Øjeblik var parat til Udrykning.

Derimod havde Købmanden ganske imod Sædvane gjort sig helt usynlig. Ja, i Hemmelighed havde han endog stænget Døren til sin Butik og bag et Gardin lavet sig et lille Kighul, hvorfra han i Sikkerhed kunde følge Begivenhedernes Gang.

Endelig red Gendarmen ind i Byen, — urokkelig rolig, stolt og strunk som den, der véd, at han væsentlig har den Opgave at vise sig, og den Pligt at tage sig ud.

Dette sidste gjorde han uomtvisteligt, som han dér red frem mellem de fattige, straatækte Husrækker. Den himmelblaa Uniform sad som støbt omkring hans Krop; den raske Kepi med den lange hvide Nakkesnor, den blanke Rytterpallask, Knapperne og Patrontasken — alt skinnede og blinkede som Silke og Sølv i Solen. Selv var han ogsaa en stolt Skikkelse med store, opadbøjede Moustacher, Hagefip og mørke, svære Bryn. Han havde halvlakerede Ridestøvler op til Knæene og Korporalsnore paa Armene.

Da han naaede Gadekæret, red han et Stykke ud i dette for at lade Hesten drikke. Og her, ved det spejlblanke Vand og midt i Solens fulde Lys, virkede Dobbeltbilledet af Hest og Rytter næsten som en Skønhedsaabenbaring fra en højere Verden. Alle maatte imod deres Vilje erkende, at det var et smukt Syn, der kastede Glans over den hele By.

Digitized by Google

To Piger, der stod paa et Gærde, puffede hinanden i Siden med Albuen. Og den ene hviskede forsigtigt, for at ingen af de omstaaende skulde høre det:

„Hør, du — det er nu det samme — en flot Karl er'et ligegodt — hva'?"

Endog de krigsberedte Karle i Porten og Bønderne i Stalddørene stod med maabende Munde og forglemte sig ganske i beundrende Beskuen. Med hemmelig Misundelse betragtede de unge hvert blankt Spænde og hver skinnende Knap paa Gehæng og Uniform, medens Bønderne fortrinsvis beundrede Hesten — en slank, lysebrun Vallak med et mørkladent, spidst Hoved, Forben som et Par Piskeskafter og et Haarlag saa fint og blankt, at Jord og Himmel spejlede sig i det.

Da Hesten var færdig med at drikke, klappede Ryttеren den paa Halsen med sin behandskede Haand og drejede den derpaa ind igen paa Vejen.

Blandt Karlene i Porten blev der Bevægelse. Nu maatte Tidspunktet være belejligt for det kraftige „Ned med Estrup", hvormed man havde aftalt at indlede Demonstrationen. Man saa' opmuntrende paa hinanden og kastede lange Blikke over til de andre Flokke af Byens-Mænd, der efterhaanden havde samlet sig rundt om Gadekæret. Men det var, som om Lysten til Krig pludselig var kølnet; ingen vilde ret begynde.

Da fik man Øje paa den store Lars Hedegaard, der i hele sin Bredde og med sit mægtige ildrøde Skæg havde stillet sig op foran sin Lodør lige ved den Vej, som Gendarmen skulde passere. I det samme forstod alle, at hos Lars maatte det begynde.

Digitized by Google

Tilfældigt standsede Rytteren ogsaa ud for ham, — og saa dødsstille blev der i dette Øjeblik rundt om Gadekæret, ja over den hele By, at man overalt tydeligt hørte Gendarmen spørge, om ikke dette var Vejen til Bunkeby.

Den strunke, soldatermæssige Hilsen, hvormed Gendarmen ledsagede Spørgsmaalet, og den ganske uventet høflige Tone, hvori det udtaltes, forvirrede den store Bonde. Han blev glorød i Hovedet og havde aabenbart ondt ved at lade være med at gengælde Gendarmens Hilsen og besvare hans Spørgsmaal. Dog holdt han sig stiv.

Gendarmen, der hurtig forstod Meningen med hans Tavshed, trak blot paa Skuldrene, — gav derpaa sin Hest Sporen og travede vaabenklirrende ud af Byen.

Da Karlene i Porten, der havde staaet parat til at rykke frem ved det mindste Vink, pludselig saa' Rytteren fjærne sig, mens Lars Hedegaard slukøret trak sig tilbage til sin Lo, opstod der stor Forvirring. Og det hjalp just ikke, at en Flok Piger, der havde været underrettet om Krigsplanen, i det samme begyndte at fnise, ja tilsidst lo himmelhøjt.

En lille bleg Fyr med en stor Kokarde paa Kasketten, der hele Tiden havde holdt sig aller bagest i Flokken og herfra opflammet de andre ved vilde Kampfagter, løftede endelig Haanden og raabte:

„Fremad, Brødre!"

Men i samme Øjeblik forsvandt netop Gendarmens snorebesatte Kepi under Bakken.

Digitized by Google

III.

Dér stod de stolte Lillelunder!

Hvad skulde de gøre? Kunde det nytte at sætte efter ham? ...

Da hørtes med ét et frygteligt Spektakel henne fra den samme Kant, hvor Gendarmen nys var forsvunden. Alle styrtede frem. Hvad var sket?

I det samme saas den blaa Uniform dukke op igen over Bakken, ... derpaa den stejlende Hest ... og en Klinge, der blinkede i Luften.

Det var i første Øjeblik ikke muligt at se, hvad der var paa Færde; thi baade Hest og Rytter var ganske indhyllede i ophvirvlede Støvmasser. Omsider fik man dog Øje paa Kresten Skrædders lille arrige Pudel-Bjæffert, der under rasende Gøen dansede rundt omkring Hestens Forben og nappede den i Kodeskægget. Rytteren kunde ikke naa den med sit Værge og havde øjensynligt ogsaa nok at gøre med at holde sig fast paa Ryggen af sit skræmte Dyr, der blev ved at stejle og vige tilbage for den ophidsede Køters bestandig mere rasende Forfølgelse.

Digitized by Google

Fra alle Sider begyndte man at strømme hen imod Kampladsen. Men i det samme snublede Hesten over en Sten, ... den sank i Knæ, — og Gendarmen laa midt i Landevejsstøvet!

Der rejste sig fra hele Byen en øredøvende Haanlatter.

Men nogle af Kvinderne blev blege. Thi i Faldet havde Rytteren skrabet sin Kind, saa der kom Blod. Alligevel havde han bevaret Aandsnærværelse nok til ikke at slippe Tøjlerne. I en Fart var han derfor igen i Sadlen, og idet han kastede et rasende Blik tilbage over den jublende Folkemasse, huggede han Sporerne i Siden paa sit Dyr og var i næste Øjeblik atter ude af Syne.

Men i Lillelunde kunde man nu hovere.

Takket være Skrædderens Mops havde man holdt sit Løfte: den første Gendarm, der viste sig i Byen, var ikke kommen helskindet igennem den.

De Lillelunde Bønder brystede sig siden ikke lidet af denne Bedrift; hver Gang de i politiske Lag kom sammen med Meningsfæller fra andre Sogne, klappede disse dem beundrende paa Skuldren; og bestandig maatte de paany fortælle om, hvad der var passeret.

Ja, selv den listige Politibetjent blinkede fortroligt til dem med Øjnene og nikkede, som om han vilde sige:

„I gjorde jeres Sager godt, Børn! Saadan skal de have det, de — nok sagt!"

Digitized by Google

Digitized by Google

TRO TIL DØDEN

Digitized by Google

Digitized by Google

Der laa — og ligger endnu — paa de nøgne Bakker udenfor Landsbyen Thorup en lille uanselig Halvgaard, der i sin Tid ejedes af en stræbsom, men fattig og svagelig Bondemand, Peder Brusgaard ved Navn, om hvem disse Linjer skal berette.

Gaarden var hverken særdeles gammel, affældig eller paa anden Maade uskøn; og alligevel hvilede der noget usædvanlig utiltrækkende over den, noget næsten uhyggeligt, hvilket maaske skrev sig fra den ganske simple Omstændighed, at Stuehuset mod Sædvane var mindre og laa lidt lavere end de øvrige Bygninger, og at Gaarden i det hele kun havde tre Længer, som tilmed ikke paa noget Punkt var sammenbyggede, saa at alle fire Verdenshjørners Vinde uhindret kunde blæse tværs igennem den; ... maaske kom det tillige af den evige, forskelligartede Hoste, der Vinter og Sommer kunde høres ud derfra helt over til Landevejen, enten det nu var et af de mange Børn, der sad paa Stenflisen udenfor Døren og gluffede over sit Fedtebrød, eller det var et Fruentimmers Nysehosten inde fra Køkkenet, eller Peder Brusgaards egen hule, uafladelige Kræmten, naar han gik

Digitized by Google

deroppe paa de stenede Bakker bag sine skindmagre og krogbenede Bæster.

Peder Brusgaard var en halvhundredaarig Mand af Middelhøjde. Han havde et magert Ansigt, fuldt af rødlige Skægstubbe, et Par livlige, lyseblaa Øjne og et uregerligt Haar, der til hans egen Morskab bestandig faldt ham ned over Panden, hver Gang han hostede. Dertil havde han et Par ganske enestaaende Øren, med hvis usædvanlige Størrelse og Form han ofte selv drev Spøg, idet han for at more sine Børn rullede den flade Ørebrusk sammen som et Kræmmerhus og puttede Spidsen ind i Øregangen, for derpaa at lade den udfolde sig af sig selv med et lille Smæk. Naar fremmede talte til ham, smilte han regelmæssig, saa et Par røde, svulne, saa godt som tandløse Gummer blottedes i hele deres Udstrækning, hvorpaa han med en pudsig, ganske lidt vemodig Mine rystede paa Hovedet og pegede paa sit Øre for at tilkendegive, at han var „tykhørende". Kun naar man næsten raabte ham ind i Hovedet, kunde man gøre sig forstaaelig for ham; men da smilte og nikkede han ogsaa taknemmelig.

Ingen, der saae denne uforanderlig smilende og tilsyneladende saa velfornøjede lille Mand, hvis Frejdighed og Humør hverken Fattigdom, dagligt Slæb eller allehaande Modgang, ja end ikke hans eget haabløst undergravede Helbred havde formaaet at kue ... ingen skulde ane, at der i dette Menneske skjulte sig en Fanatiker af dybeste Vand, en politisk uforsonlig, i Sammenligning med hvem endog Egnens navnkundige og af Modstanderne saa frygtede Folkehøj-

Digitized by Google

skolelærer Sven Lavesen var et fromt Lam, endda denne bar et Skæg som en Asathor og rynkede Brynene som en Bersærk, hver Gang han hørte en Højremands Navn blive nævnet i hans Nærhed.

Peder Brusgaard brugte slet ikke at rynke sine Bryn. I Modsætning til de fleste af Meningsfællerne blandt Bønderne inde i Thorup By, der ved alle Lejligheder maatte give deres Harme Luft i kraftige Ord og Trusler, gik han paa tunghørige Folks Vis stilfærdigt omkring ligesom i en Verden for sig selv og gemte sine Følelser under et halvt barnligt Skælmeri, der bragte adskillige paa den Tro, at han egentlig ikke mente det alvorligt med „Sagen".

Efter Udstedelsen af det første Provisorium, da man der i Egnen havde bestemt sig til at byde Regeringen Trods ved en almindelig Skattenægtelse, var Peder Brusgaard ikke desmindre den eneste i hele Sognet, der, da det kom til Stykket, gennemførte sin Protest, — og det endskønt han havde baade Kreditkassens og adskillige andre Prioritetshaveres Trusler hængende som lynsvangre Tordenskyer over sit Hoved. Og kort Tid efter, da der over hele Landet blev foranstaltet en Indsamling til Fordel for en af Demokratiets ledende Mænd, der højtideligholdt sit 25 Aars Jubilæum som Sandhedsvidne, havde han tre Aftner i Træk stjaalet sig bag om Byen hen til en Hønsekræmmer paa Marken med en halv Tønde Sæd paa sin svage Ryg og derpaa i Hemmelighed sendt de indvundne Penge ind til Komiteen, for at ingen — navnlig ingen af hans Kreditorer og ikke heller hans egen Kone — skulde faa noget at vide derom. Hans

Digitized by Google

Ane-Marie var nemlig nok en brav Venstrekvinde, der ønskede alle Højremænd alt ondt, men hun kunde alligevel ikke tilgive sin Mand, at han saa letsindigt satte hele Familiens Ve og Vel paa Spil ved sin Genstridighed.

Forøvrigt levede Peder Brusgaard temmelig upaaagtet endog af Meningsfællerne inde i Byen. Selv den omtalte Skattenægtelse vakte ikke videre Opmærksomhed, idet de fleste mente, at det vel havde haft en anden — mere nærliggende — Grund, naar netop h a n havde ladet det gaa til Kendelse og Udpantning. Og Peder Brusgaard selv havde altid haft altfor ringe Tanker om sin Person til, at han nogensinde kunde tænke paa at spille en Rolle i Egnens politiske Liv, endskønt han havde været blandt de allerførste her, der var bleven grebet af den nye Bevægelse, og i Begyndelsen havde maattet døje baade Haan og Forfølgelse for sin Overbevisning. Men han var stolt nok af at være menig Soldat i den store Vælgerhær, og hans Tillid til Førerne var ubegrænset. Hjemme i sin tarvelige Dagligstue havde han det bekendte Billede af Demokratiets fem Heroer hængende i Glas og Ramme over Sofaen. Det var de blaa Kalkvægges eneste Prydelse, og hver Gang han førte en fremmed derind, pegede han med sit skælmsagtige Smil op paa Billedet og gav sig ivrigt til at fortælle om disse Mænd, som han fremfor nogen elskede.

Han havde i sin trofaste Hukommelse bevaret aargamle Udtalelser af dem alle og gjorde sig idelig en Fornøjelse af at citere dem. Han var fortrolig med deres Stilling til ethvert større Spørgsmaal og huskede — som det ofte syntes

Digitized by Google

— bedre end vedkommende selv deres Afstemninger i enhver betydningsfuld Sag lige fra deres Indtrædelse i Rigsdagen. Den ene af dem havde en Gang ved et Vælgermøde trykket hans Haand og sagt: „Naa, saa det er Peder Brusgaard" — akkurat som om de havde været gamle bekendte. Og aldrig kunde han mindes dette uden næsten at faa Taarer i Øjnene.

Tilsidst fremtog han regelmæssig af Bordskuffen et andet Billede, et mindre, almindeligt Fotografi, som han først omhyggeligt afpudsede med sin Albu og derpaa rakte sin Gæst. Det var et Billede af Kresens gamle Folketingskandidat, Møller Madsen, om hvem Egnens Opposition nu i Løbet af tyve Aar havde samlet sig paa Valgdagen uden dog endnu at have haft Held til at sætte hans Valg igennem. Det var en lille, tykladen Bondemand med et ganske udtryksløst Ansigt, og i Virkeligheden hævede han sig heller ikke paa nogen Maade op over Jævnmaalet. Men overalt i Egnen saae man dette Billede, og allevegne hørte man Møller Madsens Navn nævne med en Stolthed og Tillid, der voksede efterhaanden som Udsigten til hans endelige Valgsejr forøgedes.

Thi langsomt og støt havde Demokratiet vundet Fodfæste i denne Kres, over hvilken tætliggende Herregaarde havde lagt deres døde Haand. Og ingen kunde bedre end Peder Brusgaard fortælle om den tyve Aar lange Kamp, der var ført her. Han huskede Dag og Dato for hver Træfning, der var leveret; og — trods Smilet i hans Ansigt — var der heller næppe nogen, der saa dybt som han havde følt Nederlagenes Bitterhed.

Digitized by Google

„Men næste Gang ta'er vi Kresen!" sagde han altid fortrøstningsfuld, og hans Øjne formelig lyste derved. „De skal se, saa vipper vi Greven! ... Saa vipper vi ham! ... Ha! ha!"

Og med eet forstod man, hvad det var for et Haab, der havde baaret denne af Slid og Armod, ja selv af Døden mærkede Mand op over al Livets Elendighed. Hans indfaldne Ansigt skinnede, mens han triumferende blev ved at gentage:

„De skal se! ... Næste Gang ta'er vi Kresen! Saa vipper vi Greven! ... Saa vipper vi ham ... ha! ha! ... saa han aldrig skal rejse sig mere!" —

Det blev en Dag midt i Vinterens Hjærte, at denne „næste Gang" oprandt. Man havde længe ventet Folketingets Opløsning og ogsaa fra begge Sider i Hemmelighed forberedt sig derpaa. Men alligevel kom den nu som et Tordenslag over alle, saa voldsomt havde de sidste Ugers Debat i Tinget drevet Spændingen i Vejret.

Der blev en uhyre Bevægelse hele Landet over, og i denne Kres maaske mere end nogetsteds. Alle følte, at nu stod det afgørende Slag for Døren; at denne Gang skulde Kræfterne for Alvor vejes. Paa begge Sider blev der arbejdet og agiteret af yderste Evne. Men skønt navnlig Herregaardene og Egnens Proprietærer uden Skaansel benyttede sig af deres Magt over Husmænd og fattige Fæstere, saae det alligevel ud til, at Demokratiet endelig denne Gang

Digitized by Google

skulde bære Sejren hjem — efter en saadan Maalestok havde Statskup'et drevet Tropper over i dets Rækker.

Saa optaget var Folk i Thorup By af alt dette, at man næppe havde Sans for en uhyggelig Begivenhed, der netop i de samme Dage var forefalden ude mellem Bakkerne paa den ligesom af Skæbnen forfulgte Brusgaard. Peder Brusgaard var en Morgen gaaet ud for at skære Rør paa en Mose, som laa næsten en Fjerdingvej borte fra hans Gaardlod. Da han endnu om Eftermiddagen ikke var kommen tilbage, havde Ane-Marie sendt sin ældste, halvvoksne Søn derud for at se efter ham, og denne havde da fundet ham liggende næsegrus og ligesom livløs i en stor Blodpøl paa Isen mellem Rørene. Drengen havde straks givet sig til at skrige, og ved tililende Folks Hjælp var den døende bleven baaret hjem og Lægen hentet.

I flere Dage laa han bevidstløs hen uden at tale; og da han endelig igen kom til sig selv, fik han et nyt Anfald, der tog hans sidste Kræfter. Doktoren lagde ikke Skjul paa, at der næppe længer var noget Haab. Alt, hvad der nu stod i hans Magt, var at gøre den syges sidste Dage saa lette og lidelsesfrie som muligt.

For Peder Brusgaard selv kom dette ikke overraskende. Hans Fader var i sin Tid død i netop samme unge Alder; og det var altid bleven ham spaaet, at han i denne Henseende skulde dele Faderens Skæbne. Dette vilde nu — regnede han ud — komme til at stemme næsten paa Dag. Det faldt ham ikke ind at beklage sig derover. Han var vant til at finde sig i Skæbnens Tilskikkelser uden at kny. Han

Digitized by Google

havde nu blot et eneste Ønske tilbage, — dette nemlig, at det maatte blive ham forundt at leve Valgdagen over, for at han kunde blive Vidne til Sejren, som nu endelig vilde blive den hellige Sag til Del.

Et Par Dage forinden Valget blev da Doktoren kaldet til Brusgaard i en for ham uventet Anledning.

Det var en graa, trist og taaget Tøvejrsdag, og skønt Klokken ikke var mere end tre om Eftermiddagen, var der allerede tændt Lys inde hos den syge. Lyset stod paa et rødmalet Stolesæde mellem Medicinflasker og Pilleæsker ved Hovedgærdet af den store, høje Ægteseng, i hvilken Peder Brusgaard laa udstrakt paa Ryggen, med de lange, tunge Arme over Dynen og en lille Fjerpose under Nakken. Han var bleven meget forandret, næsten ukendelig paa Grund af de stive, omtrent tommelange Skægstubbe, der under Sygelejet havde faaet Lov til at vokse frem, og som gav det gulblege Ansigt et endnu mere udtæret og uhyggeligt Udseende.

Bag Fodenden af Sengen stod Ane-Marie og saae haabløst paa ham. Hun var et højt Fruentimmer med en lang Næse og et Par store, rødrandede Øjne, der altid stod fulde af Vand. Til hendes Skørter klyngede sig en lille lyslokket Pige paa tre-fire Aar, der nysgærrigt betragtede Faderen og de mange Medicinflasker paa Stolesædet, idet hun forsigtig løftede sig op paa Tæerne og kiggede over Sengekarmen.

Doktoren havde taget Plads paa en Stol ved Siden af Sengen, med Ansigtet vendt imod den syge. Det var Ane-Marie, der havde sendt Bud efter ham, fordi Peder Brus-

Digitized by Google

gaard havde ladet sig forlyde med, at han agtede at tage til Byen paa Valgdagen for at afgive sin Stemme. Ane-Marie havde tilfældigt hørt ham tale derom til en Nabo, der var kommen for at se til ham, og trods alle hendes Forestillinger og Bønner havde han ikke været at formaa til at opgive sit Forsæt.

Doktoren havde i Begyndelsen ikke villet tro, at det forholdt sig rigtigt; men da han nu af den syges egen Mund fik Bekræftelse paa Sagen, plantede han sine Hænder i Siden og stirrede paa ham med en Blanding af Ophidselse og Forfærdelse.

Peder Brusgaard, der havde ventet dette, blev liggende ganske rolig og modtog uden at forandre en Mine den Strøm af Bebrejdelser, som Lægen øste ud over ham. Først da Doktoren endelig standsede, drejede han Øjnene hen imod ham og sagde svagt og klangløst, men med et lille Smil, hvori der endnu laa som en Mindelse af hans gamle Skælmeri:

„Ja, se ... det si'er De nu altsammen kun, fordi De er Højremand, Doktor."

„Hvad for noget? ... Hvor tør De vove —!"

„Ja, ja, Doktor," vedblev han og smilte bestandig stærkere. „De mener naturligvis, at saa bliver det allenfals een Stemme mindre for vos, naar jeg ikke kommer med ... Jo, jo, den er ligegodt fint nok regnet ud. Og det kan jo ogsaa være saa meget rigtigt fra Deres Side set. Jeg vilde saamænd gøre ligedan, om jeg var i Deres Klæder! Men vi ta'er jer nu ligegodt denne Gang, Doktor! Det nytter jer

Digitized by Google

ikke noget, hvad I saa gør. Vi vipper ligegodt Greven! De skal faa at se ... vi vipper ham denne Gang, om saa — —"

Men nu blev Doktoren for Alvor vred.

„Hør, nu vil jeg sige Dem, Peder Brusgaard — den Slags Ting vil jeg ikke høre paa. Her staar sandelig anderledes alvorlige Sager for Døren end Højre og Venstre og saadan noget Visvas. De burde skamme Dem over at føre en saadan Tale i den Tilstand, hvori De befinder Dem. Det undrer mig, at De, som dog ellers er en fornuftig Mand, ikke selv kan indse det forargelige i, at De beskæftiger Dem med den Slags Ting nu, da man dog skulde synes, De maatte have andre og vigtigere Ting at tænke paa. Men det vil jeg sige Dem, at dersom De ikke slaar denne Valghistorie af Hovedet, — har man dog nogensinde hørt Magen til Galskab! — saa sætter jeg ikke en eneste Gang mere mine Fødder i Deres Hus. Jeg vil ikke paatage mig det mindste Ansvar, ifald De virkelig skulde tænke paa at fastholde en saa vanvittig Beslutning. Jeg haaber, De har forstaaet mig? ... De veed, at jeg med Hensyn til den nøje Overholdelse af mine Forskrifter ikke er til at spøge med."

„Ja, hør dog, Per," faldt nu ogsaa Ane-Marie bønfaldende ind. „Hør dog efter, hvad Doktoren si'er. Du veed jo dog, at han er en skikkelig Mand, selv om han er højre."

„Jamen ... Doktoren har jo selv sagt, at der er ikke noget at gøre ved mig mere. Og naar man nu alligevel skal herfra, saa kan man jo da egentlig ligegodt gøre sin Pligt forinden."

„Hvad har jeg sagt, — siger De. Jeg har ingenting sagt. Alle Mennesker skal dø, og for nogle sker dette før, for

Digitized by Google

andre senere. Dette er saa Livets Gang. Men saa længe der er Liv, er der Haab; og ingen veed, hvor længe De ved passende Pleje og Ro endnu vil kunne leve. Men begaar De den Ubesindighed, som De har tænkt paa, saa vil De upaatvivleligt — det kan jeg indestaa Dem for — inden otte Dage ligge Lig."

„Ja, ja," sagde den syge og lukkede blot efter Lægens sidste Ord et Øjeblik Øjnene.

Saaledes blev han liggende, mens Doktoren tog sin Hat og udstedte de sidste Ordrer. Men enhver, der var fortrolig med det lille, stædige Træk om Peder Brusgaards Mundvige, vilde vide, at han ikke havde opgivet det mindste af sin Beslutning.

Kort efter at Doktorens Vogn var rullet ud af Gaarden, bankede en stilfærdig Haand paa Døren ind til Sygeværelset, og et Par Træsko blev draget sindigt af udenfor paa Murstensgulvet i Forstuen. Peder Brusgaard befandt sig ganske ene i hele Huset, saaledes som det ofte hændte ham i Løbet af Dagen, fordi enhver havde sit at skøtte udenom, som ikke kunde forsømmes. Ane-Marie var straks, saasnart Doktoren var taget bort, gaaet ud i Stalden for sammen med den ældste af Smaapigerne at malke Køerne, der var begyndt at give Hals af Utaalmodighed. Den største, fjortenaarige, af Drengene, der havde overtaget Faderens Plads som Styrer af Gaardens Bedrift, var i Gang med at køre Gødning ud paa Bakkerne, mens de mindste af Børnene var sat i Arbejde med at muge inde hos den store Griseso og skaffe Smaakræet i Hus, inden det blev mørkt.

Digitized by Google

Udmattet af Doktorens Besøg var Peder Brusgaard faldet hen i en let Døs. Men idet Døren nu sagte aabnedes, vaagnede han, skønt han ikke havde hørt nogen Banken.

Den indtrædende var en lille, firskaaren Person med et brunt, glat kæmmet Haar og blanke, runde, røde Kinder, der halvt begravede Øjnene. Han hilste stille Godaften, anbragte sin Hue paa et Stolesæde, gik paa sine blaa Hosesokker over Gulvet hen til Kakkelovnen og snød Næsen, tørrede Fingrene af i sit Lommetørklæde og satte sig endelig paa Kanten af den Stol, som Doktoren nys havde forladt.

„Naa," sagde han derpaa kun halvhøjt, mens han mellem Knæene snoede Lommetørklædet om sine Fingre. „Han har nok været her — Doktoren."

Han var den Ven og Nabo, til hvem Peder Brusgaard først havde omtalt sin Plan; og nu gav denne sig til at fortælle ham alt, hvad Doktoren havde sagt, og endte med ogsaa overfor Vennen at gøre gældende, at naar man alligevel skulde dø, havde det mindre at sige, om dette skete nogle Dage før eller senere. Hvem vidste desuden, hvad Betydning det kunde have, at han mødte? Hvor ofte havde man ikke set, at bare een eneste Stemme havde gjort Udslaget? Og i ethvert Tilfælde: dersom alle tænkte, at deres ene Stemme ikke havde stort at sige, og derfor blev hjemme, hvordan skulde det vel saa gaa?

„Mener du ikke ogsaa det, Søren Hansen?"

Den sindige Nabo, der var en prøvet Venstremand af den gamle Skole og ligesom Peder Brusgaard en af de ældste

Digitized by Google

Demokrater i Kresen, gav ham fuldkommen Medhold, og det blev nu aftalt, at Søren Hansen paa Valgdagens Morgen skulde komme derhen med et Par andre af Vennerne for at hjælpe Peder Brusgaard til Vogns og ledsage ham til Byen.

Da Sagen saaledes var bragt i Orden, rejste Naboen sig for at gaa. Men Peder Brusgaard vilde ikke lade ham slippe. Han maatte absolut høre det sidste nyt angaaende Stemningen og Valgforberedelserne.

Der var nu virkelig ogsaa adskilligt at berette. Blandt andet havde Folkehøjskolelærer Sven Lavesen ved Hjælp af et Par nærstaaende Venner søgt at rejse en Stemning i Kresen for sin Kandidatur, og for at undgaa al Splittelse havde Agitationskomiteen tilsidst sammenkaldt et Møde for Udsendinge fra alle Kresens Sogne, ved hvilket Møde den endelige og afgørende Bestemmelse om Kandidaten skulde tages. Det var imidlertid gaaet, som man havde ventet. Sven Lavesen havde høstet megen Ære og Tak for sit opofrende Arbejde i Demokratiets Tjeneste, men ved Afstemningen holdt man støt paa Kresens gamle Fører, og Møller Madsens Kandidatur blev slaaet fast med overvældende Majoritet.

Men foruden Sven Lavesen havde ogsaa andre forsøgt at vinde Stemningen her. Rygtet om det lyse Haab for en demokratisk Valgsejr i Kresen havde nemlig virket lokkende paa forskellige ærgerrige Hoveder, saa den efterhaanden var bleven et Valfartssted for politiske Eventyrere fra hele Landet. Endog en virkelig Justitsraad med hvidt Slips, Guldbriller og en lille, smilende Kirsebærmund dukkede en Dag — ganske som tilfældigt — op i Egnen og indfandt sig

Digitized by Google

som Tilhører ved et af Møderne, trykkede nedladende alle omstaaendes Hænder, gav om Aftenen Punsch i Gæstgiveriet og gjorde den næste Dag sin Opvartning hos flere af Kresens formaaende Mænd for at vejre Muligheden for et Bid.

Ja, en skøn Dag havde der præsenteret sig en forløben Person af ganske sjofelt Udseende, en komplet Landstryger, der indlogerede sig paa Kroen som „Politiker Petersen" og indvarslede til forskellige Møder rundt om i Kresen. Han var dog hurtigt bleven fortrolig med, at han var overflødig, og forsvandt efter et Par Dages Forløb ligesaa sporløst, som han var kommen. —

Til langt ud paa Aftenen sad Naboen og fortalte Peder Brusgaard om alt dette, og endda maatte han tilsidst forelæse ham af Avisen et langt Referat af en Tale, som en af Oppositionens Førere havde holdt ved et Valgmøde inde i Hovedstaden. — —

Endelig oprandt da den store, med saa megen Uro, Spænding, Frygt og Længsel imødesete Dag.

Tidlig om Morgenen indfandt efter Aftalen Peder Brusgaards Nabo sig hos ham sammen med to andre Venner for at føre ham bort. De fik ham med Besvær i nogle Klæder, der hang omkring ham som en Sæk, trillede ham ind i et Par Dækkener og et mange Alen langt Halsklæde og anbragte ham endelig paa Vognen i en stor Lammeskindspels, saa kun lige det øverste af det blege Ansigt kiggede frem. To af Mændene satte sig op hos ham, hver paa sin Side,

Digitized by Google

for at holde ham om Ryggen, og Benene blev lagt op i en Fodpose foran paa Agebrættet, saa han kom til at hvile som i en Seng.

Han lignede mere et indhyllet Lig end et levende Menneske. Kun Øjnene havde Liv og skinnede som en Sejrherres i et Triumftog, da Vognen kørte ind igennem Thorup By, hvor alle Gaardportene var slaaet op og alle Folk paa Benene.

Det var det forunderligste Vintervejr, man kunde tænke sig. Ikke en Vind rørte sig, Himlen var blaa og hvidskyet som paa en Sommerdag, og Luften saa mild og lun, at man forbavsedes over, hvorfor ikke Lærkerne sang. Alle Vejene var fulde af Køretøjer. Og efterhaanden som disse naaede ud paa den brede, makadamiserede Amts-Chaussee, dannedes der et eneste, milelangt, uoverskueligt Vogntog, der først endte inde i den flagsmykkede Købstad langt borte i det fjærne.

Fra alle Venstrevognene lød Sang og muntre Hurraer; — man var ved godt Mod og sikker paa sin Sejr. Højrevognene derimod var let kendelige paa Passagerernes modfaldne Ansigter og sure Miner; — man havde tydeligt nok opgivet alt Haab og var forberedt paa Nederlaget. Overalt, hvor en Vogn søgte at bryde Rækken ved at køre udenom, rejste der sig fra Modstanderne et frygteligt Spektakel; man truede med Stokkene og skreg. Men hvor det var to Venstrevogne, der kom paa Siden af hinanden, svingede man med Hattene og raabte Hurra, saa Hestene stejlede.

Hist og her saaes Herregaardenes store, tunge Material-

Digitized by Google

vogne, der i Dagens Anledning ved Hjælp af et Par Brædder var omdannet til Char-a-bancs og stuvet fulde af Gaardenes Husmænd, Fæstere og fattige Indsiddere. Hver Vogn førtes af en stor, rødblussende Forvalter eller af en ungdommelig Underforvalter i grøn Jægerfrakke, der havde Plads foran hos den skæggede Herskabskusk og nu og da kastede et mønstrende Blik tilbage over sine Folk som over en Slavetransport. Enkelte af Mændene sad forknytte og saae ubevægeligt ned mod Vognbunden, som havde de ikke Mod til at løfte Øjnene. Men de fleste tog Sagen fra den gemytlige Side, sad med Hatten forsorent paaskøns og røg Cigarer. De vidste, at der ventede dem en glad Dag, naar de bare gjorde deres „Pligt". Og for at styrke deres Pligtfølelse havde Forvalteren allerede gentagne Gange ladet Brændevinsflasken gaa rundt imellem dem.

Inde i Købstaden, hvor Valghandlingen skulde foregaa, havde der siden den aarle Morgen hersket den livligste Bevægelse. Midt foran Raadhuset var Tribunen rejst med Vimpler og Granguirlander, og Byens to Politibetjente havde i strammeste Højtidsskrud vandret frem og tilbage paa Torvet, den ene med en hvid, den anden med en sort Pudelhund i Hælene. Rundt om i Borgernes Huse gik Fruer og unge Frøkener og skælvede af Angst. Og Husejerne lukkede personligt alle Bagdørene og Laagerne til deres Haver og Lemmene til deres Loft — for det Tilfælde, at Revolutionen virkelig skulde bryde løs. Kun deres Butiker aabnede de paa vid Gab for de indstrømmende Landboere,

Digitized by Google

der nu i Løbet af mindre end en Time fra alle Kanter fyldte Gader og Gaarde og Beværtningslokaler indtil Trængsel.

Der blev et ubeskriveligt Røre. Ikke i Mands Minde havde man set en saadan Tilstrømning af Mennesker. Og mangen stræbsom Borgermand tænkte i sit stille Sind, at om ellers alt vilde gaa godt, skulde han i disse magre Tider ikke have noget imod, om Regeringen forordnede Valg til hver Lørdag. Bag et aabentstaaende Salsvindue i Hotel „Løven" havde Folkehøjskolelærer Sven Lavesen anbragt sin monumentale Skikkelse i en Kres af fortrolige Venner. Han saae bleg og ophidset ud. Men det var heller ingen særdeles varm Hyldest, der blev ham til Del af forbipasserende paa Gaden. Det var Møller Madsens Navn, der var paa alles Læber og i alles Tanker. Overalt i Mængden hørtes der: Mon han er kommen? Er der nogen, der har set ham? ...

Pludselig hørtes stærke Hurraraab oppe i Gaden.

Det var Vognen med Peder Brusgaard, som arbejdede sig frem mellem den sammenpakkede Menneskemasse og modtoges med Jubel af en Samling Thorup-Bønder, der havde genkendt Hestene og fra disse sluttet sig til, hvem den store Bylt Klæder maatte indeholde. Men Peder Brusgaard selv hørte intet. Han var bleven saa afkræftet af den lange Køretur, at han laa bevidstløs i sine Venners Arme. Og da Vognen holdt i den flagsmykkede Beværtningsgaard, hvor han plejede at tage ind, maatte de straks bære ham under Tag og lægge ham ind paa en Himmelseng i et lille, mørkt Kammer bag ved Skænkestuerne.

I et Par Timer laa han her, mens alle efterhaanden forlod

Digitized by Google

Beværtningen for at overvære Valghandlingen paa Torvet. Da han igen slog Øjnene op, var der tomt inde i Skænkestuerne, hvortil Døren stod halvt aaben. Kun en Pige puslede om derinde, samlede Glas og tørrede Bænke, og ved Vinduet stod den tykhovedede Vært — en forhenværende Gaardmand fra Thorup By — og dannede sig et Skøn over en Nævefuld Smaamønter, som han havde taget op af sin Bukselomme. Da han hørte, at Peder Brusgaard var vaagnet, stillede han sig op i Døren og spurgte, hvordan det gik.

„Jo ... jo, tak," sagde den syge med Anstrengelse og hostede et Par Gange tørt og svagt. „Men hvordan gaar det ... derude?"

„Jo, den skær vistnok saa strygendes. De raaver da hvert Øjeblik, saa man kan høre det helt her ner."

„Ja, ja, Hans Andersen! Det er anderledes nu end i forrige Tider, den Gang I ... kan du huske ...?"

Han havde ikke længer Kræfter til at udtrykke sig. Han havde villet hentyde til den Tid, da Højres Stilling i Kresen var saa grundmuret, at der aldrig ved Valgene vilde være bleven Tale om andet end almindelig Kaaring, i Fald ikke Byens samtlige Beværtningsdrivende regelmæssigt havde slaaet sig sammen og begæret skriftlig Afstemning for derved at holde Landboerne længere i Byen.

Værten, som godt forstod, hvor Peder Brusgaard vilde have været hen, rev sig grinende i Armen og sagde:

„Ja, hi! hi! ... Det var den Gang, Peder Brusgaard! Nu gaar Ballonen ganske af sig selv!"

I det samme hørtes Trampet af mange Støvler ude paa

Digitized by Google

Gaden og en Summen af Stemmer. Valghandlingen var til Ende. Døren blev revet op, og Folk strømmede ind for at faa en Hjærtestyrkning, inden Afstemningen skulde begynde.

Men der maatte være sket noget uventet; for gennem Døren kunde Peder Brusgaard se, hvorledes alle var ophidsede og røde i Hovedet af Sindsbevægelse.

Endelig kom et Par af Vennerne ind til hans Seng for at fortælle ham, hvad der var sket. Det var Sven Lavesen, der i sidste Øjeblik alligevel havde ladet sig opstille som Kandidat. Sagen var bleven holdt hemmelig af alle de indviede, saa der var næsten ingen, der havde anet det, før Valgkomiteens Formand oplæste hans Navn i Forbindelse med de halvtresindstyve Stillere, han havde formaaet at samle omkring sig. I en lang Tale havde han derpaa anbefalet sig til Vælgernes Tillid. Han havde — sagde han — længe vægret sig ved dette Skridt; men efter de gentagne og stadig mere indtrængende Opfordringer, han fra saa mange Sider havde modtaget fra Folk, der ønskede sig repræsenteret af en Mand netop i hans Aand og med hans Livsanskuelse, havde han ikke længer turdet holde sig tilbage. Forøvrigt havde han ogsaa selv længe haft Fornemmelsen af, at det nu var unge, friske og ædruelige Kræfter, som det danske Demokrati især tiltrængte. Ordet „ædruelig", som han stærkt understregede, var møntet paa Møller Madsen, om hvem det nemlig var almindelig bekendt, at han undertiden snapsede lidt. Sven Lavesen føjede

Digitized by Google

derfor ogsaa Totalafholdssagen til sit Program og betonede i alvorlige Ord denne „Folkesags" mægtige Betydning.

Peder Brusgaard vilde i Begyndelsen ikke tro paa, hvad man her fortalte ham. Men da nu ogsaa den sindige Søren Hansen kom ind og gentog Beretningen, blev han som ude af sig selv af Forargelse. Søren Hansen beroligede ham imidlertid med, at det hele ikke havde noget at betyde. Sven Lavesen havde slet ingen Stemning for sig, og Venstre var mødt saa mandstærkt, at Sejren var sikker.

Men nu maatte Peder Brusgaard op. Den skriftlige Afstemning var begyndt, og det galdt om at komme derhen i Tide. De to andre Venner kom nu til, og ved forenede Anstrengelser fik de Peder Brusgaard paa Benene og bragt ud paa Gaden.

Overalt, hvor de kom frem, vakte det ejendommelige Optrin den største Opmærksomhed. Mange af Bønderne, der stod paa Fortovene og røg Tobak, raabte opmuntrende Bravo og hilste ved at svinge med Piberne. Men Gadedrengene hujede og peb. Og en Reporter fra Byens Stiftsavis, der fartede om mellem Menneskemassen med sin Notitsbog, lavede paa staaende Fod et lille humoristisk „Pluk" om opgravede Lig, som Venstre havde ført til Valgurnerne.

Henne ved Valgbordet saae ogsaa Listeføreren maabende op fra sin Bog og spurgte:

„Er det ogsaa et rigtigt Menneske?"

„Ja, det er Peder Brusgaard," svarede Søren Hansen troskyldigt.

Digitized by Google

„Ja, det nytter ikke noget ... Manden skal selv svare. Her hjælper det ikke at møde med Goldamme."

Men nu vilde Uheldet, at Peder Brusgaard af Bevægelse, Spænding og Udmattelse ikke mægtede at aabne Munden. Ogsaa Øjnene faldt til, og han sank sammen i sine Venners Arme.

„Hvad Pokker! Manden er jo død! ... Kommer I her slæbende med døde Vælgere!"

Dette Raab af Listeføreren vakte ham igen, saa han netop kunde fremstamme sit Navn.

„Hvem stemmer De paa?"

Ogsaa Møller Madsens Navn fik han nævnet. Men hermed var ogsaa hans Kræfter udtømte. Han blev ført tilbage til det lille Kammer bag Beværtningens Skænkestuer, og Vennerne lagde ham op i Sengen, hvor han øjeblikkelig paany faldt hen i tung Feber-Døs.

Hvor længe han havde ligget saaledes, vidste han ikke selv, da han pludselig blev vækket af et frygteligt Spektakel inde fra Stuerne. Han forstod straks, at det maatte være Valget, der nu var afgjort, og hans Hjærte bankede saa voldsomt, at han næsten mistede sit Vejr.

I det samme aabnedes Døren, og Søren Hansen kom styrtende ind.

„Er det forbi?" raabte den syge, idet han snappede efter Luft, og rejste sig pludselig ved egen Hjælp halvt op i Sengen.

Men han behøvede ikke at spørge mere. Den ellers saa sindige og sagtmodige Vens Ansigt var ganske fordrejet af

Digitized by Google

grædefærdig Ophidselse. Højre havde sejret — med et Overtal af Stemmer ikke en Gang halvt saa stort som det Antal, Sven Lavesen havde formaaet at berøve sit Parti. Højre 1312, Møller Madsen 1250, Sven Lavesen 164.

„Er det sandt?" hviskede Peder Brusgaard og saae forstyrret paa sin Ven.

I det samme foer de begge sammen ved Lyden af Horn, Sang og øredøvende Hurraer ude fra Gaden. Det var det sejrende Parti, der med Faner og klingende Spil førte deres Kandidat i Triumftog til en Fest, der i Hast var bleven arrangeret i Klubsalen. Alle Borgernes Damer var nu kommen til Vinduerne, viftede med Lommetørklæder og tilkastede Blomster. Hattene svingedes, Musiken skingrede og alle næsten skreg de i taktfast Jubel:

Og den har V e n s t r e haanet
og traadt den under Fod.

Peder Brusgaard havde ikke rørt sig. Først da Toget var draget helt forbi og kun Sejrsfanfarerne fra Hornene hørtes om Hjørnet, stammede han hæst og lavt:

„Lad os komme hjem, Søren Hansen." —

Tre Dage derefter lukkede Ane-Marie sin Husbonds Øjne i den store Ægteseng paa Brusgaard. Han havde i disse tre Døgn ligget ganske ubevægelig uden at mæle et Ord. Men i Døden havde han famlet efter hendes Haand og set paa hende med et Blik, som om han vilde bede hende om Tilgivelse.

Digitized by Google

I KONGENS KJOLE

Digitized by Google

Digitized by Google

Henne ved Vinduet i sit private Kontor var Birkedommer Hammer sunket hen i dybe Tanker. Han sad omgivet af opslaaede Lovbøger, Retstidender og Domssamlinger. Den ene Haand støttede under hans Hoved; den anden hvilede tungt oven paa et stort Dokument, der laa i Vindueskarmen. Han havde siddet indelukket her hele Eftermiddagen uden at ville se eller tale med nogen. Og nu var det bleven Aften. Ude fra Byens store Torv, der bredte sig foran Birkedommerboligen med en monumental Vandpost, to grønne Træer og en Lygte, faldt Solnedgangsskæret ind gennem Vinduet og lagde en rødlig Tone over hans skægløse Ansigt og graasprængte, tætkrusede Haar.

Han vaktes op af sine Tanker ved, at der blev banket paa Døren. Paa hans „Hvem der?" viste der sig en yngre, fedladen Herre, lille af Vækst, men med et Par ualmindelig brede Skuldre, ovenover hvilke et rundt Hoved skinnede i Halvmørket som en lyst poleret Kugle. Det var Fuldmægtig Simmelkjær. Skønt Birkedommeren havde tilkendegivet sit Personale, at han ikke ønskede at forstyrres, nærmede Fuldmægtigen sig ugenert og sagde med skinger Stemme, idet

Digitized by Google

han ved en rund Armbevægelse satte en Lorgnet op paa sin flade Næseryg:

„Undskyld, Hr. Birkedommer ... det var denne Liste over Skattenægterne, jeg gærne skulde have tilbage."

„Ja ... ja vist!" udbrød Hammer, tilsyneladende uden Fortrydelse, mens han ved et Greb op i Haaret bestræbte sig for at skjule sin Uro. „Jeg sidder netop her med den," vedblev han og tog Dokumentet, der laa i Vindueskarmen. „Sig mig — ikke sandt, Hr. Simmelkjær? — De kender jo de forskellige Personer, hvis Navne staar opskrevne her?"

„Selvfølgelig!" svarede Fuldmægtigen overlegent.

„Sig mig ... hvad er det egentlig for Folk?"

„Hvorledes mener Birkedommeren?"

„Aa, jeg mener ... jeg skal sige Dem ... jeg sidder nemlig og tænker paa, om det alligevel ikke var bedst at udsætte disse Udpantningsforretninger endnu en kort Tid. Det har jo intet Hastværk ... og jeg mener, at man underhaanden maatte kunne bringe disse Mennesker til at forstaa, hvor dumt de bærer sig ad med deres Protester, og hvor lidt de kan vente at opnaa ved dem. De Folk er jo dog ikke helt utilgængelige for Fornuft. Og — hvad det jo ogsaa er værd at tænke paa — vi vilde selv slippe for meget Vrøvl, om Sagen lod sig ordne i Mindelighed. Hvad siger De?"

Ordet „Mindelighed" syntes at virke paa Fuldmægtigen som et Hvepsestik. Ved en Ansigtsgrimace lod han sin Næseklemmer falde ned og saae næsten uforskammet paa sin Principal.

„Jeg forstaar ikke ... jeg troede, Birkedommeren vidste,

Digitized by Google

at de omtalte Panteforretninger er berammet til i Morgen. De respektive Sognefogder er allerede annoncerede derom, ligesom der er rekvireret to beredne Mand fra Gendarmeristationen."

„Gendarmer! ... Hvad skal de?" foer Hammer op i Selvforglemmelse.

„Det er efter udtrykkelig Ordre fra Amtet ... som Birkedommeren vel nok erindrer," svarede Fuldmægtigen, mens et Haansmil krusede hans Læber. „Hvad Demonstranterne iøvrigt angaar, saa er det unægtelig min Mening, at der ingensomhelst Grund er til at vise dem Skaansel, lige saa lidt som jeg anser det for sandsynligt, at forsonlige Underhandlinger skulde kunne bringe dem til Fornuft. For Resten er det vel heller ikke Birkets Opgave at optræde som Moralprædikant," sluttede han spodsk og satte atter Lorgnetten op paa Næsen.

Henne fra sin Lænestol havde Birkedommer Hammer set paa Fuldmægtigen med et hurtigt, usikkert Blik; det var, som brændte der ham en Bemærkning paa Tungen, som han manglede Mod til at udtale. Tiltrods for sin unge Alder og beskedne borgerlige Stilling var Hr. Simmelkjær nemlig en af Byens mest formaaende Personer, med hvem det under de nuværende Forhold ikke var raadeligt at lægge sig ud. Som Formand for Egnens „konservative Klub" var han hurtigt kommen i Besiddelse af en Anseelse og Indflydelse, som man gjorde klogt i — i hvert Fald tilsyneladende — at anerkende. Det var blandt andet almindelig bekendt, at han paa Politikens Vegne var en særdeles intim

Digitized by Google

Ven af Amtmanden, med hvem han ofte havde fortrolige Privatkonferencer, og paa samme Konto kørte han frit ud og ind hos hele Omegnens Adel og var et Slags Forsyn for Kresens Folkethingsmand, den gamle Lensgreve til Anniegaarden, hvis Agitation han fuldstændig havde i sin Haand. Tillige bestyrede han Partiets Krigskasse, havde en afgørende Stemme ved Besættelsen af Partiets Tillidsposter, førte de hemmelige Lister over Regeringens Modstandere, satte Mistænkeliggørelsens Tegn ved dens lunkne Venner ... kort: han var den ledende og myndige Aand i Egnens fremblomstrende revolutionære Reaktion.

Birkedommer Hammer rejste sig fra sin Lænestol og stillede sig op henne ved det andet Vindue, med Ryggen vendt imod Stuen.

„Ja, naturligvis —" udbrød han i en Tone, som han anstrengte sig for at gøre ligegyldig. „Naar de Mennesker ikke v i l betale, saa er der selvfølgelig ikke andet for ... saa maa vi pante hos dem. Den Sag er klar. Vil De altsaa være saa god, Hr. Simmelkjær, at forberede alt fornødent desangaaende."

„Det er allerede gjort."

„Godt! Meget godt! ... Ja, saa er der ikke mere, Hr. Simmelkjær!"

Efter at Fuldmægtigen havde trukket sig tilbage, blev Birkedommer Hammer endnu en Stund staaende ved Vinduet og stirrede med et mørkt, grublende Udtryk ud over Torvet, i hvis mange Regnpytter de røde Aftenskyer spejlede sig. Han var en høj og kraftig Mand. Havde han ikke

Digitized by Google

haft Guldbroderierne paa Kraven, vilde man snarest have antaget ham for en Godsejer eller lignende ... især da ogsaa Værelsets Udstyr nok saa meget pegede hen paa herremandsmæssigt Sportsliv som paa en kongelig Kontormands alvorsfulde Sysler. Naturligvis — her fandtes den sædvanlige juridiske Syndflod af Papirer, der oversvømmede Reoler, Skabe og Borde, ja endog Stolene. Men et helt Hjørne af Stuen var helliget en Udstilling af gamle og nye Jagtrekvisiter, som tydelig nok kunde glæde sig ved Ejermandens særlige Bevaagenhed. Over Dørene var der plantet Jagttrofæer — Hjortetakker og udspilede Vinger — og øverst oppe paa Reolerne stod Rækker af udstoppede Fugle, der stirrede ned paa de besøgende med røde Glasøjne.

Birkedommer Hammer havde da ogsaa indtil for godt et Aar siden levet paa Landet. I en af de store, hastigt opvoksede Bondebyer paa Hedegrænsen havde han drevet en betydelig Sagførerforretning, der havde gjort ham til en velstaaende Mand. En medfødt Tilbøjelighed for muntert Friluftsliv og en derved udviklet Uafhængighedstrang havde i sin Tid faaet ham til at foretrække denne Virksomhed for den emsige Tusindbens-Kravlen op ad Embedsstigen. Men hans Finfølelse og Retsindighed havde aldrig ret kunnet forlige sig med denne Stilling. Han havde krympet sig ved de mange Sager af tvivlsom Art, som Prokuratorvirksomheden i et Landdistrikt førte med sig, og med sin fredsommelige, lidt lade Natur havde han altid haft ondt ved ikke at anbefale sine Klienter det magre Forlig frem for den fede Proces.

Alligevel havde den Mangel paa Beslutsomhed, der i det

Digitized by Google

hele var ham egen, længe afholdt ham fra at gøre nogen Forandring. Men da han — i en allerede fremrykket Alder — giftede sig, og især da han fik Børn, der voksede til, følte han det for disses Skyld som sin Pligt at skaffe sig den sociale Anseelse, som Indtrædelsen i Embedsstanden vilde give. Dertil kom, at hans unge Hustru var en forvænt Københavnerinde, der afskyede Landlivet og Aar for Aar sygnede hen af Melankoli; og han havde da ogsaa følt det som en virkelig Befrielse, da han for bestandig kunde lukke sine fedtede Sagførerprotokoller og iføre sig Kongens upletted, guldbroderede Uniform.

Uheldigvis forefaldt hans Indtrædelse i Embedsstanden netop ved Udbrudet af den bitre politiske Strid, der saa længe havde ulmet i Befolkningen, og som Regeringens Forfatningsbrud nu havde bragt i lys Lue. Birkedommer Hammer var nok en fuldtro Højremand, der end ikke vilde have haft det mindste imod, at den uindskrænkede Statsmagt atter vendte tilbage i Kongens Hænder, fordi — som han sagde — „det andet gav saa meget Vrøvl". Men enhver Art Fanatisme var hans fredelige Natur imod; og den evige Uro og Trætte var ham en Vederstyggelighed.

Hvad der dog særlig havde graanet hans Hoved i den korte Tid, han havde røgtet sit ophøjede Dommerkald, var den — som det syntes ham — fuldstændige Omvæltning, der foregik i Begreberne om Ret og Uret, om Ansvar og Pligt, om Straf og Skyld. Ikke alene, at han saae Regeringen foretage Skridt, som han — om han end i og for sig billigede dem — umuligt kunde anse for lovmedholdelige; men selv

Digitized by Google

fra Landets højeste Domstol kom der Retskendelser og Fortolkninger, som han for et Aar siden vilde have anset for aldeles utænkelige.

Han vendte sig pludselig om derhenne ved Vinduet og strøg sig med Haanden ned over Ansigtet, som om en vidtrækkende Beslutning i dette Øjeblik var modnet hos ham. Saa forlod han Kontoret og gik ind i Dagligstuen til sin Hustru.

Fru Hammer sad foran Klaveret mellem to tændte Lys og var ifærd med at øve sig paa sit store Bravurnummer „Kaskaden", som hun skulde udføre ved en nær forestaaende Veldædighedskoncert. Hun var klædt i mørkebrun Silkekjole, hvorover en bred Kniplingskrave faldt ud over Skuldrene, og tog sig nydelig ud. Ingen, der betragtede denne slanke, blonde Skikkelse med det fine Fugleansigt og de store, blaagraa Øjne, skulde let ane, at Fru Hammer allerede i en halv Snes Aar havde været den tunge, graahaarede Birkedommers Hustru. Det saae virkelig ud, som om Bylivet og Byluften og den ustandselige Selskabstummel, hvori den lille Bys Honoratiores levede, og den Beundring og Hyldest, en saa smuk og talentfuld Dame naturligt var Genstand for i disse Omgivelser, med eet Slag havde gengivet hende den Ungdom og Friskhed, som det tomme og ensformige Liv derude paa Hedegrænsen langsomt havde frastjaalet hende.

Den unge Frue havde selv en Fornemmelse af at være vaagnet op af en tiaarig Febersøvn. Fra Morgen til Aften gik hun endnu omkring ligesom i en let Rus af Lykke; og naar

Digitized by Google

hun — endog paa Hverdagene — gik saa pyntet, at det var nær ved at vække Anstød, var det ikke alene af Lyst til at glimre, af forfængelig Glæde over igen at have et forstaaende Publikum at udfolde sig for, men fordi hver Dag virkelig var hende en Fest, der skulde fejres. Hver Morgen, naar hun blev vækket ved Lyden af Vognenes Rumlen paa Stenbroen, af Fabrikernes Piben og det udrykkende Militærs Trommehvirvler, gennemstrømmedes hun af en Jubel, som hun maatte give Udtryk.

Det havde i sin Tid ikke været uden Overvindelse, at hun bestemte sig til at blive den daværende Landsbysagførers Hustru. Sorgen over Forældrenes Død, Trangen til faderlig Støtte og Udsigten til at skulle fortjene sit Brød som Gouvernante havde halvt mod hendes Vilje ført hende i hans Arme. Men nu var det, som om ogsaa Kærligheden pludselig vaagnede i hendes Hjærte. Den Dag, Budskabet om Hammers Udnævnelse var kommen til den fjærne Hedeby, havde hun kastet sig om hans Hals og klynget sig ind til ham under Kærtegn, hvis Voldsomhed næsten gjorde ham forlegen. Hun glemte fra den Dag hans fem og halvtresindstyve Aar og allerede graanende Haar. Hun saae nu kun sin Redningsmand i ham, sit Livs Befrier og hengav sig til ham med en opblussende Lidenskab, der havde givet den aldrende Mand en ikke ringe Erstatning for de Bryderier og Bekymringer, som hans Embedsgærning i disse urolige Tider forvoldte ham.

Og dog ... denne Forflyttelse var for den unge Frue kun det første Skridt hen imod Virkeliggørelsen af et Haab, som

Digitized by Google

hun selv i sin Landflygtigheds sorteste Mismodstimer aldrig helt havde kunnet slippe ... Haabet om engang at kunne vende tilbage til den By, der for hende var den eneste paa hele Jordkloden, og hvis blotte Nævnelse kunde bringe hende Taarer i Øjnene: København. Hendes lige saa kloge som smukke Hoved udrugede dristige Fremtidsplaner, som den Hyldest, alle viste hende i denne lille By, daglig hjalp til at nære. Hun vidste meget godt, hvad det betød for en Embedsmand at have en smuk og elskværdig Frue; og hun havde ogsaa meget hurtigt indset, hvilke Trapper det var, der for Tiden førte tilvejrs.

Og hun havde ikke lagt sine nydelige Hænder i Skødet!

Hun var allerede den lille Amtmands erklærede Kæledægge. Den gamle apoplektiske Lensgreve til Anniegaarden forgudede hende, siden hun en Gang ved et Middagsselskab havde bundet ham Servietten under Hagen; og Garnisonens samlede Officerskorps havde hun indtaget med Storm ved ganske af sig selv at tilbyde sin Medvirkning ved den forestaaende Veldædighedskoncert, der skulde afholdes til Fordel for de københavnske Fæstningsværker.

Da hun hørte sin Mand træde ind ad Døren, vendte hun — uden at tage Hænderne fra Tangenterne — smilende Hovedet om imod ham og sendte ham et Nik.

Men næppe havde hun kastet et Blik paa hans Ansigt, før hun afbrød sit Spil med en nervøs Bevægelse, slukkede begge Klaverlysene og rejste sig.

„Nej, kære — hold dog ikke op!" bad Hammer indtrængende.

Digitized by Google

„Jo — jeg er træt nu," sagde hun og gik hen til en Kanape, der stod under en mægtig Gruppe Bladplanter ved Siden af et lille, rundt Mosaikbord, hvorpaa der brændte en lav Lampe med en japanesisk Silkeskærm. Hun satte sig her og tog fat paa et lille Stramajbroderi, mens Birkedommeren tavs og med urolig adspredt Mine spaserede omkring i det store, salonmæssigt udstyrede Værelse, hvor han snart standsede foran en Etagere med Nips, snart betragtede et af Litografierne paa Væggene eller lod, som om han fængsledes af et Billede i de illustrerede Pragtværker, der oversvømmede Bordene.

Pludselig udbrød han henne fra et Hjørne af Stuen:

„Hvad er det, der ligger her?"

Hans Kone saae op — men trak hurtigt Øjnene til sig igen og blev rød paa Kinderne.

„Hvad er dette for noget?" gentog han og nærmede sig en Lampe med et Papir i Haanden.

„Nu, det ser du vel," svarede hun lidt utaalmodigt, mens hun bøjede sig dybere over sit Stramaj. „Det er en Liste."

„Hvad behager? ... Skriver du ogsaa Lister?"

„Ja — hvorfor ikke?"

„Men hvad i Alverden betyder alle disse Navne?"

„Aa, du store, kloge Mand ... kan du virkelig ikke begribe det? Det er naturligvis Navnene paa dem, der skal inviteres til vort Aftenselskab i næste Uge efter Koncerten."

„Selskab igen!" udbrød Birkedommeren og tog Papiret ned fra Øjnene. „Hvad mener du med det, Agathe? Det er

Digitized by Google

næppe fjorten Dage, siden vi havde vor store Dinér ... og saa tænker du paa — —"

„Det er naturligvis min Spøg," henkastede hun. „Jeg veed jo, at du ikke synes om det ... men det morede mig at skrive op, hvem vi maatte have indbudt, i Fald vi skulde have haft det Aftenselskab."

„Naa — og saa vilde du have samlet alle disse Mennesker? Jeg ser blandt andet alle Garnisonens Officerer og ... hvad er det ... Simmelkjær! ... Havde du virkelig i Sinde igen at invitere Simmelkjær, skønt han var med til Dinér'en?"

„Ja — hvorfor ikke?"

„Hm! ... Det forekommer mig at være en mærkelig Forkærlighed, du pludselig har faaet for Hr. Simmelkjær, Agathe!"

Fru Hammer drejede sig om imod sin Mand og saae paa ham med et stift og koldt Blik.

„Fy!" sagde hun derpaa foragteligt — og vendte ham hele Ryggen. „Nu vil jeg aldeles ikke længer tale med dig."

„Naa, naa, kære Agathe ... det var jo ikke saadan ment," skyndte Birkedommeren sig at sige — han var bleven ganske rød, først af Vrede, bagefter af Forlegenhed. „Men du veed, hvor lidt Pris jeg sætter paa den Mand ... og det synes jeg, du kunde tage Hensyn til."

„Ja, i min Smag falder han saamænd heller ikke, kan jeg forsikre dig. Men han er nu en Gang et Menneske, man for Tiden skal vogte sig for at støde. Har du ikke selv fortalt mig, at han har en ikke ringe Indflydelse hos Personer, som

Digitized by Google

netop du har Interesse af at staa dig godt med, naar du vil tænke paa at opnaa et hurtigt Avancement?"

Birkedommeren svarede ikke straks. Han begyndte igen at spasere uroligt omkring i Stuen og løfte paa Bøger og Blade.

Endelig lod han sig falde ned i en Lænestol i den mørkeste Ende af Stuen og sagde:

„Du taler om Avancement, Agathe ... veed du, hvad jeg netop gik og tænkte paa?"

„Nej, min Ven!" svarede Fruen — med en nervøs Sitren i Stemmen, der røbede, at hun ikke desmindre var fuldt ud fortrolig med sin Mands Tankegang.

„Sig mig, Agathe ... hvad vilde du svare, dersom jeg foreslog at vende tilbage til Bjerrebro?"

Det gav et lille Ryk i Fruen — det var just det Spørgsmaal, hun med Angst havde ventet paa i de sidste Maaneder. Bjerrebro var nemlig Navnet paa den Landsby, hvor hun i ti Aar havde været levende begravet — og den blotte Lyd af Byens Navn fik hende til at blegne.

„Nej, nej — kære Agathe," vedblev Birkedommeren, da hun som Svar havde slaaet en munter, lille Latter op. „Det er virkelig ikke helt Spøg. Jeg har før talt til dig derom ... jeg tror ikke, jeg passer til dette Embedsvæsen. Jeg er bleven for gammel, eller ... jeg veed ikke ... jeg kan ligesom ikke rigtig komme i Trit her."

„Men, kære Hammer, du var dog saa glad i Begyndelsen. Og Gud skal vide, du følte dig da ikke for veltilpas ved din Virksomhed derude i Bjerrebro."

Digitized by Google

„Aa, nej saamænd ... men alligevel. Ser du, jeg vidste den Gang ikke, hvad jeg gik ind til. Jeg tænkte mig den Gang noget ganske andet ved det at komme i Kongens Kjole — som man siger. Jeg kendte jo ikke Besværlighederne; eller — for at tale rent ud — disse forkvaklede politiske Forhold, hvorunder vi lever, og de nye Retstilstande, de har affødt, gør Embedsbyrden dobbelt tung. Du forstaar dig ikke paa det og kan vanskelig sætte dig ind i den Sag; men jeg forsikrer dig, det er ikke let, naar man ikke med fuldkommen ren Samvittighed kan udføre de Pligter, der paahviler En. Jeg mener ikke netop, at man tvinges til at handle mod sin Overbevisning. Paa ingen Maade! Men alligevel ... Forholdet bliver trykkende og pinligt. Og naar man nu ikke er absolut nødt til at paalægge sig denne Byrde, men er pekuniært uafhængig, saa — — ja, kære Agathe, jeg synes oprigtig talt, vi havde det langt hyggeligere derude i Bjerrebro. Jeg har i den sidste Tid saa ofte tænkt paa vor kære, gamle Bolig derude, der endnu staar tom efter os, og jeg har ikke kunnet lade være med at længes inderligt efter den ... Ja, hvad siger du, min lille Pige?"

Henne fra sin Kanape havde Fruen nu og da i Smug kastet et underfundigt Blik hen paa ham, mens han talte. Nu rejste hun sig, let og smilende, lagde sit Haandarbejde fra sig paa det lille Mosaikbord og gik hen til ham over det bløde Gulvtæppe. Under et forførerisk Brus af Silkekjolen satte hun sig paa hans Skød og lagde Armene om hans Hals.

„Hammer," sagde hun. „Vil du svare mig paa en eneste Ting — holder du ikke mere af mig?"

Digitized by Google

„Men Agathe dog! Hvor kommer du paa de Tanker?"

„Jo, det har jeg netop god Grund til. Du har jo i den sidste Tid gaaet omkring for dig selv og næsten ikke set til mig. Sig mig ganske oprigtigt, Hammer, er du bleven ked af mig? Og er det derfor, du nu vil have mig bort?"

„Men jeg forsikrer dig, du tager ganske fejl."

„Jeg har undertiden tænkt paa, om der kunde være noget i min Opførsel, du ikke syntes om ... noget ... noget i min Forelskelse i dig," føjede hun til med sænket Stemme og gav sig til at dreje paa en af Knapperne i hans Vest.

„Men kære Agathe —"

„Ja, for i saa Fald tror ogsaa jeg, det vilde være bedst, at vi tog tilbage til Bjerrebro. For saa længe vi er her," sagde hun og slog Øjnene op paa ham med et Smil — „sker der i den Henseende næppe nogen Forandring med mig, vil jeg sige dig. Veed du, at da du før kom herind i Stuen — jeg kunde næsten ikke lade være med at løbe hen og kysse dig. Men du saae saa bister ud, du stygge Mand, at jeg ikke turde det."

„Men kære, lille Agathe —"

„Og saadan er det altid. Naar jeg om Dagen sidder derhenne ved Vinduet og ser dig komme over Torvet henne fra Tinghuset i din nye Uniform — jeg bliver saa stolt af dig, at jeg føler Lyst til at raabe det højt, at det er m i n Mand, der kommer der!"

„Min kære, lille —"

„Men derfor bedrøver det mig, at d u er saa utilfreds, Hammer. Det har været min hemmelige Sorg, som jeg ikke

Digitized by Google

har turdet tale til dig om, at mens jeg er saa lykkelig ved vort Samliv, vor Kærlighed og vort yndige Hjem her, længes du blot herfra. Kan du forstaa det?"

„Du har Ret. Det skal ikke ske. Jeg lover dig, at jeg ikke oftere skal omtale den Sag."

„Er det sandt? Hvor er du kær!" — hun tog hans graanende Hoved mellem sine Hænder og saae ham ømt ind i Øjnene. „Men Hammer, gør mig nu ogsaa en anden Glæde idag. Sig, at du vil det?"

„Hvilken, min Pige?"

„Sig nu ja til det Aftenselskab, jeg talte om. Lad din lille Agathe nu faa sin Vilje denne ene Gang. Du veed, hvor taknemlig jeg vil være derfor, og hvor jeg vil holde af dig. — — Nej, nej, du maa slet ikke tale. Bare sige ja — og saa kysse mig."

Saa megen kærlig Ømhed kunde den aldrende Birkedommer ikke modstaa. Han trykkede hende til sig og kyssede hende dybt bevæget.

„Min lille Agathe!" —

Den næste Morgen holdt en aaben Landauer udenfor Birkekontoret. Paa Stentrappen stod Fuldmægtig Simmelkjær, fuldt rejseklædt, med guldtresset Kasket paa sit rødlige Hoved og en Protokol under Armen. Han havde ventet nogle Minuter og i Løbet af denne Tid set tyve Gange paa sit Ur. Han kneb Læberne sammen og saae ophidset ud. Det var, som om han brændte af Utaalmodighed efter at komme til at virke.

Det tegnede til at blive en smuk Dag. Det havde regnet

Digitized by Google

hele Natten, men Solen var nu brudt frem og skinnede paa de røde Tegltage, hvor Rækker af Spurve og Stære sad og skreg af fuld Hals.

Endelig aabnedes Døren bag Fuldmægtigen, og Birkedommeren traadte ud — fulgt af Birkets tre Alen lange Landpolitibetjent, der bar hans Rejsetøj med den faareagtig forfjamskede Mine, som Folks Ansigter gærne fremviser umiddelbart efter Modtagelsen af en uventet Røffel. Birkedommer Hammer var heller ikke til at spøge med i denne Morgenstund. Uden at se paa Hr. Simmelkjær og næsten uden at gengælde hans Hilsen steg han til Vogns og gjorde sin Person saa tyk paa Bagsædet, at Hr. Simmelkjær blev nødt til at sætte sig paa Forsædet. Politibetjenten krøb som en lang Abe op paa Bukken til Kusken, og Vognen rullede afsted.

For Enden af en snever Gyde, der førte ned til Byens Kaserne, holdt to beredne, til Tænderne bevæbnede Gendarmer, der — efter at have gjort stram Honnør — svingede ud paa Gaden og sluttede sig til Toget.

Vognens Rumlen og Lyden af de mange klaprende Hestesko vakte Opmærksomhed i den lange, smalle Gade. Overalt kom Folk til Vinduerne, Haandværksmestrene traadte frem i deres Døre, og Hundene foer gøende ud af Portene. I alles Ansigter tegnede der sig et vist humoristisk Smil, idet det krigeriske Optog raslede forbi. Alle vidste, hvad Fogedrejsen denne Gang galdt. Birkedommer Hammer sad tilbagelænet i Vognhjørnet, indhyllet i sin Kappe, og saae utilgængelig frem for sig. Han mælede bestandig ikke et Ord. Han følte sig beskæmmet og nedværdiget af alle disse

Digitized by Google

nyfigne Blikke og tvetydige Smil, i hvilke han syntes at kunne læse den samme hemmelige Tvivl, som nagede ham selv. Han forstod godt, at man saae paa ham med en lignende Nysgerrighed som den, hvormed man betragter Bøddelen paa hans Vej til Retterstedet. Hvorledes er du egentlig tilmode, lille Ven? — frittede alle Blikkene. Selv Toldforvalterens hvide Ansigt, som i Forbifarten viste sig for ham i et Gadespejl, havde haft det samme farisæiske Smil ... og Toldforvalteren var endda en af dem, der havde raabt allerheftigst paa Anvendelsen af de skrappeste Tvangsmidler imod Folket. Men de Fyre havde let ved at raabe: hæng dem! — For det var ikke dem, der skulde udføre Eksekutionen!

Han havde haabet at skulle komme til at aande lettere, naar han først var ude af Byen. Men Synet af den frie Natur, de udstrakte Marker, den store, blaa Himmel og Lærkerne, der boltrede sig i den stille Luft, gjorde blot hans Stemning endnu mere tung og bitter. Uvilkaarlig mindedes han sit eget lykkelige Frihedsliv, som han saa ubetænksomt havde givet Afkald paa. For hvor var det dog bagvendt, at netop han, der altid havde elsket Freden og præket Fordragelighed, — at han skulde køre her med vaabenklirrende Eskorte ligesom gennem et fjendtligt Land — frygtet og forhadt! Hvor ganske anderledes havde han ikke tænkt sig det at være Lovens Haandhæver, Retfærdighedens Arm, de forurettedes Beskytter og Misgærningernes ophøjede Dommer! Nu kom han som den, mod hvem Forargelsen var

Digitized by Google

vendt; som den, der i Befolkningens Øjne selv øvede Vold og traadte alle hellige Love under Fødder!

— Han mærkede pludselig Hr. Simmelkjærs kolde, farveløse Øjne rettet ligesom udspionerende paa ham og bed Læberne sammen. Hvor han oprørtes over dette Menneske, denne ølfede Dreng, der i sin frække Magtglæde var som et Sindbillede paa den dybe Fordærvelse, hvori hans Fædreland var sunket ned. Og i denne hæslige Nedværdigelse af Magten skulde han nu selv deltage! ... Om han nu rejste sig op og gav Ordre til at vende tilbage? Og om han saa, naar han var kommen hjem, kastede Kongens besudlede Uniform fra sig og — —

Han kom til at tænke paa sine Børn og paa, hvad han havde lovet sin Agathe. Han mindedes hendes Bønner og rørende Angst, hendes Ømhed og hendes Kys ... og sank resigneret tilbage i Vognhjørnet.

Og Vognen rullede videre med sin vaabenklirrende Eskorte.

Digitized by Google

ET OFFER

Digitized by Google

Digitized by Google

Det var en Dag i Begyndelsen af Sommeren — naa, hvorfor ikke sige det straks: det var den 5te Juni, selve Grundlovsdagen. Saa veed dog ethvert Barn, at paa den Dag hænger Himlen fra Morgenstunden som en Kulrøg ned over det festsmykkede Land, over den lysegrønne Skov, over de sørgmodigt vajende Dannebrogsflag, over Festpladsernes granomvundne Talerstole og hvide Beværtningstelte, — — indtil akkurat det Øjeblik, da Borgerne samler sig paa Torvet for at drage i Procession ud til Festpladsen. Da lyser det med eet i Mørket over deres Hoveder, Himlen løfter sig, og netop i det Øjeblik, da Festkomiteens Formand hæver sin Stok og Processionen sætter sig i Bevægelse, bryder Solen frem mellem de vigende Skyer og faar alle de mange nystrøgne Cylinderhatte til at straale, og skinner ned paa Bannernes forgyldte Spyd, paa Musikens blanke Messinginstrumenter, paa Borgmesterens guldtressede Kasket og Politibetjentens røde Næse, paa hele den mylrende og trykkende Sværm, der fylder Gaden, efterhaanden som Optoget skrider frem, paa Madammer, der raser, paa Barnevogne, der vælter, paa Hunde, der hyler, og unge Piger, der hvi-

Digitized by Google

ner, naar de nappes i Benene ... alt mens Lyset faar mere og mere Magt og som den sejrende Friheds Symbol jager alle Regnnattens lede Skytrolde ud over Himmelranden.

I den lille Fjordkøbstad havde der hele Dagen hersket det festligste Røre. Allerede fra den tidlige Morgen havde patriotisk pyntede Børn vist sig paa Gaden, Smaapiger i hvide Kjoler med røde Livbaand, Drenge i nyvasket Kadettøj med et eller andet krigerisk Attribut, et malet Papskjold, en Husar-Chacot eller blot et Dannebrogsflag. Fra Kvist til Kælder havde alle Slags Hoveder strakt sig ud af Vinduerne og med bekymrede Miner kigget op paa den mørke Skyhimmel, der laa som en tung Dyne ned over Tagene. Men i Tillid til Traditionen om „Grundlovsvejret" havde Byens Beværtere alligevel kørt Læs paa Læs af Teltinventar og Proviant ud i det Grønne, hvor Festerne skulde holdes.

Ved Middagstid blev alle Butikerne lukkede, og lidt efter begyndte Gaderne saa smaat at bølge af to forskellige Menneskestrømme, af hvilke den ene — og gennemgaaende velklædte — bevægede sig hen imod Byens skyggefulde Lystanlæg, der var bleven Regeringspartiet overladt til Festplads, medens den anden og mere broget sammensatte drog ud til en aaben Mark en halv Mils Vej fra Byen, hvor dennes Demokrater skulde højtideligholde Dagen i Forening med Omegnens Bønder.

Inde i den trange „Møllerslippe" — helt henne i dens lukkede Ende — i en Kælder, til hvilken man naaede ned gennem en Hals saa dyb og mørk som en Brønd, med Fare for at brække Benene paa en stejl Stentrappes smalle Trin og

Digitized by Google

rende Panden mod Spidsen af en rødmalet Støvle, der hang som Skilt over Indgangen — hernede havde ogsaa Skomager Holleufer kastet sit Skødskind og forladt den trebenede Træstol, hvorfra han den hele Formiddag l.vert Kvarter havde strakt sig frem og med Nakken mod Gulvet kigget op til de truende Skyer. Nu stod han ved Væggen i en af Ugens Sved gulnet Skjorte, i et Par gamle bagflikkede Benklæder med nedhængende Bukseseler, ifærd med at barbere sig foran et lille Spejl, der foruden hans indsæbede Hageparti gengav et Stykke af det brunplettede Loft, Knæet af et Kakkelovnsrør, Hjørnet af en Sengehimmel og en til Tørring ophængt Ble. Over Ryggen af en Stol ved Siden af ham var henlagt en omhyggelig afbørstet brun Skødefrakke med sorte Kantebaand, en lysblomstret Sirtsesvest, et sort Bændelslips og en nystrøgen Krave saa stiv som et Blikskjold.

Det halvmørke Kælderrum, der paa een Gang tjente til Værksted, Dagligstue, Køkken og Sovekammer, var som altid opfyldt af en blandet Stank af Læder, Mug, Tørverøg, Stegeos og Menneskeuddunstninger. Folk, der kom herned, naar Madam Holleufer stegte Middagsflæsket, følte det formelig sortne for Øjnene; — og dog havde Skomager Holleufer henlevet snart tyve Aar i disse Omgivelser, uden at det havde tæret synderlig paa hans Livskraft. Herpaa tydede i hvert Fald det Mylr af rødhaarede og fregnede Børn i alle Aldre, der i fattige Klæder og med snavsede Næser væltede sig omkring overalt paa Gulvet, paa Stolene, i Sengen og rundt om Skørterne paa deres allerede igen højt frugtsommelige Moder, der stod og uddelte Fedtebrød inde

Digitized by Google

i en halvrund, kun af Komfurskæret oplyst Grotte i den ene Mur, hvorfra der gik en Dør op til Gaardspladsen, og som skulde forestille Køkken.

Der var i Stuen en Brølen og Snadren, saa man ikke kunde høre Ørenlyd. Men Skomager Holleufer anfægtedes ikke det mindste deraf. Han havde gennem Aaringer saaledes vænnet sig til Spektaklet, at han slet ikke hørte det; og desuden var han altfor optaget af en stor Beslutning, som denne Festdag havde modnet hos ham. Selv da et af Børnene med et Svineskrig væltede ned af Natpotten, saa dennes Indhold flød hen ad Gulvet, vendte han sig ikke om eller blandede sig i, at Konen i den Anledning foer ophidset frem og uddelte et Par Lussinger i Flæng, forinden hun satte det forulykkede Barn tilbage paa dets Plads, hvor det da igen beroliget tog fat paa sit Fedtebrød.

Madam Holleufer havde lige fra Morgenstunden været i det frygteligste Humør. Hun var en lille mager Skabning med et brunskjoldet og surmulende Ansigt og en vraltende Gang, som hendes nuværende Tilstand ikke gjorde yndefuldere. Hun havde hele Dagen ikke været til at slaa et Ord af; og i den sidste halve Time havde hun staaet derinde i sin Køkkengrotte og sendt det ene vredladne, næsten hadefulde Blik efter det andet hen paa sin Mand, der stod d e r saa ganske ligegyldig for alt, hvad der foregik omkring ham, og under Barberingen skar Grimacer til sig selv inde i Spejlet, løftede de buskede Bryn, trak den store røde Næse i Vejret eller udspilede med Tungen snart den ene, snart

Digitized by Google

den anden Kind, som om han var en Bajads, der indøvede sig i en Rolle.

Naa, — Madam Holleufer havde i Virkeligheden heller ikke meget at glæde sig til. Hun vidste af mange Aars bitter Erfaring, hvad denne Dag vilde bringe af Skam over hende og Børnene. Hun vidste, at om lidt vilde den halte Skrædder Ziegler og den tykke Bagersvend Mikkelsen komme herned for at trække afsted med hendes Mand, hvem hun da ikke vilde gense, før han ud paa Natten vendte fuld hjem efter at have gjort Skandale ude paa Festpladsen ved at staa op paa Tribunen og holde Tale. En hujende og skrigende Sværm af Læredrenge vilde følge ham lige til Kælderdøren, hvorfra han endnu vilde tale det sidste Ord til „Folket" ; og hele Resten af Natten vilde de blive forulæmpede af Mennesker, der bankede paa Ruderne og raabte alle Slags stygge Ting ned til dem. Jo, hun havde Grund til at være lystig paa Grundlovsdagen!

„Saa det er virkelig dit Alvor, Holleufer! Du vil igen derud?" spurgte hun endelig henne fra sin Grotte.

Holleufer slap Næsetippen, som han netop havde løftet lidt, og vendte sig imod hende. Et Øjeblik betragtede han hende tavst, mens et hemmelighedsfuldt Smil bredte sig i hans Ansigt. Derpaa sagde han med pludselig Højtidelighed, idet han opløftede Barberkniven:

„Vær rolig, min Tulle! Du vil idag erfare noget, som du ikke har drømt om. Jeg har noget at betro dig, skal jeg sige dig — — men Taalmodighed! — Et Øjebliks Taalmodighed, min Tulle!"

Digitized by Google

Hver Gang i de senere Aar, naar Grundlovsdagen nærmede sig, havde Madam Holleufer søgt baade ved blide og vrede Ord at overtale sin Mand til at holde sig borte fra Festlighederne og havde forestillet ham, hvorledes han d e r blot var til Latter for alle Folk og bragte Skam og Spot over hele Familjen. Regelmæssigt havde hun understøttet saavel sine Trusler som sine Bønner med Løftet om at lave Flæskekage til ham og ved at udmale for ham, hvor meget bedre det vilde være for dem allesammen at spasere ud til et eller andet fredeligt Sted paa Landet og spise deres Mad i en Vejgrøft, hvor Børnene kunde tumle sig i det grønne, saadan som de havde gjort det i gamle Dage, da der endnu ikke var nogen Grundlov, eller i hvert Fald ingen Politik, til i Verden. Men Holleufer havde som Svar altid smilet til hende paa sin medlidende Maade og derpaa opløftet sin lange, magre Skomagerhaand og sagt:

„Du taler enfoldeligen, Grethe! Du veed ikke, hvad der gærer i Tidens Skød! Men vi andre, — vi ser Tegnene, forstaar du! Vi føler forud med vor Forstand, at nu kommer Smaamandens Tid, — nu er det os, der skal tage Statsskibets Styr og Rorpind! Og saa skulde jeg blive hjemme og forsømme min Borgerpligt? Nej, nej, min Tulle! Hvad tror du ogsaa, Folk vilde sige? De vilde sige: Hvor er Holleufer? Holleufer skal ha'e Ordet! Se, det er Sagen. Naar man har Talegaverne! Giv Agt, min Pige! — Før du tænker paa det, kan der ske Ting, som du aldrig har drømt om!"

Dagen efter Festen havde Skomager Holleufer regelmæssig haft en uklar Fornemmelse af, at ikke alt var gaaet

Digitized by Google

ganske efter Forventning. Han kunde navnlig ikke skjule for sig selv, at hans Optræden som Taler ikke havde været fuldt saa vellykket, som han havde haft Grund til at haabe, — ja at man maaske virkelig, som Grethe sagde, havde haft ham en Smule til bedste. Men han tilskrev regelmæssigt sit Uheld den Omstændighed, at han var kommen til at smage paa dette Bajer-Øl, som hans Hoved aldrig kunde taale, og han følte sig overbevist om, at naar han næste Gang passede bedre paa sig selv, skulde det nok for Alvor gaa op for Folk, hvad for en Kraft Demokratiet besad i ham, og hvilket ualmindeligt „Foredrag" han sad inde med.

„Jeg skal sige dig, Grethe," sagde han til sin Kone, naar de om Aftenen, efter at Børnene var bragt tilsengs, sad sammen i Fortrolighed, hver med sit Arbejde omkring den lille kuppelløse Lampe og det lave Skomagerbord, medens Stilheden og Børnenes rolige Aandedræt uvilkaarlig vakte begges blide og forsonlige Følelser. „Jeg skal sige dig, jeg har Poesi — det er hele Sagen! Ser du, Andersen og Bjørn og de andre, de kan nok sige Besked og rede Sagerne ud — men de har ikke Foredrag! Og det er det, det kommer an paa. For Poesi, skal jeg sige dig, det er noget, man har til givendes fra Fødselen af. Det er derfor, man kalder det for Geni, Grethe. Og det er Geniet, det kommer an paa. Det er Geniet, der bringer Folk frem i Verden, forstaar du!"

„Det var bedre, du havde mere Geni til at lave Støvler, Holleufer," svarede Grethe, bestandig lige modløs. „For det er dog det, vi skal leve af. Det andet — det, du snakker om — det giver vist ikke Brød."

Digitized by Google

„Siger du det, Grethe!" sagde han og saae med et polisk Smil op fra sin Pløkkesaal. „Det skulde du dog ikke være saa sikker paa. Har du ikke hørt tale om Nikolaj Blomberg? Naa! Ser du, han var ogsaa Skomager engang, ligesom jeg. Og nu er han Rigsdagsmand og faar seks Kroner om Dagen derovre i København og gaar i det kongelige Teater og kommer til Middag hos de fine. Hvad siger du saa? Og du skal se, han kommer højere op endnu. Maaske kan Blomberg blive Minister, før vi snyder vores Næse. Saadan noget ligger i Tiden, forstaar du? Det er Smaamanden, der skal frem. Det er Sagen!"

„Ja, det kender jeg altsammen ikke noget til," tog Grethe igen tilorde. „Men jeg tror nu aldrig, der kan komme noget godt ud af saadan at befatte sig med andres Dele, naar man ikke er andet end en simpel Haandværker. Og d e t synes jeg, du skulde tænke paa, Holleufer. Det siger ogsaa et gammelt Ord: Skomager, bliv ved din Læst!"

Disse Ord, hvormed Grethe regelmæssigt afsluttede Samtalen, krænkede altid Holleufer dybt. Han sænkede sine buskede Bryn helt ned over Øjnene og saae hen paa hende med et Sideblik, som hendes Miskendelse gjorde ganske dystert.

Dog, alt dette tilhørte nu Fortiden. Siden Statsomvæltningen i April var der gradvis foregaaet en Forandring i Holleufers politiske Anskuelser. Han havde talt sjældnere og navnlig meget mindre begejstret om det store Frigørelsesværk, paa hvis snarlige Fuldbyrdelse han saa sikkert havde stolet. De stolte Ord om „Smaamandens Oprejsning" for-

Digitized by Google

stummede tilsidst ganske i den lille mørke Kælderstue; — thi ingen kunde længer undgaa at mærke, at Vinden i Virkeligheden blæste ad en ganske anden Kant. Grethe, hvis Kækhed kendeligt voksede med Holleufers Klejnmodighed, sagde hver Dag triumferende:

„Var det ikke Nikolaj Blomberg, han hed — den Skomager, der skulde være Minister? Jo pyt! Det tog saamænd en smuk Ende med den Minister! I Hullet kom han ligesom en anden Tyveknægt, fordi han havde brugt beskidt Mund om Kongen. Ja, saadan gaar det. Naar Smaafolk vil i Højheden, saa ender de i Skidtet."

Krummet over sine Pløkkesaaler sad Holleufer og hørte paa denne Tale med et Stik i Hjærtet. Ikke et Muk havde han at svare dertil. Thi det havde virkelig taget en saa ulykkelig Ende med den stolte Nikolaj Blomberg. Og endda var denne langt fra den eneste, der havde faaet at føle, at Springet fra en Skomagerstol til en Ministertaburet alligevel var større, end mange en Tid havde indbildt sig.

Under alt dette havde Skomager Holleufer tydeligere og tydeligere indset, at han var gaaet om iblinde. Det gik mere og mere op for ham, at han havde været forfærdelig dum.

Til denne Erkendelse bidrog desuden et fornuftigt Hensyn til hans økonomiske Stilling, der — takket være hans ustandseligt voksende Børneflok — allerede længe havde været uholdbar, og som nu blev yderligere truet af et ganske vist aldrig tilstaaet, men derfor ikke mindre virksomt Tryk, der fra Byens formaaende Krese udøvedes mod en-

Digitized by Google

hver, der ikke hyldede de „rette" Meninger. Holleufer anstillede derfor en Dag følgende Betragtning for sig selv:

„Er jeg ikke først og fremmest et kristent Menneske og bagefter dansk Statsborger? Skal jeg ikke opfylde mine Pligter som Ægtemand og Fader, før jeg har Lov til at tænke paa mine Rettigheder som Borger? Og hvad hjælper det mig desuden, at jeg er fri Borger, naar jeg ikke har Brødet? Naar jeg først er paa Fattighuset, hvor er da mine politiske Rettigheder? Naa! Hvem er det da, der giver mig mine politiske Rettigheder? Det er dem, der giver mig Brødet. Men hvem giver en Skomager Brødet? Er det dem, der gaar med Træsko? Naa!"

Han begreb pludselig ikke, hvorledes det var gaaet til, at han ikke for længe siden havde indset noget saa simpelt, og han ærgrede sig hver Dag en Mavepine til ved Tanken om, hvad han havde forskærtset ved sin Forblindelse. Hans livlige Fantasi udmalede for ham alle de Herligheder, hvori han mulig kundè have svømmet, dersom han itide havde forstaaet Udviklingens Gang. Hvem kunde vide? Maaske havde han da nu siddet med en stor Spejlglasbutik midt for Torvet og haft alle Byens bedste Folk til Kunder. Og Grethe havde gaaet med Silkemantille, og Børnene var kommen i Jomfru Bohses Institut, og baade Amtmanden og Obersten var kommen ind til ham i Butikken og havde givet ham Haanden og sagt: „God Dag, Hr. Fabrikant Holleufer! Hvorledes behager De at befinde Dem?"

Saaledes modnedes da langsomt, men sikkert den store

Digitized by Google

Beslutning, der paa denne Dag havde opfyldt ham med saa stor Uro og Spænding. Endnu havde han ikke betroet den til nogen, end ikke til sin egen Kone — dels af Frygtagtighed, dels af snu Beregning, fordi han mente, at jo mere overraskende hans Omvendelse kom over Folk, desto større vilde Virkningen blive.

„Thi" — som han plejede at sige om sig selv, idet han fiffigt lukkede det ene Øje — „Holleufer har nok Poesi. Men han veed sgu ogsaa nok, hvordan et Par Støvler skal skæres!"

Da han endelig var bleven færdig med sin Barbering, traadte han et Skridt tilbage og betragtede sig i Spejlet med et velfornøjet Blik. Det havde altid forekommet ham, at han havde et sjælden interessant og karakteristisk Ansigt, der syntes ham straks at maatte aabenbare for enhver, at han ikke var nogen almindelig Skomager. Han havde en høj, smal, stærkt tilbagevigende Pande fuld af opsvulmede Aarer og med to dybe Huler lige over Tindingerne. Hans Øjne var store og farveløse; Haaret, der allerede var graaspængt og tyndt ovenpaa Issen, bar han i Nakken saa langt, at det hang med krøllede Ender næsten ned til Skuldrene. Den store Næse havde hen ad Ryggen og ude paa Spidsen et rød-violet Anstrøg; men med Hensyn hertil havde Holleufer en ret god Samvittighed. Det var kun paa Søndagene og ved festlige Lejligheder, at han smagte Spiritus, og i det hele maatte selv hans politiske Modstandere indrømme, at han i Grunden var en stræbsom og særdeles respektabel Borger.

Digitized by Google

Han fuldførte nu samvittighedsfuldt sin Paaklædning. Mens alle Børnene efterhaanden samlede sig omkring ham i beundrende Beskuen, skiftede han Skjorte og Benklæder, fik Halsen lykkelig indkneben i det stive Kravetøj, og kæmmede omhyggelig Haaret med Vand. Netop som han skulde ifærd med den højst vigtige Opgave at binde Slipset, skiftede hans Ansigt Farve. Med stort Spektakel tumlede nemlig et Par Mennesker ned gennem Kælderhalsen, og et Øjeblik efter aabnedes Døren af de to ventede Venner.

Først indtraadte Skræddersvend Ziegler paa sin Klumpfod. Svingende med sin Stok brød han ud i et kraftigt „Leve vor gamle, revnede Grundlov!" endnu mens han stod i Døren. Han var en dværgagtig Skikkelse med et stort Hoved, der var overgroet — dels af et graat, strittende Skæg, hvorfra en lille spids og rød Næse stak frem, dels af et vildtflagrende Haar, som han uafladelig gennemfoer med den ene Haand. Efter ham kom den tykke Bagersvend Mikkelsen, en fuldkommen sjofel Fyr, hvem Feststemningen allerede saaledes havde overvældet, at han straks maatte sætte sig paa en Stol henne ved Døren, hvor han blev siddende og fortvivlet kæmpede med en ustandselig Hikke, mens han gned sig over Ansigtet med et gammelt rødt Lommetørklæde.

„Honnør!" udbrød Skrædderen, der humpede gestikulerende frem over Gulvet, saa Børnene forfærdet trak sig ind i Stuens mørke Kroge. „Nu skal vi — Død og Pine! — sla' et Alvorsslag for gamle salig Fredriks Grundlov, Holleufer! Fem Mark Alenen! Se nu at faa Tøjet paa dig, gamle Dreng!

Digitized by Google

... Honnør! Hvad siger De, Madam? Nu gaar den aff, — fremad mod det stolte Hav!"

Grethe, der ikke havde rørt sig udenfor sin Køkkenhule, sendte herfra de to Gæster et forbitret Blik. Hun vidste godt, at det var disse to Drukkenbolte, der hvert Aar forlokkede hendes Mand og i Forening drak ham fuld for at drive Løjer med ham bagefter. Hun lod derfor, som om hun slet ikke hørte Skrædderens Tiltale, og vendte ham haanligt Ryggen.

Heller ikke Holleufer havde hidtil sagt et Muk. I det Øjeblik, da Vennerne traadte ind, havde han set sig raadvild omkring i Stuen, — som søgte han et Musehul at krybe ned i. Nu sad han ubevægelig paa sin Skomagerstol, med en lang, mager Haand hvilende paa hvert af sine tynde Knæ, og stirrede stift frem for sig med sine store, glasagtige Øjne. Hans Legeme formelig sitrede, og hans Kæber bevægede sig mekanisk op og ned, som om han sad og gumlede paa noget.

„Naa," fortfoer Skrædderen. „Se nu at komme i Støvlerne, Holleufer. Immer saa nøs han, den gamle Hollænder! Død og elleve Piner! Det er paa høje Tid, at vi kommer afsted! Op med Aanden, Skomager! Sid nu inte der og fald i Staver. Hvad er der i Vejen med dig, gamle Dreng?"

„Jeg skal ingen Steder hen," slap det endelig ud over Holleufers bævende Læber.

Skønt Ordene blev udtalt med tykt og usikkert Mæle, kom de med et saadant Præg af Tilforladelighed, at begge Vennerne uvilkaarlig saae op. Selv Grethe begyndte at blive op-

Digitized by Google

mærksom henne i sin Krog, og alle tre stirrede de tilsidst paa hinanden, som om de hver især ikke vilde tro, at de havde hørt rigtig.

„Hør nu, Kammerat," tog endelig Skrædderen tilorde, idet han stillede sig op foran ham med Hoften lænet mod sin Kæp, satte Haanden i Siden og kastede Klumpfoden over det raske Ben. „Hvad er der i Stykker med dig? Jeg synes, du hænger saa blegt med Næbet, gamle Skomager!"

Holleufer svarede kun med en uforstaaelig Brummen og forsøgte for første Gang at se Skrædderen stift i Øjnene.

„Alvorlig sagt," vedblev denne. „Er du daarlig, Kammerat? Er det kanske Madskabet, der er gaaet i Baglaas? ... Det skal du ikke bryde dig om, Gamle. Vi ta'er os et Par høje Tarmskrabere henne i Kælderen om Hjørnet, saa gaar den godt igen! ... Ikke sandt, du gamle Kringlevrider derhenne? ..."

„Den er ... hi ... hørt!" hikkede Bagersvenden henne paa sin Stol.

„Honnør! Hvad siger De, Madam? Leve vor gamle, revnede Grundlov! ... Kom nu her, Mikkelsen, saa ta'er vi gamle Holleufer under Hanken, og saa — fremad mod det stolte Hav!"

Men da Skrædderen nu virkelig gjorde Mine til at tage fat i Holleufer, brast dennes Taalmodighed.

„Kan du la' mig være! Du har ikke noget med mig at skaffe, Ziegler! Naar jeg har sagt, at jeg ikke vil med jer, saa kan I vel lade mig i Fred."

„Herre Gud, Holleufer!" lallede den tykke Mikkelsen i

Digitized by Google

næsten grædefærdig Tone. „Hvad er der dog i Vejen med dig? ... Skal vi da ikke være glade paa Grundlovsdagen, gamle Kammerat?"

Men for Skrædder Ziegler, der var tumlet helt tilbage i Stuen ved Holleufers uventede Stød, begyndte der at gaa et Lys op. Han satte Kæppen i Gulvet en hel Alen foran sig, strakte sig frem paa sin Klumpfod, løftede sin lille, spidse Næse i Vejret og udstødte en langtrukken Fløjtetone.

„Naa, saadan!" udbrød han saa og nikkede. „Saa det er d e n Steg, Katten render med i Næbet! ... Ja, jeg har jo nok formærket det i den sidste Tid, at der har været noget uldent ved dig, Holleufer! ... Maa jeg i Underdanighed tillade mig det Spørgsmaal, har du allerede meldt dig ind i Værnet, Holleufer? Kanske agter du at vandre med i Provisoristtoget idag? Er det Meningen?"

„Har jeg sagt det?" skreg Holleufer op, mens en forræderisk Rødme farvede hans Kinder og lange, slunkne Hals.

„Honnør, min gamle Ven!" afbrød Skrædderen ham og strakte Haanden frem. „Skal du ikke med idag, saa kommer du s'gu nok med næste Gang. For det er dog saadan, det er fat med dig, forstaar jeg nu. Du vil i Højheden; ... du vil til Fedtefadet ... du vil i Lag med de store, ikke sandt?"

„Naa, hvad kommer det saa dig ved? Skal jeg maaske gøre jer Regnskab for, hvor jeg gaar hen? Skylder jeg jer noget? Har I noget at kræve ind her? Hvad vil I mig saa? Jeg har ikke haft Bud efter nogen af jer, og har I ellers noget og ska' ha'e sagt, kan I jo komme an!"

Digitized by Google

Holleufers Opbrusning og navnlig Ordene: „Komme an" virkede straks afkølende paa den lille, halte Skrædder. Han anbragte sig henne ved Døren med Haanden i Siden og saae paa sin gamle Ven med et Udtryk af Smerte.

„Saa er det altsaa Alvor med dig, Holleufer," sagde han. „Du vil svigte Fanen og dine gamle Frihedskammerater! Det skulde du dog betænke dig paa, for det kommer der ikke noget godt ud af, vil jeg sige dig! Men gør, hvad du vil! Er du bleven Provisorist, saa er det forbi mellem os! For man kan sige om Skrædder Ziegler, hvad man lyster ... man kan grine af ham og kalde ham fordrukken og en Nar ... for det kan altsammen ha'e sin Rimelighed ... Men den Dag skal ingen se, da han svigter sin gamle Fane. Det er svoret! ... Kom, Mikkelsen!"

Da de to Venner havde forladt Stuen og med et Rabalder slaaet Døren i bag sig, vrængede Holleufer foragteligt efter dem. Derpaa vendte han sig mod sin Kone for hos hende at indhøste den forstaaende Paaskønnelse, som han længe havde glædet sig til. Men Grethe nærmede sig ham med Tegn paa alt andet end Opbyggelse og sagde næsten skrækslagent, som om Talen galdt en paatænkt Forbrydelse:

„Er det virkelig dit Alvor, Holleufer, at du vil gaa med Højre?"

„Ja, min Tulle!" svarede han. Og med sin hele Tungefærdighed udviklede han nu for hende alt, hvad han i den sidste Tid havde tænkt og gennemlevet. Men hans Veltalenhed formaaede ikke at overvinde Grethes Betænkelighed; hun svarede i sin gamle, modløse Tone:

Digitized by Google

„Jeg tror nu, det er lige galt, enten du er Højre eller Venstre. Du skulde følge mit Raad, Holleufer, og holde dig borte fra begge Dele, saa vidste man da, at du kom ikke i Ulykke."

„Du skulde ikke tale saadan, Grethe! Jeg har sagt dig det før ... du har slet ingen Forstand paa, hvad der gærer i Tidens Skød. Men vi andre, vi ser Tegnene — forstaar du! — og vi kender, hvad der er vor Pligt i Farens Stund. Og vort gamle Fødeland er i Fare, Grethe! Det er Skidtet, der vil regere nu. Det er saadanne Fyre som Ziegler og Mikkelsen, der vil frem og styre Land og Rige. Men skal vi taale det? Forstaar en Skrædder sig maaske paa, hvordan en Regering skal være? Skal Hans Majestæt først spørge saadan en som Mikkelsen? — —"

Her blev han afbrudt af nogle fjærne Toner af et Horn, — Samlingssignalet henne fra Torvet, hvorfra Regeringspartiets Procession skulde udgaa. Han foer op, og han fuldendte nu ihast sin Paaklædning under heftig Sindsbevægelse.

Da han tilsidst stod foran Spejlet med sin gamle, graa Cylinderhat trykket ned over det vandkæmmede Haar, med sin brune, langskødede Frakke knappet stramt om sit slunkne Liv og med Armene løftede som et Par Vinger, mens den surmulende Grethe gav hans Klædning den sidste Bearbejdelse med en Petroleumsklud og en Børste, grebes han af en pludselig Ømhedstrang, som fremkaldtes af Spændingen og den allerede begyndende Forknyttelse. Næsten med Taarer i Øjnene lagde han Armen om Halsen paa den mut mod-

Digitized by Google

strædende Grethe og kyssede hende lydeligt midt paa Munden. Derpaa tog han saa højtideligt Afsked med Børnene, som om han agtede sig paa en lang Rejse, og endnu i Døren vendte han sig om og sagde med et Fingerkys:

„Vær rolig, min Grethemo'er! Idag skal du ikke høre noget om mig, som du ikke kan være bekendt!"

Der var alligevel ikke det sædvanlige frejdige Udtryk af Borgerfølelse i Skomager Holleufers Holdning og Mine, da han nu i sit velbekendte Grundlovsskrud gik ned ad den trange Møllerslippe. Stille sneg han sig ligesom paa Tyvesaaler langsmed Murene i den tomme Gyde, og hver Gang han hørte Stemmer i sin Nærhed, dukkede han med Hovedet og paaskyndede sin Gang. Han var næsten naaet ned til Enden af Gyden, da han standsede ved Lyden af Musik ude fra den Hovedgade, hvori Møllerslippen udmundede. Det var Processionen, der allerede var under Fremrykning. Dens Forløbere — en Flok Læredrenge, Kagekoner og Børn — passerede just forbi, og snart lød Hurraerne ganske nær. Holleufer stod et Øjeblik tvivlraadig. Men idet Spidsen af den første Fane viste sig for Enden af Slippen, smuttede han ind i en Port og blev staaende der, mens det larmende Festtog drog forbi. Det aabnedes af Byens Politibetjent, der marscherede frem med smaa, taktfaste Skridt og med en Mine, der tydelig røbede, at dette for ham var Aarets store Øjeblik, i hvilket han følte alles Øjne hvile paa ham med Beundring og Misundelse. Efter ham fulgte „Musiken", fire tykke Mænd med oppustede Kinder af Størrelse som Barnemaver. Derpaa kom Festkomiteen med dannebrogsfarvede

Digitized by Google

Rosetter paa Brystet; Amtmanden med Guldbriller, Sommerpaletot og gule Glacehandsker; Borgmesteren i Uniform, værdige Medlemmer af Byraadet, eskorterede af to Natvægtere med Blikskilte paa Frakken; en lille Præst paa flade Fødder; Byens Smørmatador med sit nye Ridderbaand; andre Handlende; lavere Embedsmænd og Byens Lærerstand. Herefter fulgte Bannerne tæt paa hinanden. Først en Række store Dannebrogsflag, baarne af Købmændenes Kuske med hvide Bomuldshandsker; derefter Haandværksmestrene med deres Lavgsfaner, undertiden kun 4—5 Stykker om hvert Banner, de fleste alvorlige og satte Mænd med Bakkenbarter fra Christian den ottendes Tid. Midten af Toget dannedes af en større politisk Forening, hvis Medlemmer — hovedsagelig ganske unge Mennesker — bar smaa, blomsteromvundne Dannebrogsflag, hvorpaa der stod „For Gud, Konge og Fædreland". Udfor hvert Hus, hvor der var Tilskuere — især Damer — i Vinduerne, brød de unge Mennesker ud i overmodige Hurraer, svingede med Hattene og sloges om de Blomster, som tilkastedes dem. Især blev Jubelen øredøvende, da Toget naaede et stort Hjørnested skraas for Møllerslippen, hvor Amtmandens Damer stod hvidklædte paa en Altan og modtog den ydede Hyldest med mekaniske Nik, ligesom kongelige Personer. Nu fulgte nye Foreninger og nye Faner. Men efterhaanden tyndedes Rækkerne. Musiken hørtes allerede ikke længer, kun Trampet af tunge Støvler. Hele denne sidste, tavse Del af Processionen, der mest bestod af Folk, der helst var bleven hjemme, om de havde turdet det, mindede om et Ligtog. „Og

Digitized by Google

hvad andet var vel ogsaa det hele Optog" — skrev Byens Oppositionsblad Dagen efter — „Frihedens pyntelige Ligbegængelse!"

Amtmanden havde udbragt sit sædvanlige korte, men bevægede Leve for Monarken; Præsten havde holdt en versificeret Tale for Danmark, og Byens agitatoriske Kraft, den populære Prokurator Enevoldsen, havde udført sit velbekendte store Grundlovs-Nummer, et virkningsfuldt Potpourri af lidenskabelige Udbrud, Brandere, Avisanekdoter og sentimentale Floskler. Derefter var Ordet bleven givet frit.

Den store Forsamling, der fra Tribunen, hvor Honoratiores opholdt sig, bredte sig Hoved ved Hoved ud over næsten hele den af høje Træer omhegnede Plads, begyndte imidlertid at blive utaalmodig. De yderligst staaende trak sig allerede tilbage til Beværtningsteltene mellem Træerne, og overalt ønskede man Afslutning for at kunne komme til Festmaaltidet, Dansen, Karussellen, Gyngen, Skiveskydningen og de andre Forlystelser, der var knyttet til Festen.

Efter at et Par af Byens yngre Ærgerrigheder havde benyttet Lejligheden til at gøre sig bemærkede, og Byens Bitterfabrikant som sædvanligt ved et loyalt Leve havde gjort Reklame for sin Mikstur, ringede Ordstyreren paa sin Klokke og spurgte, om der var flere, der ønskede Ordet.

I det samme opstod der for tredje Gang Røre tæt under Tribunen, hvor en Mand, der under Talerne havde trængt sig bestandig længere frem gennem Menneskemassen, nu

Digitized by Google

med blottet Hoved og fremstrakt Hals søgte at tiltrække sig Dirigentens Opmærksomhed for at bede om Ordet. Det var Holleufer.

Da Ordstyreren fik Øje paa ham, spurgte han: „Vil De tale?"

I det samme viste den iltre Agitations-Prokurator sig ved Balustraden. Han var en lille Mand med et rødviolet Ansigt og mørke, næsten sorte Briller. Ved Synet af Holleufers kendte Skikkelse, udbrød han:

„Hvad er det? Er det Dem, der vil tale — her?"

„Jeg vilde gærne aflægge en Bekendelse," fremstammede Skomageren; han stod med Hatten trykket ind mod Brystet og var ganske rusten i Mælet af Beklemmelse.

Efter at Prokuratoren et Øjeblik havde mønstret ham strengt, vendte han tilbage til sine Venner, mellem hvilke der nu fandt en kort Raadslagning Sted, som endte med, at der blev givet Tegn til Holleufer, at han kunde komme op.

Ordstyreren traadte frem og ringede paa sin Klokke.

„Hr. Skomager Holleufer har Ordet!"

Man troede i første Øjeblik, at det var en Spas af den gode Ordstyrer, og gav sig til at le. Men da man nu virkelig saae Holleufers vandkæmmede Hoved og hele lurvede Skikkelse dukke op bag det røde Klæde, hvormed Talerstolen var bedækket, brød man ud i lydelige Protester.

„Væk med ham! — Vi vil ikke høre ham! — Det er uforskammet! — Det er jo en Socialist! — Ned med ham!"

Dirigenten kimede med sin Klokke.

„Den ærede Forsamling maa forholde sig rolig. De maa

Digitized by Google

være overbevist om, at der intet upassende vil finde Sted, saa længe j e g beklæder denne Plads. Jeg maa derfor anmode Dem om at høre den ær — — at høre Taleren i Rolighed. Hr. Skomager Holleufer har bedet om Ordet her for at faa Lejlighed til at aflægge en Bekendelse for denne Forsamling. Jeg tror, vi skylder ham at høre paa, hvad han har at sige."

Efter disse Ord lagde Uvejret sig. En forventningsfuld Stilhed indtraadte, og Dirigenten trak sig atter tilbage.

Holleufer traadte atter frem, bukkede til alle Sider og lagde de fiade Hænder paa Talerstolens Rand, efter først til almindelig Munterhed at have anbragt sin berømte graa Cylinder foran sig.

„Hvorfor er jeg her? Hvad har jeg at gøre i denne Forsamling?" begyndte han med den højtideligt bævende Stemmeklang, som han mente uundværlig for det rette „Foredrag". „Hvorfor er jeg ikke derude, hvor der raabes paa Frihed og Fremskridt og Arbejdernes Frigørelse? Jo, mine højtærede Tilhørere, — jeg er her, fordi jeg har følt inde i mit Hjærte, at derude har jeg ikke længer noget at gøre. Jeg er her som den blinde, der er bleven seende, og som den halte, der er bleven gaaende. Ja, mine højtærede Tilhørere, jeg har vandret i Mørke og været opfyldt af Hovmod og Begær. Men nu har jeg — Gud ske Tak! — faaet Øjnene op for den Ulykke og Bedærv, hvori de andre vil styrte vort gamle Fødeland. Jeg har set, at Arbejdernes sande Venner, de er ikke derude, hvor de nu raaber paa Fremskridt og Frigørelse. Nej, mine højtærede Tilhørere, Arbejdernes sande

Digitized by Google

Venner, de er h e r! Og det vilde jeg ønske, at Arbejderne i hele Landet snart vilde faa Øjnene op for, hos hvem de har deres Støtte, og hvem der er deres sande Velgørere."

En Jubelbølge rullede op imod ham efter disse Ord og gav ham forøget Mod. Med lidenskabelig Stemme udslyngede han en Række frygtelige Beskyldninger mod sine gamle Partifæller og deres Førere, der alene ledte det menige Folk paa Afveje for des tryggere at kunne udplyndre det. Og hidset af det stadig mere larmende Bifald, som hans Ord vakte, talte han sig efterhaanden op i en fuldkommen Ekstase. Han følte, at hans Livs store Øjeblik nu endelig var kommen. Denne Jubel, disse Hurraer og Bravoraab, der tilsidst næsten efter hver Sætning brusede op imod ham, forkyndte, at hans Lykke var gjort. Han begyndte endog at fable om Forfølgelser, han havde været Genstand for af sine forrige Venner, fremstillede sig som en Martyr, hvis Enfold og Uegennyttighed man skændigt havde benyttet sig af.

Hvad der herefter skete, erindrede han senere kun uklart og stykkevis som en Drøm. Han huskede, at han sluttede med et af vild Jubel paafulgt „Længe leve Ministeriet Estrup!" — at han derpaa selv maatte frem og modtage Hyldest; at Ordstyreren klappede ham paa Skulderen; at Prokurator Enevoldsen begejstret trykkede hans Haand; at Folk trængte sig omkring ham, da han kom ned imellem Mængden, og at en Skare unge Mennesker med Dannebrogsflag førte ham bort til et langt Bord mellem Træerne, hvor de drak Punsch af store Terriner og sang og skreg Hurra, mens der rundt om blev tændt kulørte Lys i Gre-

Digitized by Google

nene som i et Eventyrland; at han herfra blev ført ind i en stor Telthal med Lysekroner og Blomster, hvor alle Byens Storfolk var samlede; at han her fik Vin, der skummede som Sæbe og prikkede i Næsen som en Snus; at Amtmanden kom hen og klinkede med ham og sagde ham et Par forbindtlige Ord; at han derpaa igen blev ført ud i det fri, hvor nogle unge Mennesker tog ham under Armene, mens der oppe under Himlen blev brændt Fyrværkeri med Raketter, Guldregn, Kanonskud —

Imidlertid sad Grethe hjemme i Kælderen i Møllerslippen og lappede Børnenes Tøj ved Lyset fra den lille, kuppelløse Lampe, der kastede et grelt Fattigdomsskær over det usle og fugtige Rum. Børnene var alle forlængst bragt til Ro. En uhyggelig Stilhed trængte sig omkring hende fra den uddøde By, hvorover det gamle Kirkeur nu og da ligesom søvndrukkent rungede.

Grethe var saa vant til at have Holleufer omkring sig Dag og Nat, at hun følte sig ganske beklemt i denne Ensomhed. Al hendes Uvilje imod ham var forsvunden, og hun ønskede blot, at hun havde ham hjemme hos sig igen. Hun saae op paa det lille Vækkeur paa Væggen; Klokken var tolv. Hun frøs og var søvnig, men havde ikke Mod til at gaa i Seng. Og mens hendes uformelige Krop sank mere og mere sammen og Øjnene halvt faldt i, drømte hun sig igen tilbage til hine lykkelige Dage, da der endnu ingen Politik var til i Verden, og da Holleufer og hun levede fredeligt i deres Kælder uden at bekymre sig om, hvad der var udenfor den.

Digitized by Google

Pludselig vaktes hun af Sang og Spektakel af en Folkeskare, der nærmede sig gennem Slippen. Hun kastede Arbejdet og rejste sig hastigt op. Hun kendte disse vilde Hyl og vred fortvivlet sine Hænder. D e r var de med ham!

Et Øjeblik efter naaede Menneskesværmen Huset. Gennem Hurraraab og Sang hørte Grethe Holleufers lallende Stemme: „Tak, Venner! — Tak! — Dette har været en stolt Dag. Leve vort gamle Fødeland! Leve gamle Da-nebrog! Ned med Socialisternes røde Klud! — —"

„Bravo! ... Leve Holleufer!"

Ny Jubel, nye Skrig.

Grethe var sunket ned paa en Stol og begyndte at græde af Skam og Fortvivlelse. Endelig stilnede Spektaklet. Hun hørte det rumstere udenfor paa Trappen, og Holleufer ravede ind. Hans graa Cylinder sad fladtrykt bag i Nakken, Kravetøjet var gaaet op, Benklæderne stod aabne, og de stive Øjne var ligesom kantede med røde Silkebaand.

Ved Synet af ham i denne Tilstand brød al hendes Forbitrelse ud paany.

„Naa, er du der!" raabte hun med et rasende Blik. „Og det var dig, der lovede at komme hjem som et ordentligt Menneske, og saa møder du her med hele Trynen fuld —."

Men Holleufer blev hende denne Aften ikke Svar skyldig.

„Ti stille — Kvinde!" raabte han, idet han med Ryggen støttede sig mod Dørstolpen. „Respekt, siger jeg dig! Tror du, det er Sjovere og Banditter derude ... Respekt, du! Jeg har drukket Skampagne med Amtmanden, om du vil vide

Digitized by Google

det! ... Og de har raabt Hurra for mig allesammen ... alle Byens fine Folk ... Kan du høre? ... De raaber paa mig ... De vil høre mig tale! ... Gaa væk, du — jeg vil tale — for Kvinden! For Da-nekvinden! — —"

Han gjorde virkelig Mine til at stolpre op ad Trappen igen. Kun med Besvær holdt Grethe ham tilbage og fik ham overbevist om, at der var bleven stille paa Gaden. Og uden at bryde sig om al hans Pral og Snak gav hun sig derpaa til at klæde ham af og bringe ham i Seng.

Det var ikke med de lysteligste Følelser, at han den næste Dag krøb ud af Dynerne for igen at tage fat paa sin Dont. Det var i det hele ikke den hyggeligste Stemning, der paa denne Formiddag hvilede over den lille Kælderstue. Holleufer mærkede snart det Uvejr, som trak sammen over hans Hoved henne fra Køkkengrotten, hvor Grethe stod og iagttog ham med galdegrønne Øjne og hvæsede som en Kat, hver Gang han nærmede sig hende. Thi Klokken var bleven næsten ti; og hele Natten havde han ligget og kastet sig i Sengen og skreget højt i Søvne, snakket om Amtmanden, raabt paa „Skampagne" og holdt Taler.

Nu sad han ganske slatten paa sin Skomagerstol, bleggraa om Næbet, med en Tunge, der var tør og skrubbet som en Rasp, og med en Fornemmelse af at have hele Hovedet bedækket med nævestore Knuder. For hans Blik væltede en Taage af Syner, et Kaos af urolige Billeder ... alle den foregaaende Aftens Begivenheder i vild Forvirring. Han kunde blot ikke blive klog paa, om disse Billeder tilhørte Drøm eller Virkelighed. Det var nemlig før hændet ham, at han

Digitized by Google

havde ladet sig føre bag Lyset af sin livfulde Fantasi. Og dog! Jo nøjere han overtænkte Sagen, desto umuligere forekom det ham, at det altsammen kunde være Drøm. Og hvorfor skulde det ogsaa absolut være det? Havde han ikke altid selv følt, at han af Naturen var bestemt til noget højere end at blive elendig Lappeskomager?

Han blev efterhaanden klar over, at i hvert Fald hans Tale og den Jubel, den havde vakt, var en uomstødelig Kendsgerning. Han huskede jo tydeligt, hvordan han var kommen op paa Tribunen, og at Dirigenten havde ringet med sin Klokke, indtil der var bleven Stilhed, og hvorledes den store Slagter Magnussen, som han havde set staa lige under Talerstolen med sin skæve Mund, tilsidst havde raabt „Leve Holleufer!" mens alle Hattene svingedes i Luften.

Men i den Fryd, hvormed Erindringen om alt dette fyldte hans Hjærte, blandede der sig hurtigt en nagende Angst, ... Angsten for, at han ved sine senere Foreteelser, dem, han nu ikke længer huskede, kunde have ødelagt Virkningen af sin Tale. Hans blytunge Lemmer og værkende Hoved fortalte ham med tilstrækkelig Tydelighed, at den gamle Adam ogsaa denne Gang havde overlistet ham, og han vidste af Erfaring, hvor ubarmhjærtigt denne Kavaler kunde husere med ham. Imidlertid trøstede han sig med, at det i hvert Fald nu var erkendt, at han virkelig havde Talegaver. Det første Skridt paa Berømmelsens Bane var dermed gjort — og han skulde nok snart finde en Lejlighed til at forny sin Triumf!

Med et fiffigt og dog endnu noget ængsteligt Smil skot-

Digitized by Google

tede han hen til sin Kone, der stod henne ved Sengen og klædte sig om for at gaa i Byen og gøre sit Middagsindkøb. He! — tænkte han. Der staar nu Tulle og veed ikke af det allermindste! Hun tænker, at det er bare en sølle Skomager, der sidder her. Og hun er knusende gal i Hovedet! Men j e g siger ikke et Muk. Om hun saa skælder og smælder nok saa meget ... ikke et Muk siger jeg! Naar hun saa kommer ud paa Gaden, kan hun ikke begribe, hvorfor alle Folk vender sig om efter hende; og naar hun kommer ind til Urtekræmmer Madsen, vil Kommissen bukke og springe for hende som for en Stadsfrue og give hende paa Kredit saameget, som hun ønsker; og Madsen selv vil smække Døren op for hende, naar hun gaar, og sige: Vær saa venlig at hilse Deres Mand! Det maa være en stor Lykke for Dem at have en Mand med saadanne Talegaver!

Skomager Holleufers Ansigt fortrak sig til et bredt Grin ved Tanken om den Mine, som Grethe vilde stille op overfor en saadan Tiltale. Og han glædede sig som et Barn til det Øjeblik, da hun vilde vende hjem og kaste sig om hans Hals for grædende at bede ham om Tilgivelse for al sin Miskendelse.

Derimod var der ingen særdeles Forelskelse at spore i det Blik, hvormed han derefter skævede til Bunken af skimlede Tøfler og saaleløse Sko, der nu ventede paa hans Hænders Arbejde. Det forekom ham saa ophøjet latterligt, at han — Holleufer — som igaar havde opflammet Tusinder ved sin Tales Ild, at han idag skulde sidde her i en mørk Kælder og forrette en Lappeskomagers ydmygende Gærning.

Digitized by Google

Han vidste, at enhver Ting havde sin Fornuftgrund, men han havde aldrig forstaaet, hvilken dyb Mening Forsynet kunde have haft med at anbringe ham netop i denne Stilling. Naa, — det vilde sikkert heller ikke vare længe, før han sagde denne Kælder et smukt Farvel. Han skulde vistnok gøre det uden Vemod; og dog vilde han i sit fremtidige Liv ofte med Venlighed tænke tilbage paa de Aar, han havde tilbragt her. For han skulde nok vogte sig for at blive hovmodig! Ingen skulde se h a m blære sig af sin Lykke! I Ydmyghed vilde han modtage Vorherres Naadegaver og aldrig forsømme at takke ham inderligt for dem.

... Han havde vel siddet saaledes en halv Times Tid og ladet sig rive hen af sin Fantasis bestandig mere glimrende Fremtidsperspektiver, i hvilke han tilsidst saae sig selv som en af Byens Førere, ja endog som Kresens Rigsdagsmand med Fløjlsvest og Guldbriller, alt mens han mekanisk satte en Lap paa Ligbærer Hansens skæve Sko. Da løftede han pludselig Hovedet ved Lyden af et Par fine Knirkestøvler, som kom ned ad Kældertrappen. Lidt efter hørtes en behandsket Haands Banken paa Døren.

Da denne blev aabnet, viste Prokurator Enevoldsens lille, bebrillede Skikkelse sig paa Tærskelen. For at give den værste Kælderstank Tid til at slippe ud, blev han nogle Øjeblikke staaende i den aabne Dør, mens han lod, som om han nærsynet søgte efter Beboerne. Endelig tog han sin Silkehat af Hovedet og traadte ind.

„Lad Dem ikke forstyrre," sagde han, da han saae den Forvirring, som hans Tilsynekomst afstedkom i Stuen, —

Digitized by Google

Holleufer var sprunget op af sin Stol, og Grethe, der endnu stod i Underklokke, var med et Hvin flygtet hen bag Sengeomhænget. — „Undskyld!" vedblev han og traadte ugenert nærmere. „Jeg vilde blot bringe Dem min Tak for igaar, Hr. Skomagermester Holleufer! Jeg tror, jeg gør mig til Tolk for den almindelige Mening, naar jeg udtaler min Glæde over den Overraskelse, De ved Deres Tale beredte alle loyale Borgere. Jeg vilde gærne i samme Anledning udbede mig et Øjebliks fortrolig Samtale med Dem. De er nok saa god at skænke mig et Par Minutter."

Holleufer tørrede fortumlet en Stol af med sit Skødskind, og Prokurator Enevoldsen satte sig paa Kanten af den, med Stokken mellem sine Ben, mens Grethe stak Hovedet frem bag Sengeforhænget med et Ansigtsudtryk, som om hun var i Færd med at tabe baade Næse og Mund.

„Mit Ærinde til Dem, Hr. Holleufer!" begyndte Prokuratoren, idet han med den udspilede højre Haand trykkede Brillerne tættere ind mod Øjnene — „vil De maaske finde at være af en noget ejendommelig Art. Jeg plejer imidlertid at gaa lige til Sagen og skal heller ikke i dette Tilfælde fravige denne Regel. De har sandsynligvis af Aviserne set, at Partiet til imorgen Eftermiddag har berammet Afholdelsen af et større politisk Møde i Gandlejre Krohave, til hvilket navnlig Egnens Husmænd og Landarbejdere er bleven indbudte. Nu var det, vi vilde søge at formaa Dem, Hr. Holleufer, til at indfinde Dem ved dette Møde for d e r at gentage den fortræffelige Tale, vi igaar havde den Fornøjelse at høre af Dem. Det forstaar sig," — vedblev han,

Digitized by Google

idet han stadig talte i en tør, forretningsmæssig Tone, der aldeles ikke svarede til Udtrykkenes Forbindtlighed, „Meningen er ikke, at det skal være nogen nøjagtig Gentagelse af Deres Foredrag fra igaar — ingenlunde. Blot en ganske kort Redegørelse, en sammentrængt Fremstilling i fyndig Form af de Anskuelser, De igaar lod komme til Orde. Hvad det for os fornemmelig kommer an paa, er, at De betoner den Skuffelse, Venstrepartiet i enhver Henseende har beredt Dem, og navnlig fremhæver den Passus, at det er os — Højre — der er Arbejdernes sande Venner. De vil forstaa, hvilken Betydning man maa tillægge en saadan Udtalelse fra en Mand som Dem, der i Ordets bedste Forstand er en Haandens Arbejder. Det er netop, hvad der ogsaa er bleven udtrykt i den hædrende Omtale af Dem, som De maaske har set i Stiftstidenden for idag."

„Staar der noget om mig i Avisen?" udbrød Holleufer ganske bleg og rejste sig halvt op.

„Har De ikke set det? Jeg har til Referatet af Festen igaar ladet knytte nogle Bemærkninger om Dem. Jeg mente, at det var rigtigst at fremhæve Betydningen særlig af Deres Deltagelse. Thi — ikke sandt? — vi tør nu gaa ud fra, at ogsaa De tilfulde har indset, hvilken Fare der truer Samfundet fra det fremvældende Socialdemokrati. Det er — saa vidt jeg forstaar — ogsaa Deres Ønske efter Evne at bistaa os i den Kamp mod de revolutionære Elementer, som vi nu agter med forøget Styrke at føre."

„Ja, det er det, Hr. Prokurator!" sagde Holleufer med Varme og lagde Haanden paa sit Bryst.

Digitized by Google

„Meget vel. Vi haaber altsaa at se Dem i Gandlejre imorgen Eftermiddag, ligesom vi i det hele gør Regning paa Deres Nærværelse ved en Række Møder, som Partiet i den nærmeste Fremtid agter at afholde rundt om i Kresen."

„Prokuratoren kan ganske befale over mig."

„Meget vel. Jeg maa ikke forglemme at tilføje, hvad forøvrigt er en Selvfølge, at De, Hr. Holleufer, i enhver Henseende vil blive holdt skadesløs for den Tid og de Kræfter, De vier os. Dette kan vi imidlertid altid faa Lejlighed til nærmere at tale om, saaledes at Forholdet ordnes til begges Tilfredshed."

„Gud, derom har jeg aldrig tvivlet, Hr. Prokurator!" sagde Holleufer og saae forlegent mod Gulvet.

„Ja, saa har jeg kun tilbage". — vedblev Hr. Enevoldsen i samme forretningsmæssige Tone — „at bede Dem betragte denne Samtale som ganske privat og helst undgaa at omtale den til andre. Det anses i det hele for rigtigst, at Deres Tilstedeværelse ved Møderne faar Udseende af at være ganske uopfordret. Jeg skal imidlertid nok lade Dem tilflyde Underretning om Tid og Sted for Mødernes Afholdelse foruden alt øvrigt fornødent." — —

Ikke saasnart var Prokurator Enevoldsen ude af Døren, før Holleufer sprang hen til Skabet efter sin Hat og Frakke. Han vilde straks løbe hen til Ølkælderen om Hjørnet for at se Stiftstidenden.

Men pludselig kom han til at tænke paa, at han derhenne muligvis vilde træffe Ziegler og Mikkelsen, hvad han i Øjeblikket ikke havde overvættes Lyst til; og han sendte da i

Digitized by Google

Stedet den ældste af Pigebørnene, Rosalie, hen til Aviskontoret for at faa Dagsnummeret af Bladet.

„Du behøver bare at sige, at det er til mig!" raabte han efter hende.

Derpaa gav han sig til at vandre op og ned ad Gulvet med lange Skridt, mens han med begge sine store Hænder purrede sig i Haaret. Men med eet standsede han og saae hen paa Grethe med et bredt og sejrsstolt Grin.

„Naa! Hvad siger du nu, Tulle? Saae du, hvem der var hernede? Og hørte du, hvad han sa'e? ... Det havde du nok ikke tænkt dig, Tulle! ... Du mente nok ikke, det var saadan fat — hva'?"

Han gik tre lange Skridt ud over Gulvet og vendte atter tilbage.

„Har jeg saa haft Ret, eller har jeg ikke? Du har nu altid snakket om, at jeg gjorde for meget ud af mig selv, og at jeg bare skulde holde mig til Skomageriet. Jo vist! Hvad siger du nu? ... Hørte du, at de allerede begynder at skrive om mig i Bladene? Og hørte du, hvor fint han snakkede til mig, Grethe, — næsten som jeg allerede var hans Ligemand? ... Men det har jeg altid sagt dig, at du har ingen Forstand paa de Dele. Du kender ikke Tegnene — det er Sagen! Dertil skal der et Hovede med Spekulation i," sagde han og bankede sig med Pegefingeren paa Panden. „Men Enevoldsen og de andre studerte Herrer fra Universitetet og Regensium — ser du, de har mærket, at der var noget indenfor denne hersens Pandeskal, som de kunde have Brug for. Det er Folk, der forstaar sig paa Poesi og Geni! Det

Digitized by Google

er ikke saadanne Bønderbæster — — Men hvor bliver dog den Tøs af med Bladet?"

Han tog atter tre lange Skridt i en Bue ud over Gulvet, mens han med begge Hænder løftede sit Haar.

Derpaa begyndte han at meddele Grethe en fantasifuld Skildring af Gaarsaftenens Begivenheder. Men hvert Øjeblik afbrød han sig selv og skreg: „Hvor Pokker bliver dog Tøsen af med Bladet!"

Endelig kom Rosalie ganske forpustet løbende. Holleufer rev Bladet ud af Barnets Hænder og kastede sig over det som et hungrende Dyr.

„Udland ... Kornpriserne ... Hvor er det?" raabte han ganske ude af sig selv. „Her kommer det! Grundlovsfesten! ... truende Himmel ... brød Solen frem ... Hvor er jeg? Hvor er jeg? ... Tusinder af Deltagere ... Venstres og Socialisternes forsvindende lille Klat ... Hvor er jeg? ... Bevæget udbragt Leve for vor Drot ... Pastor Mølbos aandfulde Foredrag — — — Her kommer det! Her er jeg!"

Først læste han det to Gange igennem for sig selv, mens hans Ansigt udtrykte en bestandig heftigere Sindsbevægelse. Derpaa læste han det med graadsitrende Stemme højt for Grethe, der hele Tiden havde siddet ubevægelig paa sin Stol og stirret forstenet frem for sig — som om hun endnu umuligt kunde blive fortrolig med den Tanke, at hendes Mand var et Geni. Holleufer læste:

„Dagens Helt blev dog næsten Hr. Skomagermester Holleufer fra Møllerslippen. Denne Mand har hidtil været kendt som en ivrig Tilhænger af Venstre, til hvis dygtigste og

Digitized by Google

nobleste Personligheder han ubetinget altid har hørt. Sandsynligvis netop derfor har han indenfor dette Parti ikke nydt den Anerkendelse, han kunde have fortjent, men snarere været en Skive for denne Samling af raa Elementers Spot og Grin. Man vil andetsteds i Bladet med Interesse læse Referatet af Hr. Holleufers aabne og kække Tilstaaelse af sin Vildfarelse, og vi skal her blot tilføje, at vi med særlig Glæde hilser Hr. Holleufer velkommen i vore Rækker, idet vi i hans uforbeholdne Tilslutning ser Begyndelsen til det Omslag i Stemningen hos de arbejdende Klasser, hvorom vi alt længe har spaaet. Arbejderne og de mindre Haandværkere er omsider bleven trætte af det afmægtige Venstres store Ord og tomme Løfter og har indset, at de i os har deres eneste naturlige Støtte. Hr. Holleufer er for vor By den Svale, der bebuder os en nær forestaaende Sommer."

Da Holleufer for tredje Gang læste disse Ord, trillede Taarerne ned ad hans Kinder.

En Solskinsdag i September. Ude paa den saakaldte „Promenade" — en Allee med høje Træer og Udsigt over Fjorden og Engene — var der hen paa Eftermiddagen fuldt af spaserende. Det var Byens Overklasse — Embedsmændenes, Grosserernes, Lægernes og Sagførernes Familjer — der hver Dag i Tiden mellem 3 og 5 tog deres Motion her

Digitized by Google

for at udveksle Hilsner, spørge Nyt, samtale om Øjeblikkets Begivenheder, gøre Kur eller skumle.

Mellem de spaserende saaes en lang, slunken Skikkelse, der vandrede ensom hen gennem Alleen med Hænderne paa Ryggen, — ligesom hensunken i dybe Tanker. Han var klædt i en fedtet, tætknappet Skødefrakke, tærnede Benklæder og store spejlblanke Sko. Omkring hans magre Hals var der bundet et snavset hvidt Tørklæde, hvis Sløjfeender flagrede helt ud paa Skuldrene. Paa den ene Haand bar han en gammel, sort Handske. Hans Ansigt var blegt, Næsen stor og rød, Øjnene glasagtige. Undertiden standsede han og stirrede ligesom fortabt op i Løvet. Men saasnart et Selskab af Herrer og Damer nærmede sig, rev han med ærbødig Forbindtlighed den gamle graa Cylinderhat af sit halvskaldede Hoved og krummede sig næsten sammen i et Buk. Det var Holleufer.

„Gud veed, om det Menneske er rigtig vel bevaret?" sagde Amtmanden til Redaktøren af Byens Stiftsavis, just som de to Herrer havde passeret Skomageren og besvaret hans dybe Hilsen med en skødesløs Bevægelse op imod Hatteskyggen. „Jeg ser ham her hver Dag paa denne Tid, og det forekommer mig, at han gør et besynderlig forstyrret Indtryk."

„Ja, det maa jeg bekende," svarede Redaktøren og lo. „Siden han optraadte som Taler ved vor Grundlovsfest — hvad Amtmanden jo nok erindrer — har jeg saa at sige daglig haft hans Rend paa Kontoret, hvor han møder op med alenlange Artikler om alt mellem Himmel og Jord, som han

Digitized by Google

vil have optaget i Bladet. Jeg fandt det i Begyndelsen ikke rigtigt at støde ham for Hovedet og holdt ham derfor hen med et Par anerkendende Ord. Men det gjorde ham blot mere fordringsfuld, og da han forleden blev ligefrem kæphøj inde paa mit Kontor, tabte jeg tilsidst Taalmodigheden og viste ham Døren."

„Ja, han er vist — trods sit krybende Væsen — en temmelig hovmodig Person."

„Aa, han strutter af Indbildskhed! De kan tænke Dem, — han gav sig ligefrem Mine af at være forurettet og truede med at melde sig ud af Partiet, dersom han ikke fik sine Smørerier optaget. Han er komplet gal!"

„Men under dissse Forhold forundrer det mig unægteligt" — vedblev Amtmanden — „at Hr. Enevoldsen vedvarende lader ham optræde ved Møderne. Jeg erindrer, at jeg endnu for faa Dage siden saae en Notits om ham i Bladene. Det kan dog næppe være formaalstjenligt længer. Han har vistnok nu gjort sin Gavn."

„Netop, Hr. Amtmand! Jeg sagde just de samme Ord til Hr. Enevoldsen forleden, og han lovede mig da ogsaa at skulle forhindre Mandens videre Optræden. Hr. Enevoldsen er jo desværre ikke altid kræsen nok i Valget af sine Personer."

Amtmanden svarede ikke direkte paa disse Ord, men standsede et Øjeblik og saae paa Redaktøren med et indtrængende Blik. —

Imidlertid sad Grethe hjemme ved Omhængssengen og vuggede sin lille nyfødte Jakob Brønnum. Den fugtige og

Digitized by Google

skumle Kælderstue saae endnu uhyggeligere ud end før. I Sommerens Løb havde Holleufer saa godt som fuldstændigt lagt Skomageriet paa Hylden, og Familjen havde været henvist til at leve af den lille Understøttelse — „mine Diæter", som Holleufer selv kaldte den, — der tilflød dem fra Højres Agitationskomite. Mangen Gang havde Børnene ligefrem sultet. Men Holleufer mærkede intet. Hverken ved Bønner eller onde Ord havde han kunnet drives til at arbejde. Han levede i et Rige, der ikke var af denne Verden. Han var saa opfyldt af alle sine Planer, sine Taler og Skriverier, at han selv næsten intet spiste. Mens han i Tankerne færdedes paa Lykkens Tinder, bestraalet af Naadens Sol eller ombrust af Folkets Jubelraab, havde Grethe Gang efter Gang maattet skille sig ved et Stykke Bohave eller ved en Klædning for at skaffe Børnene det nødtørftigste.

Et Par Dage efter hin Samtale mellem Amtmanden og Stiftsavisens Redaktør fik Holleufer Ordre til at indfinde sig paa Prokurator Enevoldsens Kontor.

„Naa — der er De!" sagde den lille Mand i kort, forretningsmæssig Tone og gav ham ikke engang Haanden. „Jeg har blot den Meddelelse at gøre Dem, at De fremtidig ikke vil kunne vente nogen særlig Opfordring til at optræde ved Partiets Møder, hvorfor De altsaa — naturligvis! — heller ikke længer maa paaregne nogen Understøttelse af Partiets Midler. Jeg haaber, De forstaar mig?"

Holleufer saae ud, som om han ikke vilde tro paa, at han havde opfattet Prokuratorens Ytringer rigtigt.

„Det kan da ikke være Deres Alvor, Hr. Prokurator,"

Digitized by Google

fremstammede han, pludselig ligbleg. „Hvad mener De da, at jeg skal gøre, Hr. Prokurator?"

„Hvad De skal gøre? Hvilket Spørgsmaal! De har jo Deres Haandværk, som De vistnok i en utilgivelig Grad har forsømt. Det kan dog umuligt have været Deres Mening at blive ved at leve af politisk Virksomhed."

„Mit Haandværk," gentog Holleufer i næsten grædefærdig Tone. „Jamen, det veed Hr. Prokuratoren jo godt, at jeg har lagt mig ud med alle mine gamle Kunder, fordi jeg blev Højre."

„Ja, det kender jeg slet ikke noget til," afbrød Hr. Enevoldsen tørt. „Partiets Kasse er intet Understøttelsesfond, saa dersom De trænger til Hjælp, maa De henvende Dem til Fattigvæsenet. Hos os er Deres Virksomhed som sagt afsluttet."

„Aa, Hr. Prokurator! — Hr. Prokurator!" tiggede Holleufer skælvende og strakte de foldede Hænder frem, som om han bønfaldende vilde kaste sig paa Knæ foran Hr. Enevoldsens Fødder. Men denne afskar ham hastigt Ordet.

„Det nytter ikke, at vi yderligere forhandler om den Sag. Min Tid tillader mig overhovedet ikke at beskæftige mig mere med Dem. Derfor maa denne Samtale hermed være afsluttet. — Farvel!"

Hr. Enevoldsen gjorde en Haandbevægelse og vendte dermed tilbage til sine Protokoller. Holleufer stod en Stund som forstenet og stirrede mod Gulvet. Saa vendte han sig mekanisk om og gik bort uden et Ord. Som i Blinde famlede han sig frem gennem en Forstue og ned ad Trappen, idet

Digitized by Google

han med Haanden Gang efter Gang strøg sig ned over Ansigtet for at bortjage en Taage, der havde lagt sig over hans Øjne.

Neden for Trappen stod Enevoldsens halvfjersindstyveaarige Kontorbud, der med et gammelt Tyendes Trofasthed endnu bevarede sin Beundring og Højagtelse for Grundlovsfestens fejrede Helt og derfor ærefrygtsfuldt hilste ham med et: „Ærbødigst Goddag, Hr. Skomagermester Holleufer!" — Denne Høflighedsbevisning gengav Holleufer Fatningen. Et selvtilfreds Smil lyste pludselig op i hans Ansigt, mens han naadigt besvarede den gamles Hilsen. Det var, som om han vaagnede op af en ond Drøm.

„Hvorfor" — sagde han til sig selv med et fiffigt Ansigtsudtryk — „hvorfor skal jeg tage mig det nær, om de Folk vil bruge mig eller ej? Jeg kan jo danne et Parti for mig selv? Partiet Holleufer. Hvorfor skulde jeg ikke kunne det? Har jeg ikke Talegaver? Har jeg ikke talt til Tusinder af Tilhørere, saa de baade har skreget og klappet i Hænderne? Og hvad har der ikke staaet i Aviserne? „Hr. Holleufer er for vor By den Svale, der bebuder den nær forestaaende Sommer"."

Hans Hoved løftede sig, og hans Kinder fik paa een Gang en underlig stærk Farve. Han saae ned ad sig for at forvisse sig om, at han var i sit Stadstøj, havde fint pudsede Støvler paa og Handsken paa den venstre Haand. De Taaber! Og sligt bød de ham — Holleufer! ... Men de skulde komme til at fortryde det. Han skulde hævne sig ... han skulde knuse dem allesammen ... han skulde ...

Digitized by Google

Han opløftede midt paa Gaden en triumferende Skoggerlatter, saa Folk vendte sig om efter ham med forbavsede Miner. Hvad i Alverden gik der af Holleufer?

Selv mærkede han intet. Han gik frem med raske Skridt, mens han blev ved at le og smile og slaa ud med den behandskede Haand. Skønt Himlen hang sort og tung ned over alle Tagene, saae han overalt kun Solskin omkring sig. Det forekom ham ogsaa, at alle Folk hilste ham ærbødigt og veg til Side for ham; og rundt om i alle Vinduerne saae han skønne, hvidklædte Damer, der fulgte ham med brændende Øjekast.

Da han kom ud paa Torvet, syntes han, at Skildvagten foran Raadhuset skuldrede Gevær for ham. Han gik derfor hen og tiltalte ham, idet han i faderlig Tone foreholdt ham at gøre sin Pligt overfor Konge og Fædreland, at være sine Overordnede lydig og sin Fane tro, — alt mens han nu og da paa militær Vis førte en Finger op til Skyggen af sin gamle graa Cylinderhat.

Den skikkelige Bondekarl stod med Geværet ved Fod og gloede uforstaaende paa ham; men efterhaanden kom der Folk til, og da opdagede man hurtigt, at det nu for Alvor var galt fat med den snurrige Skomager.

„Hurra! Holleufer er bleven fjottet!" lød det snart fra Drengene omkring i Gaderne, og allevegne fra strømmede Folk hen imod Torvet.

Vækket af dette usædvanlige Røre dukkede tilsidst ogsaa Politibetjent Raffenstein op af en Ølkælder og skred i Ilmarsch gennem Gaden. Da han naaede Torvet, var dette alle-

Digitized by Google

rede næsten halv fuldt af Folk, og midt i Klyngen saaes Holleufer med blottet Hoved, nikkende ivrigt og smilende til alle Sider, mens han med Haanden søgte at standse Drengenes Hujen og Mændenes Latter for at komme til at tale.

„Jeg takker eder, Venner ... jeg takker eder. Denne Hyldest — — —"

Samme Aften indfandt Byens Fattigforstander sig i den mørke Kælderstue i Møllerslippen for at tage den stakkels Familje under sin Beskyttelse og træffe Foranstaltninger til dens Overførelse til Fattighuset. Holleufer var efter Paagribelsen bleven ført til Sygehusets „Galecelle", og der næredes kun ringe Haab om, at han nogensinde vilde slippe ud derfra igen. Grethe græd gudsjammerligt. Men Fattigforstanderen klappede hende beroligende paa Skuldren og sagde:

„Tag Dem det ikke alt for nær, lille Kone! De skal se, De skal faa det bedre hos os, end De længe har haft det her. Og kan det være Dem en Trøst, vil jeg sige Dem, at Deres Mand saamænd hverken er den første eller bliver den sidste, hvem alt dette Politikvæsen gør kruset i Hovedet. Vær vis paa det!"

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

A FINE IS INCURRED IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW.

CANCELLED
OCT 13 1977

36 24567

DUE SEP '73 H

STEEL-STUDY
CHARGE

CANCELLED

OCT 1976 H

5435339

WIDENER
SEP 10 2001
OCT 15 2001
BOOK DUE
CANCELLED

Digitized by Google

Digitized by Google